

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΞΕΩΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΟΜΟΣ Δ' ΤΕΥΧΟΣ Ζ'
31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1880

Berlin

v. w. Markthallen Str.

2./II latg.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΛΕΙΒΟΛΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

1880

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΠΑΓΚΑΛΟΥ. — Εἰς Κινέζος κοινωνιστὴς κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα ὑπὸ
C. de Varigny σελ. 505.

ΚΩΝΣΤ. ΚΟΝΤΟΥ. — Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις. § 12. Ἐπιβουλεύομαι ἀντὶ
τοῦ ἐπιβουλεύω καὶ ἐπιβουλεύω τινά ἀντὶ τοῦ ἐπιβουλεύω τινί σ. 519.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ ΒΟΥΓΑΡΕΩΣ. — Τὸ ἀρχαιοφυλακτεῖον Κερκύ-
ρας. Μέρους α'. Τὰ κατὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν σ. 528.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΝΤΑΖΗ. — Αἱ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Τέλφου συζητήσεις
περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους σ. 552.

ΟΚΤΑΒΙΟΥ FEUILLET. — Ἡ μικρὰ κόμησσις, κατὰ μετάρρῃσιν Ἑμμ. Ροῦ-
δου σελ. 566.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ. — Ἀρχαιοῦτες πειραϊκαὶ (Α' Τὸ θέατρον τὸ ἐν Πειραιεῖ.
Β' Τὸ θέατρον τὸ πρὸς τῇ Μουνιχίᾳ) ὑπὸ I. X. Δραγάτη. Ῥωμαϊκὰ
ἀρχαιολογήματα ὑπὸ Σ. Κ. Σ. — Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή Σελινοῦντος
ὑπὸ Π. Χιώτου. — Εἰδήσεις (Νεὸς Σουινάδος Ἀθηνᾶς. — Ἀνασκαφαὶ
Χαιρωνείας, Ὀλυμπίας, Διπύλου, Δήλου. — Ῥωσικὴ ἀρχαιολογικὴ
σχολή. — Ἴταλοι ἀρχαιολόγοι. — Ἀναθηματικὸς λίθος Σπάρτης. — Ἑθνι-
κὸν Βουλγαρικὸν μουσεῖον κτλ.) σ. 574—583.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ. — Δύο Νορμανδοὶ τυχοδιώκται (σ. 584).

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγχευμένη ἐκ τῶν κκ.
Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἑμμανουὴλ Δ. Ροῦδου, Παναγιώτου I. Φέρμπου,
Σπυρίδωνος II. Λάμπρου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου
κ. Ἑμμανουὴλ Δραγούμη.

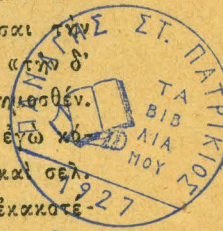
λάθρα» καὶ Συμποσ. σελ. 203, 6' «ἡ οὖν Πενία ἐπιβουλεύουσα διὰ τὴν αὐ-
τῆς ἀπορίαν παιδίον ποιήτασθαι ἐκ τοῦ Πόρου κτέ.» καὶ Ἰππάρχ. σελ. 228,
δ' ἐπιβουλεύων αὐ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς παιδεύσαι ἐστήσεν αὐτοῖς Ἑρμᾶς»
(Πρβ. καὶ Πρωταγ. σελ. 343, γ'). Ψευδοπλάτ. Ἐπιττ. Ζ', σελ. 334, α'
«ὥς ἐπιβουλεύοντα γενέσθαι τύραννον».

Λυσ. σελ. 100, 42 «ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναι τινὰς ἔτρωσαν» καὶ
σελ. 130, 12 «οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομένοντες καὶ ἐπιβουλεύοντες καταλύσαι τὴν
δημοκρατίαν εἰς ἀγῶνα Κλεοφῶντα καθιστάτι». Ἰσακ. σελ. 36, 12 «τὴν δ'
οὐσίαν ἀφελέσθαι τῶν χρησίων ἐπιβουλεύσαντων ἔσωσεν ἡμῖν». Δημοκρίτ.
σελ. 520, 16 «καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς χρυσοῦς, οὓς ἐποίησάν μιν ἐν τῷ
σμον τῷ χορῷ, ἐπεβούλευεν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διαφθεῖραι» καὶ σελ.
884, 6 «καὶ τοὺς ἄλλους ἐπεβούλευσε ποιῆσαι» καὶ σελ. 932, 27 «ἐκαστὸς
χρουν καὶ ἐπεβούλευον μηδὲν ὑγιὲς ποιεῖν» καὶ σελ. 973, 24 «ὥς ἐπεβού-
λευον ἀτιμῶσαι καὶ τὰ ἔσχατα πράττειν».

Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Θεῶν Διαλ. ΚΑ', 2 «ὁπότε ὁ Ποσει-
δῶν καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναστάντες ἐπεβούλευον συνδῆσαι λαβόντες
αὐτόν» καὶ Ἡροδ. 1 «ἐπεβούλευε δέ, εἰ δυνατόν εἴη, ἀθρόους που λαβεῖν τοὺς
Ἑλλήνας ἅπαντας» (Πρβ. Φρίσχιον Qu aest. Lucian. σελ. 107) καὶ παρὰ
τῷ Πλουτάρχῳ Ποπλικ. ΙΖ', 4 «ἐπιβουλεύων δὲ τὸν Πορτήναν ἀνελεῖν παρ-
εἰσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ Ἀρτοξ. Δ', 4 «ἐκ δὲ τούτων μισοῦσα τὴν
Στάτειραν ἡ Παρύσατις — ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν» καὶ Ἡθικ. σελ. 161,
6' «αἰσθητοὶ τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτόν» καὶ παρὰ τῷ Λι-
βανίῳ Τόμ. Δ', σελ. 760, 23 ἀμάνις δὴπουθεν ἀντικρυς ἐπιβουλεύειν μὲν τῶν
ἀνηκέστων λάθρα τι διαπράττειν, προφανῶς δὲ τοῦτο καταμηνύειν». Πρβ.
καὶ Σχολ. Θεοκρ. σελ. 394, 13 Ἀρ. «τὸν γὰρ Δία μυθολογεῖ ἐπιβουλεύειν τῇ
Ἥρᾳ μιγῆναι» (Ἴδε Βαλ. Ῥώσση Ἀριστοτ. Ψευδεπιγρ. σελ. 618).

Ἐν τῇ Ἑκλογῇ Θωμᾶ τοῦ Μυχίστρου ἀναγινώσκειται σελ. 63, 15 «Οὐ
μόνον βουλεύομαι ἀλλὰ καὶ βουλεύω — Ἐπιβουλεύω δὲ τὸ ἐπιβουλήν ἀρτύω
κατὰ τινος» καὶ αὐ ἐπιβουλεύω τὸ μετὰ τι βουλεύομαι. Ἀριστοφάνης ἐν
Πλούτῳ τί δὴ ταῦτ' ἐπιβουλεύει ποιεῖν ἡμᾶς; καὶ Θουκυδίδης ἐν τῇ τρίτῃ
ἐπιβουλεύουσιν αὐτοὶ τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν
πάντες ἐξελεῖν». Ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἀρμόζει νὰ ἐκλαμβάνηται τὸ
ἐπιβουλεύω ἀντὶ τοῦ μετὰ τι βουλεύομαι.

Παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Κύρου Παιδείᾳ βιβλ. Α', κεφ. δ', 13 εὐρίσκεται ἀέπι-
βουλεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἴποι πρὸς τὸν πάππον καὶ διαπράττειεν αὐτῷ
τε καὶ τοῖς παισὶν ὧν ἐδέοντο.

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Α'.

Ἡ ὑπαρξίς τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἐν Κερκύρᾳ ἀνάγεται, κατὰ τὰς σωζομένας μαρτυρίας, εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Βενετοκρατίας. Περὶ τούτου νῦν, ἂν οὐχὶ περὶ τοῦ ὀνόματος περὶ τοῦ πράγματος, εὐρίσκωμεν ἐν μιᾷ τῶν ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν, δι' ὧν κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰρησμένα, ἡ Κοινότης τῆς Κερκύρας τὰς αἰτήσεις καὶ τὰ παράποντά της ὑπέβαλλε πρὸς τὴν κυρίαρχον κυβέρνησιν, κατορθοῦσα τοιοῦτοτρόπως οὐχὶ ἄπαξ, νὰ διεκδικῇ καὶ ἐξασφαλίσῃ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια αὐτῆς καὶ κατὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ προϋσταμένης Βενετικῆς ἀρχῆς.

Ἡ ἐν ἔτει 1443 σταλεῖσα εἰς Βενετίαν κερκυραϊκὴ πρεσβεία, ἐν κεφαλαιῷ δεκάτῃ τῶν αἰτήσεων αὐτῆς, ἐφ' ὧν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος ἐν συνεδριάσει ἀπεφάνθη τῇ ἐβδόμῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκείνου¹ ἰκέτευσε νὰ ἐκδοθῇ πρόσταγμα, ὅπως ἄπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Κερκύρας, οἵ κενδὴποτε καταστάσεως καὶ ἂν ᾤσιν, οἵτινες ἤθελον ἔχει εἰς χεῖράς των ἔγγραφόν τι περὶ προνομίου, ἀνῆκον εἰς τὴν Κοινότητα τῆς Κερκύρας, προσκρίνωσιν αὐτὸ εἰς τὴν Διοίκησιν (Reggimento), ἐπὶ ποινῇ δουκῶν ἑκατὸν, ὧν τὸ μὲν ἥμισυ ἔστω τῆς Κοινότητος, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ τοῦ κατὰγγελέως² καὶ τὰ ὅσα περὶ προνομίων ἔγγραφα ἔχουσιν ἤδη καὶ ὅσα θέλουσι λάβεῖν, νὰ τὰ κατὰγγέλωσιν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ, καὶ νὰ τὰ θέσωσιν ἐν κιβωτίῳ, καὶ νὰ τὰ ἔχωσιν ὑπὸ ἐπτά κλειδάς, ὧν τὴν μίαν νὰ κρατῇ ὁ κ. Βαῖλος, ἕκαστος δὲ τῶν Συνδίκων τὴν ἰδικήν του». Προστίθεται δὲ ὡς λόγος τοῦ αἰτουμένου μέτρου ὅτι «εἰς χεῖρας πολλῶν εὐγενῶν περιήλθον τοιαῦτα ἔγγραφα, οὗτοι δὲ τ' ἀποκρύπτουσιν, ὡς ἀποφαινόμενά που κατ' αὐτῶν». Ἡ ἀπάντησις παραδοχῆς, ὡς εἴθισται εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τῆς αἰτήσεως ἐπομένη ἐπιτάττει εἰς τὸν Βαῖλον νὰ προβῇ, οὐχὶ μόνον διὰ προκηρύξεως, ἀλλὰ καὶ δι' ἀντακρίσεως ὅπως ληρθῶσι τὰ ρηθέντα περὶ προνομίων ἔγγραφα¹.

¹ Βιβλίον λεγόμενον τοῦ Χρυσοδοῦλλου τῆς Κοινότητος Κερκύρας σωζόμενον ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἔστι Copia dei Capitoli della Spectabile Università di Corfù tratti dalli Libri Comuni della Cancellaria Ducal della Illma Sria di Venetia incominciando dal MCCCLXXXVI fin MDXXIII scritta per me Alvise di Garzoni Nodaro Ducal a richiesta delli Spli Ambassadori della detta Mea Città D. Andriol Carliano, Bene Lanza e Manoli Mosco venuti a Venetia il 1542 φυλλ. 12 καὶ 14.

Πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀνωτέρω μνημονευμένων ἀρχῶν, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1420 ὁ Βαῖλος ἦτο ἡ πρώτη ἐν Κερκύρᾳ Βενετικὴ ἀρχή, διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐξασκῶσα. Τότε δὲ, αἰτήσας τῶν Κερκυραίων, προσετέθησαν αὐτῷ τρεῖς ἕτεροι Βενετοὶ εὐπατρίδαί, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βαῖλου συναπετέλουν τὴν ἐν Κερκύρᾳ Διοίκησιν (Reggimento), δύο μὲν ὡς σύμβουλοι τοῦ Βαῖλου, εἰς δὲ λεγόμενος Προβλεπτής καὶ Καπιτάνιος, ὅστις εἶχε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ἔχων σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπ' αὐτὸν καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν. Ὁ Βαῖλος, ὅστις ἦτο κατὰ πρῶτον ἡ ἀνωτέρα ἀρχή, κατήντησε προϊὼντος τοῦ χρόνου δευτερεύουσα, ἀφοῦ μάλιστα συνέστη ἐν Κερκύρᾳ ἡ ἑδρα τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης τοῦ καὶ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἐπικληθέντος, ὡς περιβεβλημένου τὴν ὑπερτάτην εἰς τὰς ἡμετέρας νήσους Βενετικὴν ἐξουσίαν, σὺν τῇ ἀρχηγίᾳ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ συνήθως σταθιμούντος Βενετικοῦ στόλου. Οἱ Συνδικοὶ δὲ ἦσαν ἡ πρώτη ἐγχώριος ἀρχή, οἵτινες καὶ προϊστάμενοι τοῦ συμβουλίου τῆς Κοινότητος ἦτοι τῆς πόλεως, παρ' οὗ ἐνιαυσίως ἐξελέγοντο, καὶ οὗτινος αὐτοὶ διέταττον τὴν συγκλήσιν, διὰ τῶν Κλησῶν γενομένην ἐν γένει δὲ ἀντεπροσώπευον τὴν Κέρκυραν ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων Βενετικῶν ἀρχῶν. Οἱ Συνδικοὶ τὸ πρῶτον ἦσαν τέσσαρες, δύο Γραικοὶ καὶ δύο Λατῖνοι, ἔπειτα δὲ περιορίσθησαν εἰς τρεῖς. Ἐξελέγοντο ὁμοῦ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἑκτακτοὶ Συνδικοὶ¹. Διὰ τοῦτο πιθανῶς, ὅτε ὡς ἀνωτέρω προωρίσθη περὶ ἐπτά κλειδῶν διὰ τὸ κιβώτιον τῶν ἔγγραφων, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας Συνδίκους.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας, προκύπτει καθαρῶς ἡ πραγματικὴ ἰδρυσις τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου παρ' ἡμῖν, συνισταμένου, ὡς εἴρηται, εἰς τὰ ἐν ἐνὶ κιβωτίῳ φυλαττόμενα ἔγγραφα τῆς Κοινότητος ὑπὸ ἐπτά κλειδάς, ὧν τὴν μίαν εἶχεν ὁ Βαῖλος. Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἔκτοτε τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τοῦτο τῆς Κοινότητος ἐγκαθιδρύθη ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαῖλου Κερκύρας, ὅπου τῷ ὄντι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ὑπῆρξε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Βενετοκρατίας. Ἀν δυνάμεθα ὁμοῦ νὰ παραδεχθῶμεν θετικῶς, ὡς εἰς τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἀποβλέποντα, ὅσα μετὰ ἐξηκονταετίαν, τῇ 10 Νοεμβρίου 1505 διέταττεν ἡ Βενετικὴ Σύγκλητος καὶ περὶ ὧν ἀνετίθετο ἡ ἐκτέλεσις εἰς τοὺς ἐντολῇ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα ἀπεσταλμένους Συνδίκους καὶ Προβλεπτάς κατὰ τὴν Ἀνατολήν, περὶ διευθετήσεως τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βαῖλου Κερκύρας διατηρουμένων βιβλίων καὶ ἔγγραφων. Οὐχ ἥττον παραθέτομεν ὅδε καὶ αὐτὰ μήπως διὰ τὴν καὶ ἔκτοτε, ὡς εἶναι πιθανόν κατάθεσιν ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαῖλου τῶν ἔγγραφων καὶ βιβλίων τῆς Κοινότητος, ἅτινα δὲν ἦσαν ἴσως πολυάριθμα ὑπῆρξαν σωτηρῶς καὶ ταῦτα εἰς τὸ λαμβανόμενον μέτρον πρὸς τὰς ἀποδείξεις τῆς Καγκελλαρίας τοῦ Βαῖλου.

¹ Ε. Λούνη. Ἡ Ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας Κερ. Α' καὶ Κερ. Δ'.

Ὅμιλεῖ ὡς φαίνεται παρὼν ἐν Κερκύρᾳ ἀρμόδιος Βενετὸς ἄρχων, ἐκθέτων τὰς ὑπὸ τῶν Συνδίκων αὐτῆς αἰτουμένας προνοίας, ἐρ' ὧν αὐτὸς ἀποφαίνεται, καὶ δίδεται ἡ ἔγκρισις τῆς ἐν Βενετίᾳ ἀνωτέρας ἀρχῆς τῇ δεκάτῃ Νοεμβρίου 1505.

Ἄνεφάνισθησαν, λέγει, ἐνώπιον ἡμῶν οἱ Σύνδικοι τῆς πόλεως ταύτης μετ' ἄλλων τῶν προυχόντων αὐτῆς, ἐξαιτούμενοι νὰ διορισθῇ φύλαξις καὶ πρόνοια περὶ τῶν βιβλίων τῆς Καγκελλαρίας τοῦ μεγαλοπρεποῦς Βατῆλου, ὥστε νὰ διατηρῶνται πρεπόντως, ἵνα αἱ ἀποράσεις, οἱ ὀρισμοὶ καὶ αἱ ἄλλαι δικαστικαὶ πράξεις αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ αὐτὰ βιβλία, ἐξ ὧν διευκρινίζονται καὶ μαρτυροῦνται ἡ ἰδιωτικὴ περιουσία, καὶ ἐπίσης τὰ δημόσια δίκαια εἰς πλείστας κρισολογίας, ἐν αἷς ἐνέχεται ἡ Περιφανεστάτη ἡμῶν Αὐθεντία, νὰ δύνανται, κατὰ τὰς ἐντυγχανούσας ἀνάγκας, ν' ἀνευρίσκωνται, καὶ νὰ μὴ δίδηται ἀφορμὴ εἰς τοὺς κακοβούλους διὰ τὴν κακὴν φύλαξιν καὶ ὀλίγην ἐπιμέλειαν περὶ τὰ ἀνωειρημένα βιβλία, νὰ ὑπεξαίρῳσι καὶ σχίζωσι μέρος αὐτῶν, οὐκ ὀλίγον ζημιουμένων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς βιβλίοις περιεχόμενα ἔγγραφα, ὡς καθ' ἃ βεβαιούσι, συνέβη κατὰ τὸ παρελθόν. Ὅθεν κατανοοῦντες ἡμεῖς τὴν σημαντικότητα τῶν ἀνωειρημένων βιβλίων καὶ ἔγγραφων, καὶ τὸ εὖλογον τῆς γενομένης αἰτήσεως ὑπὸ τῶν ῥηθέντων Συνδίκων, δυνάμει τῆς ἐξουσίας ἣν περιβάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀξίωμα, ὑπομνησκόντες καὶ ἐπαινούντες πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἀναφερομένους διὰ τὸ ὑπουργημα τοῦτο, τὸ ἄτομον τοῦ κ. Π. Ἀντωνίου Γαζέλου (Pre Antonio Gazelo) κατοικοῦντος ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἀπὸ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ἐξασκουμένου ὡς βοηθοῦ (coadiutor) ἐν αὐτῇ τῇ Καγκελλαρίᾳ, διορίζομεν αὐτὸν τὸν Π. Ἀντώνιον συντηρητὴν καὶ τακτοποιητὴν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ εἰρημένῃ Καγκελλαρίᾳ τοιούτων βιβλίων, ἐπὶ τῶν διαφόρων κατὰ καιρὸν Διοικήσεων, διὰ τὰς ἐν καλῷ χάρτῃ ἀντιγραφὰς τῶν προσταγμάτων καὶ δουρικῶν γραμμάτων καὶ ἄλλων δικτῆσεων στελλομένων εἰς Κέρκυραν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, δικαιούμενον νὰ λαμβάνῃ ὡς ἀμοιβὴν ἅπρον ἐν, δι' ἑκάστον βιβλίον ὅπερ ἀνεύρῃ καὶ δείξῃ τῇ αἰτήτῃ παντὸς ἰδιώτου· ἐπίσης νὰ ἔχῃ ἀπάσας τὰς ἀντιγραφὰς τῶν ῥηθέντων βιβλίων καὶ ἀναγράφων ἐν καλῷ χάρτῃ, καὶ τοῦτο προσηκόντως ἀνταμειβόμενος διὰ τὴν ἐργασίαν του, ὀριζομένου ὅτι ἂν θέλῃ τις νὰ ἴδῃ διάφορα βιβλία περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, ὁ ῥηθεὶς βοηθὸς νὰ μὴ δύναιται νὰ λαμβάνῃ εἰμὴ ἐν μόνον ἄσπρον¹.

Εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι εἰς τὰ τοιούτοις ἔν τε 1505 διαταττόμενα, οὐδεμίαν γίνεται μνεῖα ἔγγραφων προνομίων τῆς Κοινότητος, περὶ ὧν ῥητῶς ἐπρονόησε προηγουμένως τὸ ἀπ' ἀρχῆς παρτεθὲν Κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 κερκυραϊκῆς πρεσβείας, καὶ περὶ ὧν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, διαλαμβάνουσιν ἐν γένει ἅπασαι αἱ μεταγενέστεραι πράξεις, αἱ περὶ Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος προνοοῦσαι. Ὡστε καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ἀπλῶς καὶ

¹ Βιβλίον τοῦ Χρυσοδούλου. Φυλλ. 26, 27, 28 καὶ 30.

μόνον ἡ ὑπόθεσις, ὅτι δυνάμει τῆς ὡς ἀνωτέρω περὶ τῶν ἐν τῇ Καγκελλαρίᾳ τοῦ Βατῆλου βιβλίων ἀνατεθείσης αὐτῷ ἐντολῆς ὁ Ἀντώνιος Γαζέλος ἡσυχολήθη καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς κερκυραϊκῆς Κοινότητος. Ἄλλως τε τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔχουσι πολλὴν τὴν ἀσάφειαν, οὐδὲ περιηλθεῖ τι μέχρις ἡμῶν παρέχον εἰδήσιν τινα περὶ τοῦ ποῖα τις πράγματι ἀπέβη ἡ τοῦ Γαζέλου ἐργασία.

Οὐχὶ μετὰ μακρὸν χρόνον μεγάλη ἐνέσκηψεν εἰς τὰ ἐν Κερκύρᾳ Ἀρχαιοφυλακεῖα, δημόσιά τε καὶ ἐγχώρια, σύγχυσις καὶ καταστροφή κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 φοβερωτάτην τουρκικὴν πολιορκίαν, καθ' ἣν σὺν τοῖς ἄλλοις ἀπολέσθησαν καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν ἐν ἔτει 1386 χορηγηθέντων εἰς τὴν Κέρκυραν προνομίων, κατὰ τὴν εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἐκουσίαν αὐτῆς παράδοσιν. Διὸ ἐδέησε νὰ ληφθῶσιν ἐκ Βενετίας νέα τούτων ἐπίσημα ἀντίγραφα, διὰ τῆς ἐν ἔτει 1542 σταλείσης Κερκυραϊκῆς πρεσβείας, δι' ἧς πρὸς τοῦτοις ἐξητήθη καὶ ἡ ἐπικύρωσις τῶν περὶ προνομίων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας παπικῶν βουλῶν Λέοντος δεκάτου (10 Μαΐου 1521) καὶ Παύλου τρίτου (8 Μαρτίου 1540) πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ πατρίου θρησκευματος τῶν Κερκυραίων ἀπὸ τῶν καταδυναστειδῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἤδη ἐπὶ τῆς τῶν Ἀνδραγαθῶν δεσποτίας, εἶχε μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῆς σφετεριστικῶς ἐγκαθιδρυθῇ ὡς ἐπικρατούσα ἐν Κερκύρᾳ¹.

Ἀπὸ τοῦδε μᾶλλον εὐκρινῆς παρουσιάζεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Κοινότητος.

Β'.

Ἐν ἔτει 1558 ἰδρύεται τὸ ἀξίωμα Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος, εἰς δὲ ἀντιτίθεται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ φύλαξις τῶν ἔγγραφων ταύτης, τουτέστι ἡ τοῦ πραγματικῶς ὑπάρχοντος Ἀρχαιοφυλακείου αὐτῆς διεύθυνσις. Ἰδοὺ δὲ ἡ περὶ τῆς ἰδρύσεως τούτου ψηφισθεῖσα πράξις ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος τῇ προτάσει τῶν τότε Συνδίκων, ἥτοι προϋσταμένων τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1558, διαγράφουσα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ δεικνύουσα εἰς τί τότε συνίστατο τὸ ῥηθὲν Ἀρχαιοφυλακεῖον².

¹ Ἀρχαιοφυλ. Κεφ. XXIV καὶ Κεφ. XXV τῆς ἐν ἔτει 1542 Πρεσβείας. [Ἐ]Ὅρα καὶ Ε. Λούν. τῇ 'Η Ἐπτάνησος ἐπὶ Ἐνετοκρατίας Κεφ. ΙΑ'.

² Πρὸς διασάφισιν τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατίας συστήματος τῆς ἐγχωρίου Διοικήσεως τῆς Κερκύρας, ὑπομνησκόμενος ἐνταῦθα ὅτι τὸ συμβούλιον τῆς Κοινότητος εἶτε τῆς πόλεως, ἀριθμοῦν τὸ πάλαι ἐβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα μέλη, συνεπεία τῆς ἐν ἔτει 1484 κερκυραϊκῆς πρεσβείας, ἐβλήθητο ὅτι τοῦ ἐπὶ τούτῳ κατ' ἔτος συγκαλουμένου Γενικοῦ Συμβουλίου, περιλαμβανόντος ἅπαντας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ εὐγενεῖς, καὶ ἐψήφισε σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπαντα τὰ τῆς Κοινότητος ἀξιώματα καὶ ὑπουργήματα (cariche ed uffici) (Le Leggi Municipali delle Isole Ionie dall'anno 1386 fino alla caduta della Repubblica Veneta pubblicate dal D. G. Pojago. Corfù 1846 Tom. Α'. σελ. 35). Τὸ Συμβούλιον τῶν ἐβδομήκοντα ἡδη ἔπειτα μέχρι τοῦ ἐριθμοῦ 150, διὰ δουκικοῦ θεσπισματος 14 Μαΐου 1489, Ὅρισμός δὲ τοῦ Γενικοῦ Προέδρου

«Γνωσται εἶναι εἰς τὸ Σεπτὸν Συμβούλιον αἱ καθ' ἡμέραν ἀκολουθήσασαι καὶ ἐξακολουθοῦσαι ἀταξίαι εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινοῦτος καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου διοριζομένων ἀξιωματῶν· διότι οὐδεὶς ὑπάρχει ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ τὰς διαταγὰς, πρεσβείας καὶ πολλὰ ἔγγραφα προνομίων, ὅσα δι' ἰδρώτων, ἀγρυπνιῶν καὶ ἐξόδων ἀπέκτησαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Ἰκανὸν μέρος τούτων ἀπωλέσθη, ἄλλα δὲ ὅταν ζητῶνται δὲν δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν, εἰμὴ διὰ μεγίστων δυσκολιῶν ὥστε ὁσάκις ἡ Κοινότης θέλει νὰ μεταχειρισθῇ τὰς διαταγὰς ταύτας δὲν τὰς εὕρισκε, καὶ ἕνεκα τούτου τὰ πράγματά της κακῶς ἔχουσι, μετὰ μεγίστης ζημίας ἀπάντων ἡμῶν, οἵτινες δὲν δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν χρῆσιν τῶν δωρημάτων τῆς εὐδαίμονεστῆς Βενετικῆς κυριαρχίας.

«Διὰ ταῦτα ὁ νῦν ἐκλαμπρότατος Βασιλεὺς καὶ Γενικὸς Προβλεπτὴς εἰς πάντα πάντοτε προσέχων πρὸς τὸ καλὸν τῆς Κοινοῦτος ταύτης, ὡς πατὴρ ἀγαθὸς ἐμνήσθη ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἓνας Καγκελλάριος τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος, ἐπιφορτισμένος νὰ κρατῇ καὶ φυλάττῃ τὰ προνόμια, τὰς πρεσβείας, τὰς διαταγὰς καὶ πᾶν ἄλλο, ὅπερ ὑπάρχει τῆς Κοινοῦτος, ἵνα μὴ ἐξακολουθῶσιν ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ ἐξῆς αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀκολουθήσασαι μεγάλα ἀταξίαι. Ἐπομένως ψηφισθήσεται καθ' ἡμεῖς οἱ τοῦ παρόντος ἔτους Σύνδικοι προτείνοντες, νὰ ἐκλέγῃται κατ' ἔτος παρὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς συμβουλίου, εἰς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν γινώσκων γράμματα ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ, μὲ τίτλον Καγκελλαρίου τῆς Κοινοῦτος καὶ μισθὸν δουράτων 36 κατ' ἔτος, ἐντεταλμένος νὰ κρατῇ καὶ φυλάττῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα, ἡγουν πρεσβείας, προνόμια, διαταγὰς καὶ ἀποφάσεις γενομένας ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ, καὶ τὰς ἀφορώσας ἐκείνους οἵτινες ἂν καὶ διατελοῦντες ἐν περιόδῳ ἀπαγορεύσεως¹ οὐχ ἤτιον ψηφοροῦνται Φράγκοι καὶ Γραικοί, ὀφείλων δὲ ἅπαντα ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἔγγραφα ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγαλοπρεπὴ Κοινότητα νὰ τὰ φυλάττῃ χωριστὰ, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ῥηθεϊσάν Κοινότητα.

πτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Βερνάρδου Μοροζίνη ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1655, ὁρίζει ἡμέραν τῆς ἐτησίας συγκαλέσεως τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τὴν 15 Ὀκτωβρίου, ὅπως ἐκλέξῃ τὸ Συμβούλιον τῶν 150, ὅπερ ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου ὀφείλει νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὑπουργημάτων μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου, ἅτινα ἀμέσως τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων 25 Δεκεμβρίου ὀφείλουν ν' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντά των (Vol. 65. Arg. Dio. Δέση 28 φυλλάδιον ἐντυπον). Ἡ πρόθεσις αὕτη τῶν ἐκλογῶν σπανίως ἐτηρεῖτο καὶ ἐξακολουθοῦσαν αἱ ψηφοφορίαι καὶ ἀρξαμένου τοῦ νέου ἔτους. Τὸ συμβούλιον περιεῖχε δύο τάξεις μελῶν τοὺς λεγομένους Λατίνους καὶ τοὺς Γραικοὺς, ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πρεσβευομένου θρησκευματος διακρινομένους, καὶ τινὰ τῶν ἀξιωματῶν τῆς πόλεως, καθ' ὀρισμένην ἀναλογίαν ἀνήκον εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δέ. Ἦσαν λ.χ. Σύνδικοι Γραικοὶ καὶ Σύνδικοι Λατίνοι, δικασταὶ Γραικοὶ καὶ δικασταὶ Λατίνοι, ἀγορανόμοι ἐπίσης κτλ.

¹ Contumacia. Τῶν εἰς ἀξιωματὰ τινὰ ἐκλεχθέντων καὶ ὑπηρετησάντων ἀπαγορεύετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἢ εἰς ὑποῦργημα ἐκλογῇ ἢ δὲ περίοδον τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἐλέγετο contumacia.

νὰ διακηρυχθῇ δὲ ὅτι ὁ ἐσόμενος Καγκελλάριος τὸ παρὸν ἔτος, ὀφείλει νὰ καταγράψῃ χωριστὰ εἰς ἓν βιβλίον τὰ ψηφίσματα καὶ τὰς διαταγὰς ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς τὸ Συμβούλιον τοῦτο παρεδέχθη, ὁμοίως δὲ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ τὰ κατὰ καιροῦ, παραδεχθῆσόμενα· νὰ ὑποχρεωθῶσι δὲ οἱ μέλλοντες σεβαστοὶ Σύνδικοι καὶ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος, κατὰ πᾶσαν ἐναρξιν τῶν ἐκλαμπροτάτων διοικήσεων, νὰ ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τῆς ἐκλαμπρότητος τῶν καὶ νὰ δεικνύωσι τὰ προνόμια τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινοῦτος, αἰτοῦντες ἔπειτα, ὅταν τύχῃ περίστασις, τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἐπὶ ποινῇ ἐπιβαλλομένῃ τοῖς τε Σύνδικοις καὶ τῷ Καγκελαρίῳ δουράτων πενήτηκοντα. Ὁ δὲ κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ ἑτοῦς εἰς ἔτος ἐσόμενος Καγκελλάριος νὰ λαμβάνῃ ἀποδείξιν παραλαβῆς ὑπὸ τοῦ διαδόχου του πασῶν τῶν πρεσβειῶν, προνομίων, διαταγῶν καὶ παντὸς ἄλλου ὅσα παραδώσῃ εἰς αὐτὸν, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσι, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῇ ἀνωγεγραμμένῃ ποινῇ.

«Ἐπειδὴ δὲ ἐνταυτῷ χρειάζεται πρόνοια πρὸς πληρωμὴν τοῦ αὐτοῦ Καγκελλαρίου, ὡς καὶ ἄλλοτε ἡ ἀνωειρημένη μεγαλοπρεπὴς Κοινότης ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς, ἐξεμίσθωσεν, ὡς εἰς αὐτὴν ἀνήκοντα, τὸν διάπλου τῶν λέμβων αἵτινες κομίζουσι τοὺς σάκκους τοῦ σίτου εἰς τοὺς μύλους τῶν Βενιτσῶν, εἰς Μεσογῆν καὶ εἰς Ἑγρίπον, ὡςκῦτως ὅπως πραγματοποιηθῇ καὶ τὸ ἀγιώτατον τοῦτο καὶ τοσοῦτον σωτήριον ἔργον, τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Σεπτοῦ τούτου Συμβουλίου, ψηφίζεται· νὰ ἐκμισθωθῇ ὁ διάπλους οὗτος παρὰ τῶν σεβαστῶν Συνδίκων, διὰ σάλπιγγος ἡχοῦσης εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα, ὅπως πληρωθῇ αὐτὸς ὁ Καγκελλάριος· πᾶν δὲ ἐντεῦθεν περίσσευμα τεθήσεται ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Κοινοῦτος, ὅπως τὸ μεταχειρισθῇ ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς. Ὅρίζεται δὲ νὰ μὴ δύνανται ἄλλοι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸν διάπλου αὐτὸν, πλην τῶν μισθωτῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ταῖς ἐν τῷ προγράμματι τοῦ πλειστηριασμοῦ ἐκτεθησομέναις ποιναῖς· αὐτοὶ δὲ οἱ μισθωταὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσπράττωσι πλέον τοῦ μικροῦ γροσίου (grossetto) τὸ μόδιον, ὡς καὶ νῦν λαμβάνουσιν. Ὁ αὐτὸς δὲ Καγκελλάριος ἐπιφορτίζεται ἐπίσης νὰ κρατῇ τὰ ἔγγραφα τῶν σεπτῶν Συνδίκων, καὶ θὰ ἔχῃ πρὸς ἔτι τὴν εὐλόγως αὐτῷ προσήκουσαν ὠφέλειαν δι' αὐτὰ τὰ ἔγγραφα, ἀντικαθιστάμενος εἰς τὸν γραφεὺς τοῦ Σιτοβολῶνος, ὑπὸ τὸν αὐτὸν τῆς ἀπαγορεύσεως ὅρον, ὃν εἶχεν ὁ αὐτὸς γραφεὺς, ἵνα ὑποχρεῖται ὁ αὐτὸς Καγκελλάριος, εἰς πᾶσαν αἴτησιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος, νὰ δεικνύῃ τὰς διαταγὰς εἰς τούτους τοὺς σεβαστοὺς πολίτας δωρεὰν καὶ ἄνευ τινὸς πληρωμῆς».¹

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως ἦτοι τῆς Κοινοῦτος ἐπιψηφίζων τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐξελέξατο αὐθημερόν Καγκελλάριον τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινοῦτος τὸν Δῆμον Κατάνον π. Νικολάου».²

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ DIVERSI della Città di Corfù. Δέση α'. φύλλ. 76 καὶ 77.
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΕΛΕΓΟΡΕΙΟΥ
Canceller della Mag. Comunità.

Καὶ οὕτω μὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος ἐξελέγετο ὁ Καγκελλάριος, ὡς ἐκ συστήματος ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος ἐξελέγοντο ἐν γένει αἱ τῆς κερκυρατικῆς Κοινότητος ἀρχαί. Ταχέως ὅμως ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκλογῆς, ὡς μαρτυρεῖ πρότασις τις ὑπὸ τῶν Συνδίκων σχεδιασθεῖσα περὶ τὸ ἔτος 1562¹. Ἐξαιρουμένη ὅμως μέχρι τοῦ ἔτους 1571 ἡ ἐπὶ ἐν μόνον ἔτος ἐκλογὴ, ὅτε ὁρίζεται νὰ γίνηται αὕτη ἐπὶ τρία ἔτη². Τὸ περὶ τούτου ψήφισμα παραθέτομεν ἐνταῦθα κατ' ἑκτασιν, ὡς ἐνδιαφέρουσιν πρᾶξιν τῆς τότε ἐποχῆς, μεταφράζοντες καὶ αὐτὸ ὡς τὰ προηγούμενα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου.

«Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Σεπτῷ Συμβουλίῳ τῇ 22 Νοεμβρίου 1571, ὑπὸ τὸν ὄρον τριημέρου προδιασκέψεως.

«Ἀνάγκης οὕσης Σεπτὸν καὶ Ἐντιμον Συμβούλιον νὰ ὑπάρχῃ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος εἰς Καγκελλάριος ἱκανὸς καὶ ἀρμόδιος νὰ φυλάττῃ καὶ ἐπιμελῇται τὰ προνόμια, τὰς προσεθείας καὶ πᾶν ἄλλο ἔγγραφον ἀνήκον τῇ αὐτῇ Κοινότητι· νὰ συγκαλῇ τὰ Συμβούλια, νὰ προσέχῃ εἰς τὰς περιόδους ἀπαγορεύσεως διορισμοῦ ἐκάστου ψηφίζομένου, ἐπίσης εἰς ὅσους ψηφίζονται Λατῖνοι καὶ Γραικοὶ καὶ εἰς ὅσα καθ' ἡμέραν ἐπιφορτίζεται ὑπὸ τῶν Συνδίκων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, καθ' ἃ ὠρίσθη καὶ διὰ τοῦ παραδεδεγμένου ψηφίσματος κατὰ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ ῥηθέντος Καγκελλάριου.

«Ἐπειδὴ δὲ ἐλάχιστον εἶναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ νῦν ἀπολαμβανόμενον ὄφελος· διὰ ταῦτα προτείνεται ψήφισμα ὅπως ὁ ῥηθείς Καγκελλάριος ἐκλέγεται διὰ τρία ἔτη, ὑπαγόμενος εἰς περίοδον ἀπαγορεύσεως διετῇ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας· καὶ παρὰ τῇ ἀπολαβῇ ἣν ἔτχε μέχρι τοῦδε, νὰ ἔχῃ καὶ τὸ γραφεῖον

1 Αὐτόθ. Φύλλ. 219. Ἡ τοιαύτη πρότασις ψηφίσματος δὲν φέρει χρονίαν, εὐρίσκεται ὅμως μεταξὺ Πρακτικῶν 10 Νοεμβρίου καὶ 28 Δεκεμβρίου 1562.

2 Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ μετὰ τὴν πρώτην ἐπὶ ἐν ἔτος ἐκλογὴν ἀπαντῶμεν καὶ ἄλλας ἐπὶ ἐν ἔτος ἐπίσης γενομένας μέχρι τοῦ 1570 ἐκλογὰς Καγκελλάριων τῆς Κοινότητος, ἣτοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1559 Ἀρσένιος Σουβλάκης (Arsenii Suvlaehi φυλλ. 103). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1560 Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 162). Τῇ 3 Νοεμβρίου 1561 ὁ ῥηθείς Δῆμος Καρτάνος π. Νικόλαου (φυλλ. 175) φέρεται ἐψηφισμένος, ἀλλὰ μὲ σημειοτὸν = ὅπερ εἰς ἄλλας ἐκλογὰς δὲν ἀπαντᾷται. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν διετέλεσε πράγματι ἐν τῷ ὑπουργήματι τὸ ἔτος ἐκεῖνο· διότι εἰς πράξιν τοῦ Συμβουλίου δημοσιευθεῖσαν διὰ κήρυκος 16 καὶ 18 Δεκεμβρίου 1561 καὶ εἰς ἄλλην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, ὡς ἐπίσης εἰς ἄλλην τῆς 8 Ἰανουαρίου καὶ τῆς 21 Μαΐου 1562 ὑποφαίνεται· εἴτε ὡς ἀναγνώσας, εἴτε ὡς ἐπιστημονικῶν αὐτὰς ὁ ἀνωμαλοθεὶς Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 183, 189, 190, 197, 200, 201 καὶ 201). Ὁ αὐτὸς Τριαντάφυλλος ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑποφαίνεται καὶ εἰς ἔγγραφον τῆς 12 Μαρτίου 1565 (φυλλ. 227). Ἀπαντῶνται εἰσέτι κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι. Τῇ 5 Νοεμβρίου 1565 Νικόλαος Πόντος (φυλλ. 247). Τῇ 1 Νοεμβρίου 1566 Ἀλφόνσιος Καποδίστριας (Alvise Capodistria φυλλ. 274). Τῇ 6 Νοεμβρίου 1568 Ἀνδρέας Ἀλταβίλας (Andria Altavila φυλλ. 293). Τῇ 10 Νοεμβρίου 1569 Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 317). Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1570 Στυλιανὸς Γρίκας (Δεσμ. Β'. φυλλ. 237).

τῶν σάκκων ἐν ἀγίῳ Λαζάρῳ¹· καὶ ἂν θέτῃ ἄλλον εἰς ἐξυπηρέτησιν τούτου, ἔστω πάντοτε τῇ συναίνεσει τῶν Συνδίκων καὶ νὰ ἔχῃ πάντοτε ἄτομον ὅπως ζυγίζῃ τοὺς εἰρημένους σάκκους καὶ σημειοτὸν τὸ πᾶν· καὶ οὕτως ἀπὸ τριῶν εἰς τρία ἔτη νὰ ἐκλέγεται εἰς ἀπολαύων τὸ αὐτὸ ὄφελος, καὶ νὰ ὀφείλῃ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιψηφισθόμενος Καγκελλάριος νὰ δέσῃ τάντα τὰ ἔγγραφα εἰς ἐν βιβλίον, νὰ ποιήσῃ μίαν καταγραφὴν πάντων, ἧγουν ν' ἀρχήσῃ ἀπὸ τοῦ Χρυσοβούλλου μέχρι τῆς σήμερον, καὶ οὕτως ἐπίσης νὰ σημειοτὸν πᾶν ὅ,τι χρειασθῇ καὶ νὰ δίδῃ ἀποδείξιν παρκαλάβῃς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, εἰς καγκελλάριος εἰς τὸν ἕτερον· καὶ ὁ νῦν ἐκλεχθισόμενος, ἅμα παρκαλάβῃ τὰ εἰρημένα προνόμια καὶ ἔγγραφα καὶ ὅ,τι ἄλλο, νὰ συντάξῃ Ἀλφασθητικὸν Πίνακα παντὸς πράγματος, ἵνα δύναται νὰ γίνη εὐκολος χρῆσις, ἐπὶ ποινῇ δουλοκάτων πεντήκοντα καὶ στερήσεως τοῦ ἀξιώματος, ἅμα μὴ τηρήσῃ ὅσον ἄνω τέρω ἐψηφίσθη.

«Τῇ 26 εἰρημένου.

«Ἀνεγνώσθη τὸ εἰρημένον ψήφισμα ἐπιψηφίσθη.²»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Καγκελλάριων τῆς Κοινότητος εἰδήσεων κατὰ τὴν 15^α ἑκατονταετηρίδα, παραθέτομεν ἐπίσης ἐν μεταφράσει καὶ τὸ ἐπόμενον ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου, ἐνθα σαφῶς λέγεται ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ Παλατίῳ, δηλαδὴ ἐν τῷ τοῦ Βαΐλου ὑπάρχον τὰ ἔγγραφα τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ κλειδῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐρμαρίῳ φυλαττόμενα.

«1593 τῇ 42 Αὐγούστου.

«Ἐν τῷ μεγάρῳ (loggia) ἐνθα συνῆλθε τὸ σεπτὸν Συμβούλιον ὅπως προσῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς Καγκελλάριου τῆς Κοινότητος. Ἐνεφανίσθησαν πρὸ τῆς εἰρημένης ἐκλογῆς, ἐνώπιον τῆς Ἐκλαμπροτάτης Διοικήσεως, οἱ Σεβαστοὶ Σύνδικοι τῆς ῥηθείσης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, οἵτινες θεωροῦντες ὅτι πολλὰ ἀταξία καὶ ἄτοπα συμβαίνουσιν εἰς τὰ ἔγγραφα, βιβλία, ψηφίσματα καὶ πᾶν ἄλλο ἀφ' ὧν εἰς τὸν ῥηθέντα Καγκελλάριον διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς τῆς Κοινότητος, ἐξικιτῶνται νὰ φέρωσιν οἱ εἰρημένοι ἄρχοντες κατὰλληλον θεραπείαν. Διὸ μετὰ ὠριμον περὶ τοῦ ὅλου σκέψιν καὶ σκοποῦσα ν' ἀποφύγῃ

1 Ὡς ἀναφέρεται οὕτω συνοικία ἡ ὁδὸς ἐν τῷ ἐξωπολίῳ τῶν Κορυφῶν, κειμένη κατὰ τὸ μέρος τοῦ προαστείου Σαββῶκου, ἔξω τῆς νῦν Βασιλικῆς Πύλης. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον τῶν σάκκων ἐν Ἀγίῳ Λαζάρῳ ἐζυγίζοντο οἱ εἰς τοὺς μύλους διαβιβαζόμενοι σάκκοι σίτου.

2 Vol. 2. Arg. Div. Δέσμη Β. φυλλ. 264. Τὸ φύλλον τοῦτο εἶναι πολλαχὺ ἐφθαρμένον μάλιστα εἰς τὰς ἄκρας, ὥστε ὑπερκεῖται τὸ κατὰ δύναμιν ν' ἀναπληρώσωμεν τὰς ἐλλειπούσας συλλαβὰς καὶ λέξεις. Εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλ. 265 ὑπάρχει ἡ τοῦ Καγκελλάριου ἐκλογὴ γενομένη τῇ 26 Νοεμβρίου 1571, ὅστις ἦτο Ἀνδρέας Ἀλταβίλας ἀπαντῶμενος ἐν τῷ αὐτῷ ἀξίωματι καὶ τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1574 (φυλλ. 265 καὶ 352). Εἰς τοῦτον δὲ ἀμέσως ἀκολουθεῖ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1574 ἐκλεγόμενος Καγκελλάριος ὁ καὶ προηγούμενος τοιοῦτος Σπύρος Τριαντάφυλλος (φυλλ. 340) ὅστις ὑποφαίνεται τὸ αὐτὸ ἔχων ἀξίωμα εἰς ἔγγραφον τοῦ Σεπτεμβρίου 1582 (φυλλ. 393). Κατὰ τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1587 ὑποφαίνεται Ματθαῖος Καρτάνος (Matteo Cartano φυλλ. 460). Τῇ 12 Αὐγούστου 1593 ἐκλέγεται Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ἐπὶ τρία ἔτη ὁ Δῆμος Κυπριανὸς (φυλλ. 549).

τὰ ἄτοπα ὅσα οἱ ῥηθέντες Σεβαστοὶ Σύνδικοι ὑποβάλλουσιν ἢ ἐλαμπροτάτη Διοίκησις ὥρισε καὶ ὀρίζουσα διεκέρυξεν.

α'Ὁ ἐκλεχθὴς Καγκελλάριος καὶ ὡσαύτως οἱ διαδεχόμενοι αὐτὸν ὀφείλουσι πᾶντα νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐπιμελῶς Ἀλφαριθμητικὸν κατάλογον ἀπάντων τῶν ἐγγράφων, ὅσα κατὰ τὸ παρὸν ὑπάρχουσι καὶ ὅσα εἰς τὸ ἐξῆς περιέλθωσιν εἰς αὐτὸν, ὡς πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν Κοινότητα καὶ νὰ θέσῃ αὐτὰ εἰς κοινὸν βιβλίον (libro ordinario) κατατάσσων ταῦτα εἰς τοὺς προσήκοντας χρόνους, μεθ' ὃ ἅπαντα τὰ αὐτὰ ἐγγράφα, βιβλία, πράξεις, πρεσβεῖαι καὶ πᾶν ἄλλο ἀνήκον νῦν καὶ κατὰ τὸ μέλλον εἰς αὐτὴν τὴν Κοινότητα τεθῇ ἐντὸς ἐνιαυτοῦ ἐν τῇ Πραιτωρικῇ Καγκελαρίᾳ ὑπὸ δύο κλειδάς, ὧν τὴν μίαν νὰ ἔχῃ εἰς τῶν κατὰ καιροὺς σεβαστῶν Συνδίκων, ὅστις νὰ μὴ ᾔνῃ συγγενὴς τοῦ ἐκλεχθέντος Καγκελλαρίου καὶ τὴν ἄλλην ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, ὅστις ὀφείλει, ὅταν θέλῃ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν διάδοχόν του, νὰ λάβῃ ἐκ μέρους τούτου παραλαβὴν παντὸς ὅ,τι τῷ παρέδωκεν, ἢ δὲ παραλαβὴ καταγραφῇσεται εἰς τὰ βιβλία τῆς Πραιτωρικῆς Καγκελαρίας ὡς ἄνω, ἵνα ἐν παντὶ χρόνῳ φαίνεται τὸ δίκαιον (la ragion) τῆς Κοινότητος· καὶ ἂν λείπῃ τι νὰ ᾔνῃ ὑπόχρεως ὁ προκατόχος Καγκελλάριος νὰ τὸ εὔρῃ, ἐπὶ ποινῇ αὐτῷ τῷ ῥηθέντι Καγκελαρίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις, ἂν τυχὸν δὲν προσέσχον εἰς τὰ εἰρημένα καθέκαστα, καὶ εἰς ἕκαστον αὐτῶν, νὰ στερῇται παντὸς ὑπουργήματος καὶ εὐεργετήματος τῆς αὐτῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος ἐπὶ δέκα ἔτη συνεχῇ, καὶ νὰ καταναγκάζεται πάντοτε εἰς τὴν ἀπότισιν πάσης βλάβης καὶ ζημίας, ἣν ἐνεκὰ τοιαύτης ἐλλείψεως τοῦ ἢ Κοινότητος ὑποφέρει. Ὑποχρεοῦται δὲ ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἐκλεχθὴς, ἐν προθεσμίᾳ τριῶν προσεχῶν μηνῶν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ εἰρημένον ψήφισμα καθ' ἅπαντα τὰ μέρη αὐτοῦ.¹

Εἰς τὸ ψήφισμα τοῦτο τοῦ Συμβουλίου αὐθημερὸν ἀκολουθεῖ πρακτικὸν ἐκλογῆς Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἐπὶ τριετίαν ψηφίζομένου τοιοῦτου τοῦ Δήμου Κυπριανοῦ.

Παρατηρητέον ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ψηφίσματι διαταγμένων προκύπτει μεταβολὴ τις εἰς τὴν σχέσιν τῆς φυλακῆς τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Βασιλέως, ὅστις δὲν κρατεῖ πλέον μίαν τῶν ἐπὶ κλειδῶν τοῦ ἐγκλείοντος αὐτὰ κιβωτίου, ὡς ὥριζε τὸ κεφάλαιον τῆς ἐν ἔτει 1443 πρεσβείας· ἀλλὰ διὰ μόνων δύο κλειδῶν ἀσφαλίζεται νῦν τὸ ἐγκλείον ταῦτα ἐνιαυτοῦ τὸ ἐν τῇ Καγκελαρίᾳ τοῦ Βασιλέως ὑπάρχον, ὧν τὴν μὲν κρατεῖ ὁ Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἰς τῶν Συνδίκων. Ἀλλ' ἂν καὶ ἡ προγενεστέρη πράξις τοῦ ἔτους 1558 περὶ ἰδρύσεως τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος οὐδὲν λέγει περὶ κλειδῶν, φαίνεται ἀπίθανον νὰ μὴ ἐπετρέπη εἰς τοῦτον ὡς ἔχοντα τὴν φύλιν τῶν ἐγγράφων νὰ ἔχῃ καὶ ἰδίαν κλειδὸν ὥστε συγχωρεῖται νὰ εἰσέλθῃ τις, ὅτι ἀπὸ τῆς πρώτης ἰδρύσεως

¹ Αὐτοῦ. φῶλλ. 548 καὶ 549.

τοῦ ἀξιώματος Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος ἔπαυσε νὰ ἔχῃ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἰδίαν κλειδὸν τοῦ κιβωτίου αὐτῶν.

Γ.

Καὶ κατὰ τὴν ΙΖ' ἐκχρονταετηρίδα ἀνανεοῦνται καὶ ἐπαναλαμβάνονται διατάξεις περὶ τεκτοποίησεως καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων τῆς Κοινότητος. Ἀλλὰ δὲν συνάδει πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἢ ἐκ τῆς καὶ τότε ἐπικρατούσης ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μετέχωσιν ἐκ περιτροπῆς τῶν ὑπουργημάτων τῆς Κοινότητος ὅσοι πλεῖστοι τῶν πολιτῶν αὐτῆς ὑπαγορευθεῖσα ἀπόφασις, ἣτις τῇ προτάσει τῶν Συνδικῶν ἐψηφίσθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1614, καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τῶν τότε ἐλεγκτῶν καὶ γενικῶν προβλεπτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀπαγορεύουσα ἐπὶ τριετίαν νὰ διορίζωνται εἰς ὑπουργημάτων τῆς Κοινότητος, οἱ ἅπαξ καθέξαντες ἀξιώματά τινα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Καγκελλαρίου αὐτῆς.¹ Κατ'ἀλλήλους ὅμως ὑπῆρχεν ὁ ἐν ἔτει 1620 τοῦ Καγκελλαρίου αὐτῆς. Ὁρισμὸς τῆς Διοικήσεως ὁ διατάττων νὰ μὴ ἐκλέγηται τις Ὁκτωβρίου 16 Ὁρισμὸς τῆς Διοικήσεως ὁ διατάττων νὰ μὴ ἐκλέγηται τις Καγκελλάριος ἂν δὲν ὑπερβάλῃ τὴν ἡλικίαν εἰκοσι πέντε ἐτῶν, ἄλλως ἢ ἐκλογῇ ν' ἀκυροῦται καὶ αὐτὸς νὰ ὑποβάλληται εἰς ποινὴν δουχάτων ἑκατὸν καὶ ν' ἀποκλείηται τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ πενταετίαν· ν' ἀντικαθίστάται δὲ εἰς αὐτὸν ὁ ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ ἐπιτυχὴς, ἂν ὑπερέβῃ τὸ ἥμισυ τῶν ψήφων τοῦ Συμβουλίου, ἄνευ ἄλλης ἐκλογῆς ἢ διακηρύξεως. Τὸ δὲ σπουδαῖον ὑπουργημάτων τοῦ ὁ Καγκελλάριος μόνον ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἢ ἀπουσίας νὰ μετέρχηται δι' ἀντικαταστάτου καὶ τούτου ἐπίσης ὑπερβαίνοντος τὰ ἔτη εἰκοσι πέντε καὶ ἐπιδοκιμαζομένου ὑπὸ τῆς Διοικήσεως.²

Ἀλλὰ τὰς διηγεσεῖς τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἀτόμων μερίμνας καὶ ὑποψίας περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐγγράφων καὶ τὰς ἐπινοουμένας περὶ τούτου προφυλάξεις μαρτυρεῖ ἐτέρα πράξις τῆς ἡδὴ μνησθείσης ὀλίγον μεταγενεστέρως, ἣν ἐνταῦθα καταχωρίζομεν.

«1627 τῇ 20 Μαΐου προσήχθη ἐν Συμβουλίῳ ὑπὸ τῶν Σεπτῶν Συνδικῶν καὶ Κληρῶν³ τῆς Μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τῇ συναίνεσει ἐμοῦ Κωνσταντίνου Ῥοδίτου Καγκελλαρίου τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος.

¹ Le leggi Municipali delle Isole Ionie. Βιβλ. Α'. σελ. 130.

² Libro d' Ordini del Consiglio della Mca Città di Corfù. Φῶλλ. 10 ἐν Δεματίῳ ἀριθ. 95. Σημειοῦντες ὅσοις τυχὸν ἀντιῶμεν εἰς ἐγγράφα Καγκελλαρίου τῆς Κοινότητος μνημονεύομεν ἐνταῦθα ὅτι τῇ 7 Νομβρίου 1624 ἀναφέρεται ὡς ἀναγνώσας Διατάξεις τινὰς τοῦ Γενικοῦ Προέδρου Belegno, Ματθαῖος Σοφριανὸς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος (Vol. 2 Arg. 136).

³ Ἐνταῦθα ἐνταταλμένοι τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν τάξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συμβουλίου, ὅπερ αὐτοὶ συνεχάλουν κατὰ διαταγὴν τῶν Συνδίκων.

«Μεγαλοπρεπές Συμβούλιον

«Ἐν περιπτώσει τῆς κριστολογίας ἦν καθ' ἡμῶν ἐκίνησεν ὁ αἰδεσιμώτατος Πρωτοπαπᾶς, ὅπως περιληφθῶσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τούτῳ τῷ μεγαλοπρεπεῖ Συμβουλίῳ, ἀνεκαλύψαμεν πλαστάς τινας σημειώσεις, γενομένας κατὰ τὸ παρελθόν ἐν τοῖς ἀρχαίοις βιβλίοις τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης Κοινότητος, πολὺ ζημιώδεις πρὸς τὰ ἡμέτερα πράγματα καὶ παραιτίους οὕτως τοῦ ἀγῶνος θν ὑφιστάμεθα διὰ τὴν ῥηθεῖσαν κριστολογίαν, κατὰχρησις προερχομένη ἐκ τῆς περὶ τῶν ῥηθέντων βιβλίων ὀλίγης φυλάξεως, ἅτινα ἀφίνοντο νὰ διέρχωνται διὰ πολλῶν χειρῶν. Διὸ θεωροῦντες ἡμεῖς ἀναγκάσιον νὰ προβλεφθῇ, ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς τὰ βιβλία, πρεσβεῖται καὶ ἔγγραφα οἰαδήποτε τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος τηρῶνται ἅπαντα ὑπὸ καλὴν φύλαξιν πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς αὐτῆς Κοινότητος, προτείνομεν ψήρισμα, ἵνα ἅπαντα τὰ ἀνωγειρημένα βιβλία, ὅσον τάχιον ἐνώπιον ἡμῶν τῶν Συνδίκων καταλογισθῶσι καὶ κλεισθῶσιν ἐν κιβωτίῳ κλειομένῳ διὰ δύο κλείδων, ὧν τὴν μὲν νὰ ἔχη ὁ ῥηθεὶς Καγκελλάριος, τὴν δὲ εἰς τῶν κατὰ καιρὸν Συνδίκων καὶ ὁσάκις χρειάζεται νὰ ἐξαχθῇ ἀντίγραφόν τι ἐξ αὐτῶν, νὰ ἐξάγῃται ἐνώπιον τοῦ ἔχοντος τὴν κλείδα Συνδίκου, καὶ ἅμα τελειωθῇ τὸ ἀντίγραφον, τὸ βιβλίον νὰ ἐναποτίθῃται εἰς τὸ κιβωτίον, κλειόμενον ὡς τὸ πρῖν. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ὑπουργήματος τόσον τοῦ Συνδίκου, ὅσον τοῦ Καγκελλαρίου, νὰ γίνηται ἡ παράδοσις πρὸς τοὺς διαδόχους διὰ καταγραφῆς, καὶ ἂν τότε λείπωσι πράγματά τινα, νὰ στερῇται ἀμέσως τοῦ ὑπουργήματός του καὶ νὰ ἐξαίρηται ἐκ τοῦ Συμβουλίου τούτου ἐπὶ πενταετίαν. Ἀλλ' ἂν λάβωσι χρεῖαν τῶν ῥηθέντων βιβλίων οἱ Σύνδικοι ἢ οἱ Κήνσορες διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος, τότε ἐπιτρέπεται νὰ ἐξάγωνται ἐκ τοῦ κιβωτίου πρέπει ὅμως τελειωθείσης τῆς ἐργασίας νὰ ἐναποτίθῃται ἐν τῷ προειρημένῳ κιβωτίῳ καὶ νὰ κλείηται μετὰ τῶν ἄλλων.

«Ἀφοῦ ἡ ἀνωτέρω Πράξις ἀνεγνώσθη εἰς τὸ σεβαστὸν Συμβούλιον, ἐπρόταθῃ ἡ ἐπ' αὐτῆς τριήμερος διάσκεψις κατὰ τὰς περὶ τούτου διατάξεις, ἡ ὁποία διάσκεψις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 18 καὶ κατὰ ψήφους 64 δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ἐπρόταθῃ ἔπειτα ἡ Πράξις ὡς ἀνεγνώσθη, ἥτις λαβοῦσα ὑπὲρ ψήφους 75 καὶ κατὰ ψήφους 7 ἐγένετο δεκτὴ.¹

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1627 ἀπκντᾶται δουρικὸν γράμμα ὑπὸ χρονολογίαν 24 Σεπτεμβρίου, ληρθέν δὲ εἰς Κέρκυραν τῇ 10 Δεκεμβρίου, δι' οὗ ὁ Δουξ Ἰωάννης Κορνήλιος, ἥτοι Κορνάρος, ἀπατεινόμενος πρὸς Ἀντώνιον Μαριπέτρον

¹ Vol. 91 Arg. Div. Δέση 15^η σελ. 4 ὅπου ὑπάρχει ἐν ἀντιγράφῳ γενομένῳ τὸ 1786 ὑπὸ τοῦ τότε ὑποκαγκελλαρίου Λύγουστίνου Μίστρακα. Παρεθέσαμεν τὴν πρᾶξιν ταύτην κατ' ἔκτασιν, ἵνα λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἰδέαν τῶν τύπων καθ' οὓς ἐπρωτίζοντο καὶ ἐψηφίζοντο αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος.

ἥτοι Μαλιπιέρον Βάιλον, Λαυρέντιον Μοροζίνην Προβλεπτὴν καὶ Καπιτάνιον καὶ πρὸς τοὺς Συμβούλους Κερκύρας, ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ ἐν τῇ νήσῳ Βενετική Διοίκησις (Reggimento), κανονίζει κατὰ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὰς συνεδριάσεις τοῦ συμβουλευτικοῦ Συμβουλίου Κερκύρας (Consulta del Conclave) ἐντολὴν ἔχοντος νὰ διασκέπτηται καὶ συμβουλευῇ περὶ τῶν διαταγῶν καὶ ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐθεωρεῖτο ἐπωφελεῖς καὶ ἀναγκάσιον νὰ προταθῶσιν εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινότητος. Τὸ δουρικὸν τοῦτο γράμμα προνοοῦν περὶ παύσεως τοῦ ἀτόπου τοῦ νὰ συνέρχηται τὸ ῥηθὲν συμβουλευτικὸν συνέδριον εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας καὶ εἰς ἐκκλησίας παρενοχλουμένων καὶ τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἐπιτρέπει ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικοῦ ταμείου νὰ ἐξοδευθῇ μέχρι τοῦ ποσοῦ τετρακοσίων ἢ καὶ πεντακοσίων δουκάτων ἐκ λιτρῶν 6:4 ὅπως ἐπισκευασθῇ ἢ οἰκοδομηθῇ ἐντὸς τοῦ παλατίου τοῦ Βαίλου, ἢ μὲ τοῦτο συνεχόμενος, τόπος ὠρισμένος πρὸς τοιαύτας συνεδριάσεις, καὶ ὅπως διατηρῶνται ἐν αὐτῷ τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ κοινότητος¹.

Μαρτυρεῖ καὶ τὸ δουρικὸν τοῦτο γράμμα ὅτι ἐν τῷ οἰκήματι τοῦ Βαίλου ἦσαν καὶ ἔμελλον καὶ ἀκολουθῶς νὰ ὑπάρχωσι καὶ τὰ ἔγγραφα καὶ βιβλία τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος, ἥγουν τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον ταύτης, τὸ ὁποῖον καὶ βραδύτερον βλέπομεν κατέχον ἐν τῷ αὐτῷ οἰκήματι τοῦ Βαίλου ἥτοι πραιτωρικῷ Παλατίῳ δύο δωμάτια.

Ἐτέρα πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως τῇ 12 Ἀπριλίου 1681, ἣν ἐπεκύρωσεν ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς τῆς Θελήσεως Ἰερώνυμος Κορνάρος τῇ 22 Ἀπριλίου 1684, ὅπως τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκριβῶς ἐκτελεῖται, ποιεῖται λόγον περὶ τῆς προκνυπούσης ζημίας ἐκ τῆς περιστάσεως ὅτι ὁ Καγκελλάριος τοῦ Ὑγειονομείου ἐχρησίμευε τότε καὶ διὰ τὴν Κοινότητα, ἐνθ' αἱ πολυειδεῖς ὑποθέσεις τοῦ Ὑγειονομείου ὑποχρεοῦσιν αὐτὸν ν' ἀπέχη τῆς ὀφειλομένης συνεχοῦς βοηθείας πρὸς τοὺς Συνδίκους, τοὺς Κήνσορας καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρχάς, τόσον μᾶλλον ὅσον πωλουμένου τοῦ ῥηθέντος ὑπουργήματος διὰ πολλὰ ἔτη, ἐνίοτε μετέρχονται αὐτὸ πρόσωπα οὐδεμίαν ἔχοντα πείραν τῶν υποθέσεων τῆς Κοινότητος (ἐξ οὗ μεγίστη ἡ ζημία) ἐνθ' ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται, βελτιουμένης καὶ τῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τάξεως. Διὰ ταῦτα δὲ τὸ Συμβούλιον διατάττει νὰ χωρισθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπουργήμα κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον.

«Ἄρα λήξῃ ἡ περίοδος τῆς παρούσης πωλήσεως τοῦ νῦν Καγκελλαρίου, νὰ ἐκλεχθῇ εἰς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος τοῦλάχιστον εἰκοσιπενταετῆς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὰς διατάξεις, ὅστις ὀφείλει νὰ σημειῖ ἰδιοχείρως πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἰς τὰς συναθροίσεις τοῦ Συμβουλίου, εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

¹ Δευτέρου ἀριθ. 95. Libro d' Ordini del Consiglio. φύλλ. 24 ἤτοι 38. Ὁρα καὶ Ἡ Ἐκκλήσια καὶ τὸ Βυζαντινὸν Κεφ. 4. Πραγματευόμενον περὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ Συνεδρίου, εἶθ' ὑπάρχει καὶ τὸ δουρικὸν γράμμα.

Προβλεπτῶν ἐπὶ τῶν Πινάκων¹ καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν, τῶν ἐξεταστῶν τῶν Συμβολαιογράφων, τῶν Κυβερνητῶν τῶν Μοναστηρίων καὶ παντὸς ἄλλου ὑπουργήματος ἢ ἀξιωματος ἀποτελοῦντος σωματεῖον (officci o dignità collegiale). Νὰ ὑποχρεοῦται οὗτος πρὸς ἑτὶ νὰ λαμβάνῃ παρὰ δόσιν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ παρὰ δίδῃ αὐτὸ εἰς τὸν διάδοχον, ὅπως ὁμοίᾳ τρόπῳ μεταβιβάζεται ἀπὸ Καγκελλάρου εἰς Καγκελλάριον ἐς αἰ δι' ἰδίας παραλαβῆς καὶ καταγραφῆς. Ὁφείλει νὰ βοηθῇ τοὺς Συνδίκους καὶ Κήνσορας καὶ νὰ παρέχῃ εἰς ἅπαντα τὰ ὑπουργήματα καὶ ἀξιώματα τ' ἀποτελοῦντα σωματεῖον, ἄνευ τινὸς ἀμοιβῆς τ' ἀναγκαιοῦντα ἀντίγραφα καὶ διαχειριζόμενος τὰ ἔγγραφα ταῦτα νὰ βοηθῇται ὑπὸ ἐνὸς τῶν Συνδίκων. Ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ λαμβάνῃ ἀπολαυὰς ἐξ ὅσων σημειῶν καὶ ἀντιγράφων χάριν τῶν ιδιωτῶν. Ὁφείλει δὲ νὰ μετέρχεται αὐτοπροσώπως τὸ ἐπ' ἀγγελά του δύο ἔτη κατὰ συνέχειαν, καὶ οὐχὶ δι' ἀντικαταστάτου καὶ ληζάντων τῶν δύο ἐτῶν νὰ λαμβάνῃ ἔνορκον πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων ὅτι ἐξελήφωσεν τὸ καθήκον του, ὅπως δύναται νὰ ἔχῃ τὰ ὑπὸ τῶν Καπιτουλαρίων ἀπολαυόμενα προνόμια. Δὲν δύναται δὲ νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐξάγῃται ἐκ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου οὐδεὶς τόμος, οὐδὲ πρεσβεῖα, ἐφ' οἷα δὴ ποτε προρράττει, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ χορηγῇ τ' ἀντίγραφα ἐπισημοποιημένα διὰ τῆς ὑπογραφῆς του.²

Πρῶτον ἐν τῇ πράξει ταύτῃ ἀπαντῶμεν ῥητῶς τὴν λέξιν Ἀρχαιοφυλακεῖον (Archivio) καὶ ἀναφερόμενον τὸ καθήκον τοῦ Καγκελλάρου νὰ ἐπισημοποιῇ διὰ τῆς ὑπογραφῆς του πᾶν ἐκ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἐκδιδόμενον ἀντίγραφον, ὅπερ ὅμως καὶ προηγουμένως ἐγένετο, ὡς ἐξηκολούθησε γενόμενον καὶ ἐφεξῆς. Σημειώσεως δὲ ἄξιον εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦδε, οὐχὶ πλέον ἐπὶ τριετίαν διαρκεῖ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη³.

Δ'.

Ἀρχαμένης τῆς ΙΗ' ἐκατονταετηρίδος φοβερὰ ἐπῆρχετο, ὡς δι' ἄπασαν τὴν Κέρκυραν καὶ διὰ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον αὐτῆς, ἡ ἐν ἔτει 1716 τουρκικὴ πο-

¹ Provveditori alle Tollete. Εἶχον οὗτοι καθήκον νὰ ἐπιστατῶσιν ὅπως οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι μὴ εἰσπράττωσι πλέον τῶν νενομισμένων, κατὰ τὴν διατίμησιν ἣτις ἦτο καταγεγραμμένη ἐπὶ Πινάκων, ὧν τὴν ἐπιτήρησιν εἶχον οἱ τοιοῦτοι Προβλεπταί.

² Vol. 91. Arg. Div. Δέσμη ΙΓ'. σελ. 5 καὶ εἰς τὸ ἦδη μνησθὲν Libro d' Ordini del Consiglio πολ. 83.

³ Vol. 32. Arg. Div. Δέσμη Α'. φῦλλ. 12. Πιστοποιητικὸν ἀπὸ α' Ἀπριλίου 1715 ὅτι ὁ Στυλιανὸς Κολογερὰς ὡς Καγκελλάριος τῆς Κοινότητος ὑπηρετήσας δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐλλογῆς του γενομένης τῇ 6 Δεκεμβρίου 1712 καὶ παρέδωκε τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον εἰς τὸν διάδοχον. Vol. 33. Δέσμη Α'. τῇ 19 Δεκεμβρίου 1718 ἐξελέθη Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Σπυρίδων Χαλκιοπούλος. — Αὐτόθι. 'Ο ἐπὶ δύο ἔτη προκάτοχος τοῦ ἦτο Βενεδικτὸς Τριβόλης μέχρι Δεκεμβρίου 1718. — 'Εν Δέσμη ΙΙ' (Ordini diversi e altri) ἔχομεν ἀποδείξειν πῶς ὁ Τριβόλης οὗτος ἐπιμόνως ἀντέστη εἰς τὴν ἀθέτησιν τοῦ αἰετοῦ ἀποδείκνυθέντος σπητρωδιστάτου ὁρου νὰ μὴ ἐξάγονται βιβλία ἢ ἔγγραφα ἐκ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου, ἐν ἔτει 1717 ἐνώπιον τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ τότε Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ Ἐλεγκτοῦ Ἀγτωνίου Δοριεάνου (φῦλλ. 14).

λιορκία. Κατ' αὐτὴν πολλὰς καὶ πάλιν ὑπέστη ζημίας καὶ ἀπωλείας, ὅτε καθ' ἡν ἡμέραν ὤρμησαν οἱ βάρβαροι εἰς γενικὴν κατὰ τῆς πόλεως ἔφοδον καὶ πολλάκι σφαῖραι καὶ βόμβαι ἔπεσαν ἐν αὐτῇ καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Πραιτωρικὸν Παλάτιον, ἐγκατελείφθη τοῦτο ὑπὸ τῶν συνήθων σκοπῶν. Μνημονεύεται εἰς τῶν τότε Συνδίκων ὁ κόμης Θεόδωρος Προσαλάντης δόκτωρ καὶ ἱππότης, ὅστις διὰ μεγάλου τῆς ζωῆς του κινδύνου ἔσωσε τὰ ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς Κοινότητος ἔγγραφα. Διὸ καὶ ἐξεδόθη περὶ ταύτης καὶ ἄλλων ἀξιοπαινῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων πιστοποιητικὸν ἐκ τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κοινότητος ὑπὸ τῶν Δικαστῶν καὶ Συνδίκων αὐτῆς τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1716.¹

Ἐλεηλατήθη ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον, ὑπὸ τῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως συναχθέντων παρὰ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας μισθοφόρων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἦσαν Γερμανοί. Περί τοῦ γεγονότος τούτου παρὰ τὰς ἄλλας σωζομένας ἀποδείξεις, πιστὴν μάλιστα διήγησιν περιέχουσιν αἱ ἐν τῷ Δικαστηρίου τοῦ Βαίλου, τῷ καὶ Πραιτωρικῷ λεγομένῳ (Fogo Pretoreo) γενομέναι καταθέσεις μαρτύρων ἐπὶ αἰτήσει τοῦ ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης ὑπάρξαντος Καγκελλάρου τῆς πόλεως Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Μοτσάνεγα².

Ἐνίστατο οὗτος διὰ τοῦ ιδίου συνηγόρου Πέτρου Καπάδοκα, ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ φυλαττόμενον μικρὸν μόδιον χάλκινον (mozzeto di rame) τῷ Σιτοβολῶνος ὑπεξήρθη ἐπὶ τῆς πολιορκίας μετ' ἄλλα πράγματα τοῦ δημοσίου καὶ ἐπομένως ν' ἀπαλαχθῇ τῆς περὶ τούτου ὀφειλῆς.

Ὁ Βαίλος Μαρτῖνος Μίνιος ἀκροαθεὶς τὴν αἴτησιν ταύτην, τῇ 22 Νοεμβρίου 1730 Ε. Π. διατάττει τὴν παρὰδοχὴν τῆς προτεινομένης ἀποδείξεως. Ἀμέσως δὲ ὁ ῥηθεὶς συνήγορος δίδει σημείωσιν ὡς μαρτύρων τοῦ Σπυρίδωνος Μπούα, Σπυρίδωνος Χαλκιοπούλου καὶ Βενεδίκτου Τριβόλη, ὧν ὁ τελευταῖος ἀπὸ τῆς 17 Ἀπριλίου 1716 ἀναπληρώσας τὸν Μοτσάνεγα, ἔνεκα ἀσθενείας, ὡς Καγκελλάριον, ἔπειτα καὶ αὐτὸς Καγκελλάριος διετέλεσε.

Τῇ 25 Νοεμβρίου 1730 οἱ μάρτυρες οὗτοι ἐκλητεύθησαν τῇ αἰτήσει τοῦ ῥηθέντος Μοτσάνεγα. Παρὰθέτομεν δύο ἐκ τῶν μαρτυρικῶν αὐτῶν καταθέσεων, ἐν μεταφράσει καὶ ταύτας ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου, ὡς πρὸς τὸ ἡμέ

¹ Vol. 32. Arg. Div. 1715—1716. Δέσμη Δ'. φῦλλ. 6 Δέσμη Θ'. φῦλλ. 19.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι κατὰ Πιστοποιητικὸν ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1740 τοῦ τότε φύλακος τῶν ἰδιαίτερον Ἀρχαιοφυλακείων ἀποτελοῦντων βιβλίων τῶν ἀποδιδωσάντων Συμβολαιογράφων Δημητρίου Καριοφύλλου, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ ἔτους 1716 πολλὰ τῶν βιβλίων τῶν συμβολαιογράφων ἐχρησίμευσαν εἰς κατασκευὴν πυρτοβολῶν καὶ εἰς ἄλλας στρατιωτικὰς ἀνάγκας· πολλὰ δὲ ἄλλα ἐζημιώθησαν ἐπαισιθῶς ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ἐκ τῶν βομβῶν καὶ ἄλλων ἐποχιδωμένων τοῦ καλέμου (Vol. 46. Arg. Div. 1743. Δέσμη Γ'. Stampa per la Città di Corfu, σελ. 14).

² Vol. 32 Arg. Div. Δέσμη Α'. φῦλλ. 12, 14 καὶ 42. Καγκελλάριος τῇ 5 Ἀπριλίου 1715 μέχρι τῆς 17 Ἀπριλίου 1716, ὅτε ἀσθενήσας ἀναπληρώθη ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα Καγκελλάρου Βενεδίκτου Τριβόλη.

τερον θέμα μάλιστα ένδικαφερούσας και περιέρους διά τας έν αὐταῖς εἰδήσεις περί τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, καί διά τόν ἀρεστή τρόπον τῆς διηγήσεως τῶν μαρτυρουμένων γεγονότων.

«Αὐθημερόν (25 Νοεμβρίου 1730).

«Ἐλθὼν κατὰ τὴν κλήσιν ὁ ἀξιότιμος κ. Σπυρίδων Χαλκιοπούλος ποτὲ ἀξιότιμος κ. Νικολάου εὐγενῆς τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδομένος, νοθευθεὶς περί τῆς ἀληθείας καί σὺν τῇ διακηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐξεταζόμενος ἠρωτήθη κτλ.

«Ἀπάντησις. Καθ' ὃν χρόνον οἱ Τούρκοι ἐπολιορκούν τὴν πόλιν ταύτην, ἐπειδὴ ὁ λαὸς εἶχε προδοῖν νὰ ζημιώσῃ καὶ τὰ δωμάτια τοῦ Πραιτωρικοῦ παλατίου, ἐγένετο ἀπόφασις ν' ἀσφαλισθῇ καλῆτερον ὅ,τι εὕρισκετο ἐν τούτῳ τῷ Ἀρχιεπισκοπικῷ τῆς πόλεως, καὶ κατὰ σύμπτωσιν συνηντήθη ἐδῶ ἐπάνω, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἰππότης Προσάλεντης, τότε Σύνδικος, εὔρε παραβεβιασμένας ἀμφοτέρως τὰς θύρας τὰς κλειούσας τὰ δωμάτια τοῦ αὐτοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, καὶ ἐλλείποντας πολλοὺς τόμους καὶ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἐτηροῦντο ἐκτὸς τῶν ἐρμαρίων, διάφορα καθίσματα, τὰ ὅποια ἐκόσμου ἐν τῶν ῥηθέντων δωματίων, μίαν μεγάλην εἰκόνα τῆς Ὑ. Θεοτόκου μετὰ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, ἣτις ἦτο προσηρητημένη, καὶ ἐν μικρὸν μόδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ ἐτηρεῖτο ἐνταῦθα. Καὶ ὅπως μὴ κινδυνεύσῃ τ' ἄλλα τεύχη καὶ ἔγγραφα τὰ ὅποια ἦσαν ἐντὸς τῶν ἐρμαρίων, διέταξεν ὁ ῥηθείς κ. Προσάλεντης καὶ ἤνοιξαν ταῦτα, καὶ δι' ἐμοῦ καὶ ἄλλων κυρίων, οἵτινες ἐνταῦθα τότε συνέδραμον, ἤρθησαν τὰ ῥηθέντα τεύχη καὶ βιβλία καὶ ἐτέθησαν εἰς τόπον ἀσφαλέστερον. Καὶ ταῦτα μαρτυρῶ ἐν γνώσει».

Τὴν κατάθεσιν ταύτην ὁ ῥηθείς Χαλκιοπούλος ὀρκισθεὶς ὑπέγραψεν.

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἐτέρη ὡσαύτως λεπτομερὴς μαρτυρία.

«Τῇ 28 εἰρημένου.

«Ἐλθὼν εἰς τὸ ἀρχεῖον κατὰ τὴν κλήσιν ὁ ἀξιότιμος κ. Βενέδικτος Τριβόλης π. Ἰωάννου ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, μάρτυς ὡς ἄνω παραδεδομένος, νοθευθεὶς περί τῆς ἀληθείας καί σὺν τῇ διακηρύξει τοῦ ὅρκου, ἐν τέλει ἠρωτήθη περί κτλ.

«Ἀπήντησε. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως ταύτης, ἐπῆλθον πολλοὶ ζημίαι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ιδιωτῶν καὶ διαρπαγαὶ παραχθεῖσαι μάλιστα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ προδῶσιν εἰς ζημίας καὶ εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον, ὅπου εἰς δύο δωμάτια ὑπάρχει τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς πόλεως ταύτης. Ὡστε ὅπως διασωθῶσι τὰ τεύχη καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν αὐτοῖς, προσέδραμεν ἡ ἀγρυπνία τοῦ νῦν ἀποβιώσαντος κ. κόμητος Θεοδώρου Προσάλεντου Ἰπποτου, τότε Συνδίκου, ὅστις μοι ἐπέταξε νὰ τὸν ἀκολουθήσω καὶ νὰ εὕρω ἀνθρώπους, ὅπως ἄρῃμεν τὰ αὐτὰ τεύχη, καὶ ὅ,τι ἄλλο, ἵνα τὰ διαδώσωμεν εἰς ἕτερον ἀσφαλῆ τόπον. Οὕτω φθάσαντες εἰς τὸ Πραιτωρικὸν παλάτιον εὗρομεν βεβιασμένας τὰς θύρας τοῦ αὐτοῦ Ἀρχιεπι-

σκοπικοῦ, ἐξ οὗ εἶδμεν ὅτι ἔλειπεν ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου μετὰ τὴν ἐπίχρυσον αὐτῆς κορωνίδα, αἱ καθήκλαι, διάφορα ἔγγραφα, καὶ πρὸς ἔτι ἐν μικρὸν μόδιον χάλκινον τοῦ Σιτοβολῶνος, ὅπερ εὕρισκετο ἐντὸς τοῦ πρώτου δωματίου τοῦ αὐτοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ. Ἀμέσως λοιπὸν τῇ βοηθείᾳ τοῦ ῥηθέντος κ. Προσάλεντου Συνδίκου ἠνοίχθησαν τὰ ἐρμαρία καὶ ἤρθησαν τὰ τεύχη καὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὸ φρούριον, τῇ ἐμῇ συμπράξει, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. κόμητος Ἰουστινιάνη, καὶ ἐξησφαλίσθησαν εἰς ἐν δωμάτιον τῆς ῥηθείσης οἰκίας. Καὶ τοῦτο εἶναι ὅσον γινώσκω ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος μοι περιστατικοῦ».

Τὴν κατάθεσιν καὶ οὗτος ὀρκισθεὶς ὑπέγραψε ¹.

Ἐκ τῶν μαρτυρικῶν τούτων καταθέσεων καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐκφράσεων τῆς πρώτης ἔτι μᾶλλον σαφῶς προκύπτει ὅτι ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ τουτέστι τοῦ Βαΐλου ὑπῆρχε καὶ τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς πόλεως, ὅπου κατεῖχε δύο δωμάτια. Ὡς δὲ ἀναφέρει ὁ Κερκυραῖος ἱστοριογράφος Ἀνδρέας Μαρμάρης, οὗτινος ἡ ἱστορία ἐδημοσιεύθη ἐν ἔτει 1672, ὁ Βαΐλος εἶχεν ἤδη ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ πόλει, ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ διαμονῆς ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 πολιορκίαν, ὅτε καὶ ἄλλα δημόσια ἀρχεῖα καὶ ἡ λατινικὴ μητρόπολις μετενήχθησαν ἐκ τοῦ φρουρίου εἰς τὴν πόλιν, ἣτις τὸ πρὶν ἀτείχιστος οὕτα, περιτειχίσθη συνεπεία τῶν ἐπανειλημμένων αἰτήσεων τῶν ἐν ἔτει 1542, 4546 καὶ 1552 κερκυραϊκῶν πρεσβυτέρων. ² Τοῦτο δὲ τὸ ἐν τῇ πόλει παλᾶτιον τῶν Βαΐλων εἰς πολλὰς χρήσεις μετατραπέν, μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βενετοκρατίας, εἶναι αὐτὸ τὸ νῦν οἶκημα τοῦ Τοπικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ³.

Ἀλλ' ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ παλαιὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς πόλεως. Τοῦτου τὰ παραβιασθέντα ἔγγραφα ἐπὶ τῆς ἐν ἔτει 1716 πολιορκίας, ὡς μαρτυρεῖ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ καταθέσει ὁ Βενέδικτος Τριβόλης, μετενήχθησαν πρὸς πλειοτέραν ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ οἰκίαν τοῦ εὐπατρίδου Ἰουστινιάνη. Κατ' ἀμφοτέρως ὁμοῦ τὰ μνησθεὶς καταθέσεις, οἱ ἐξεταζόμενοι μάρτυρες φαίνονται λαλοῦντες ἐν τῷ Πραιτωρικῷ παλατίῳ ὅπου ἦσαν καὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ. Οὐδὲ ἡ μεταγενεστέρη Πράξις τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 περί τακτοποιήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ, λέγει τι δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τὴν ιδέαν ὅτι τοῦτο δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐν τῷ αὐτῷ Παλατίῳ τοῦ Βαΐλου, ὅπου καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων ἐγγράφων μνημονεύεται ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς καταλύσεως τῆς Βενετοκρατίας ὑπῆρχον τὰ δωμάτια τῆς Καγκελλαρίας τῆς πόλεως μεθ'

¹ Vol. 40. Arg. Div. 1731—1732. Δέση Z'. Diversorum. Copia tratta dal libro de Consigli dell' anno infrascritto φυλλ. 1.

² Andrea Marmaris, Historia di Corfu Venetia 1672. Β:6λ. τ'. σελ. 312. Ὑπάρχει ἐν τῷ αὐτῷ πονήματι καὶ τὸ πορτογαλικὸν σχέδιον τῆς περιτειχισμένης πόλεως. Ὅρα καὶ Πρεσβείας τῶν ἐτῶν ἐκείνων.

³ Καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν παρὰ τῶν προβεβηκότων καλεῖται Bailaggio.

ἡς Καγκελλαρίας, ὡς εἶδομεν, συνεταυτίζετο αὐτὸ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον. Ὡστε ὅπως πρόσκαιρος καὶ βραχυτάτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἢ εἰς τὸ ἐν τῷ Παλαιοφρουρίῳ ἰδιωτικὸν οἶκημα τῆς οἰκογενείας Ἰουστινιάνη, ἐκ τοῦ προχείρου μετὰθεσις πρὸς ἐξατφάλισιν τῶν περισωθέντων ἐγγράφων, ἅτινα ἅμα παρελθόντος τοῦ ἐκ τῆς πολιορκίας κινδύνου, ἐπανεφέρθησαν εἰς τὸν οἶκτον τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τόπον ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Βαΐλου.

Ε'.

Ἐν τοῖς νομοθετήμασι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Βενεκρατίας ἀξιοσημείωτον ἀπαντῶμεν τοῦ Συμβουλίου διάταξιν, τῇ 22 Αὐγούστου 1747, νὰ μὴ δύναται τις τῶν πολιτῶν νὰ ἐκλέγηται Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ἂν δὲν ἐγυμνάσθῃ προηγουμένως τοὐλάχιστον ἐπὶ ἐν ἔτος ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ, καὶ ἂν περὶ τούτου δὲν φέρῃ ἐγγράφον πιστοποίησιν τῶν κατὰ καιροὺς Συνδίκων.¹

Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὡς καὶ ἐκ τῆς ἡδὴ παρατεθείσης ἀπὸ 12 Ἀπριλίου 1681 Πράξεως τοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾗ, ὡς εἶδαμεν, παρεμπιπτόντως ἀναφέρεται ὅτι ἀσχολούμενα εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἑτοὺς εἰς ἑτοὺς τὰ τέκνα τῶν πολιτῶν, δύνανται νὰ διδάσκωνται βελτιονόμητος καὶ τῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τάξεως, προκύπτει θετικῶς ὅτι ἡσχολοῦντο ἐν τούτῳ ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον, ἔτι καὶ πρὸς ἀπλὴν γύμνασιν, νέοι τινες πολῖται, οὕτω τοῦ Καγκελλαρίου βοηθοὶ γινόμενοι. Ἦτο δὲ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς γυμνάσεως τῶν νέων σκοπιμώτατον διὰ τὴ μέλλον τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου.

Ὀλίγον πρὸ τῶν παλαιῶν τῆς πτώσεως τῆς Βενετοκρατίας, ἰδρῦθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1783, πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τοῦ Καγκελλαρίου, ὄντος πρωτίστου ὑπουργοῦ τῶν Ἀρχῶν αὐτῆς τὸ ὑπουργεῖον Ἀντικαγκελλαρίου, διοριζομένου ὑπὸ τοῦ Καγκελλαρίου τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τῶν Συνδίκων². Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο ὁ διοριζόμενος ἀντικαγκελλάριος ὀφείλει ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς προϊστάμενον τὸν Καγκελλάριον. Ἡ δὲ ὑπὸ τῶν Συνδίκων ἐπιδοκιμασία τοῦ διορισμοῦ, ἂν μὲν δὲν ὑπάρχῃσι ἑκτακτοὶ Σύνδικοι πρέπει νὰ γίνηται ὑπὸ τριῶν τακτικῶν, ἂν δὲ ὑπάρχῃσι καὶ ἑκτακτοὶ ὑπὸ τεσσάρων ὅπως δ' ἔχη τὸ κῆρος νὰ καταγράφηται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Συμβουλίων. Τοῦτο δὲ τὸ ψήφισμα ἔχουσα ὑπ' ὅψιν ἢ ἐν Κερκύρᾳ Βενετικῇ Ἀρχῇ, ἐξέδωκε τῇ 6 Μαρτίου 1784 ἔ. ν. Ὅρισμὸν ρυθμίζοντα μετὰ πολλῆς περιττικέσεως τὰ καθήκοντα τοῦ τε ἀνωτέρου καὶ τοῦ

ὑπ' αὐτόν. Κατὰ τὸν Ὅρισμὸν τοῦτον, ἐν ᾧ ὁ Καγκελλάριος ἦτο αὐτὸς ὑπεύθυνος δι' ἅπασαν εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὑπαγομένην πράξιν ἢ ὑπογραφὴν, ὁ Ἀντικαγκελλάριος μόνον ἐν ἀπουσίᾳ τούτου ἠδύνατο νὰ συντάττῃ ἢ νὰ ὑπογράψῃ τὰς τοιαύτας πράξεις, καὶ τότε θὰ ἦτο καὶ μόνος ὑπεύθυνος. Ἀλλ' ἂν ὁ Καγκελλάριος ἐτύγχανε παρὼν ἢ πλησίον εἰς τὴν πόλιν, τότε δὲν ἔθελον ἔχει ἰσχὺν αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντικαγκελλαρίου συντασσόμεναι ἢ ὑπογραφόμεναι πράξεις, ἂν δὲν προσεπέθετεν ἰδιοχείρως τὸ τεθεώρηται ὁ προϊστάμενος Καγκελλάριος. Ἄνευ δὲ ἐνόρκου τοῦ Καγκελλαρίου πιστοποιήσεως ὅτι ἐτηρήθησαν τὰ ἐν τῷ παρόντι Ὅρισμῳ διατεταγμένα, δὲν ἐδικαιούτο ὁ Ἀντικαγκελλάριος νὰ προβιβασθῇ εἰς ἄλλο ἀξίωμα ἢ ὑπουργεῖον¹.

Ἐσημειώταμεν καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο νομοθέτημα ἀφορῶν τὸν διευθύνοντα τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος Καγκελλάριον αὐτῆς, ὡς ἐμφαίνον καὶ τοῦτο τὴν τοῦ ἰδρύματος καὶ τοῦ ὑπουργήματος σπουδαιότητα.

Καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ καιρὸν διετέθησαν διαρκούσης τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, σκοποῦντα εἰς τὴν βελτίονα τάξιν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου καὶ εἰς τὴν διευκόλυνσιν τῆς εὐρέσεως τῶν εἰς πλείστους τόμους διεσπαρμένων ἐγγράφων, διὰ τῆς συντάξεως Πίνακος αὐτῶν, καὶ περὶ τούτου ἐπανειλημμένως ἐδόθησαν ἐντολαὶ εἰς πολίτας οἵτινες καὶ εἰς τὸ τοῦ Καγκελλαρίου καὶ εἰς τῶν Συνδίκων καὶ εἰς ἄλλα διατελέσαντες ἀξιώματα, εἶχον τὴν πείραν τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον δὲν φαίνεται ἐπιτευχθέν. Διότι πλείστακις μέχρις ἐσχάτων ἐπαναλαμβάνονται τ' αὐτὰ παράπονα καὶ ἀνανεοῦνται αἱ αὐταὶ παραγγελίαι, καὶ αἱ ταχθεῖσαι προθεσμίαι εἰς τὸν ἀποδεχθέντα τὴν σύνταξιν τοῦ Πίνακος παρατείνονται, καὶ ὅμως δὲν προκύπτει ἡ τοῦ ἔργου τελείωσις.

Τὸ συμβούλιον τῆς πόλεως διὰ ψήφισμος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739 ἀποφαίνεται νὰ ἐκλεχθῇ δύο πολῖται ἐγνωσμένης ἱκανότητος καὶ πείρας, ἐκ τῶν διατελεσάντων Καγκελλαρίων τῆς Κοινότητος, ὅπως συντάξωσιν ἀκριβῆ πίνακα πάντων τῶν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἐγγράφων, πλὴν τῶν ἀφορώντων εἰς ἀντικείμενα ὑγειονομικά, ἐκπεραιοῦντες τὸ ἔργον ἐντὸς διετίας. Μετὰ ἐννέα ἔτη βλέπομεν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐκλεγμένους δύο πολίτας, ἀλλ' οὐδὲν πλέον μέχρι τοῦ ἔτους 1758, ὅτε ὁ Καγκελλάριος Σπυρίδων Καποδίστριας, δοκιμάσας ὡς λέγει τὰς ἀπαντωμένους δυσκολίας εἰς τὴν εὐρεσιν τῶν ἐγγράφων, ἀναλαμβάνει τὴν σύνταξιν ἀκριβοῦς ἀλφαριθμητικοῦ Πίνακος, εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ μνησθέντος ψηφίσματος ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου 1739. Τὴν πρότασιν τοῦ δὲ τοῦ Συμβουλίου παραδέχεται τῇ 16 Ἰουνίου 1758. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1760 βλέπομεν αἰτήσιν τοῦ αὐτοῦ Καποδιστρίου, ὅπως τύχῃ ἑτέρας ἐξ αὐτοῦ προθεσμίας· διότι διορισθεὶς Σύνδικος τῷ 1761 καὶ ἔπειτα κυβερνήτης τῆς Πάργας, ἀπετοκμή τῆς ἐργασίας τοῦ Πίνακος, ἥτις, καθ' ἃ

¹ Libro d' Ordini del Consiglio κτλ. Φυλλ. 146 καὶ 147 τοῖς 163 καὶ 164. Ὅρα καὶ Vol. 65 Arg. Div. 1777—780. Δέσμη 1Δ'. Πιστοποιητικὰ Συνδίκων περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ψηφίσματι ὅρου τῆς ἐκγυμνάσεως.

² Vol. No 67. Arg. Div. 1783—1784. Δέσμη Α'. Libro Consigli 1783—1784 φυλλ. 15 ἰσπίσης ἐν Δέσμῃ Β'. Parti e Suppliche 1783 ἀριθ. 12.

μικροῦσιν οἱ Σύндικοι, τῇ 11 Δεκεμβρίου 1764, εἶχεν ἤδη ἀρκούντως προχωρήσει. Τῇ 16 δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὸ Συμβούλιον χορηγεῖ εἰς αὐτὸν τὴν αἰτηθεῖσαν δευτέραν ἐξαετῇ προθεσμίαν. Ἀλλὰ καὶ μέχρι Δεκεμβρίου τοῦ 1772, διοριθέντος τοῦ συντάκτου εἰς ὑπουργήματα ἄλλα, τὸ ἔργον τοῦ Πίνακος ἔμεινεν ἀτελές.¹

Οὐδὲ παρέχει τεκμήριον τῆς ἐκτελέσεως τούτου τὸ ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου 1780 ψήφισμα, δι' οὗ τὸ Συμβούλιον κρίνει δέον νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς ἐλλόγου καὶ συστηματικῆς κατατάξεως εἰς ἓν, ἢ εἰς πλείοτερα βιβλία, τῶν εἰς πολλοὺς τόμους διεσπαρμένων παντοίων ἐγχωρίων νομοθετημάτων καὶ διατάξεων, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν μετὰ Πίνακος ἀκριβοῦς, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐκλεχθῶσι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο δύο Πολῖται.² Ἰσως συνεπεῖς τοῦ ψηφίσματος τούτου συνετάχθη βιβλίον τι καὶ νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ εὐρισκόμενον, περιέχον ἐν χρονολογικῇ τάξει ψηφίσματα καὶ διατάγας τοῦ Συμβουλίου καὶ ὁρισμοὺς Βενετικῶν Ἀρχῶν ἀφορῶντας εἰς τὰ ἐγγράφια καὶ ἄλλας διοικητικὰς πράξεις μετὰ σχετικοῦ πίνακος, *Biblion* τῶν διαταγῶν τοῦ Συμβουλίου λεγόμενον.³ Οὐδεμίαν ὅμως ἔχομεν εἰδησιν περὶ τοῦ τί ἀπέβη ἡ σύνταξις Πίνακος, κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦ ἔτους 1730 ἢ εἰς τὸν μνησθέντα Σπυρίδωνα Καποδίστριαν ἀνατεθεῖσα, οὐδὲ ἂν ὅση ἐγένετο ἐργασία ἀπέβη χρήσιμος εἰς τι.

Ἀλλ' οὐδὲ ἄπαντα ὅσα ἡμεῖς ἐμνημονεύσαμεν τὰ παλαιὰ νομοθετήματα, σκοποῦντα εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἔσχον διηνεκῶς καὶ μέχρι τέλους τὴν δέουσαν ἰσχὺν ἐν τῇ πράξει.

Ἐν ἔτει 1789 Σπυρίδων ὁ Προσαλέντης, ὅστις εἶχεν ἐπιτραπῇ νὰ συλλέξῃ τὰ θεμελιώδη ἔγγραφα τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ἐγχωρίου κερκυραϊκῆς διοικήσεως, εἰς θ, ὡς αὐτὸς λέγει, ἔσχε συμπράκτορα καὶ ὁδηγὸν τὸν τότε Σύδικον Σπυρίδωνα Γεώργιον Κόμητα Θεοτόκην, καὶ ὀλίγα τῶν ἀνω-

1 Vol. 56 Arg. Div. Δέση 2. Parti e Suppliche. φυλλ. 37. Ψήφισμα 16 Ὀκτωβρίου 1739. — Αὐτόθι φυλλ. 36. Ἀναφορὰ Σπυρ Καποδιστρίου 4 Ἰουνίου 1758 καὶ φυλλ. 38 καὶ 39. Ψήφισμα 16 Ἰουνίου καὶ 18 Αὐγούστου 1758. — Vol. 59. Δέση 3. Parti e Suppliche φυλλ. 33. Ἀναφορὰ τοῦ αὐτοῦ 10 Δεκεμβρίου 1764 καὶ Πιστοποιητικὸν τῶν Συνδίκων 11 Ἰουνίου, φυλλ. 34. Ψήφισμα 16 Δεκεμβρίου 1764. — Vol. 64. Δέση 8 φυλλ. 18. Ἐπιστολὴ τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης 24 Ἰουνίου 1771, φυλλ. 27 καὶ 33. Ἀναφορὰ 15 Δεκεμβρίου 1772 καὶ 23 τοῦ αὐτοῦ καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου. Σημειωτέον ὅτι ἡ Δέση αὕτη φέρει ἐν προμετωπίῳ ὅτι περιέχει ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ Δημόσιον Σχολεῖον. ἔτι δὲ «διὰ τὸν Πίνακα τῶν ἐγγράφων τοῦ ἡμετέρου Ἀρχαιοφυλακείου ὅστις δὲν ἐξυπακούθη ἀκόμη ὑπὸ τοῦ κ. Σπυρίδωνος Καποδιστρίου ὡς εἶχε καθήκον καὶ ὡς παρατηρεῖται ἐκ τῶν περιεχομένων ἐγγράφων».

2 Vol. 65. Arg. Div. Libro dei Consiglieri dell'anno 1779-1780. Ψήφισμα 10 Ὀκτωβρίου 1780.

3 Libro d' Ordini del Consiglio della Magn. Città di Corfu. Ὑπὸ τὸ προμετωπίον τοῦτο προστίθεται: Raccolta fatta del fu Canc. Stelio Calogerà. Προτάσσεται τῆς συλλογῆς Ἀλφαβητικὸς Πίναξ. Φέρει κεφαλίδαν ἢ συλλογὴν Statuti del Consiglio della Città di Corfu. Ὑπάρχει ἐν δευτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 95.

τέρῳ νομοθετημάτων περὶ Ἀρχαιοφυλακείου ἀνευρὼν, ὁμοῦ κατέταξε, παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἀγιότης τῶν τοιούτων νόμων ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀχρηστίαν, ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀναμφίβολον πίστιν καὶ ἀκριβειαν τῶν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ Καγκελλαρίων, ἐν οἷς, λέγει, ἐπαινος ὀφείλεται τῷ τότε εὐγενεῖ κυρίῳ Αὐγουστίνῳ Μάστρακκα τοῦ δόκτωρος Βικτωρίου. Εἴθε, ἐπιλέγει, νὰ ὑπάρξωσι τοιοῦτοι οἱ διαδεχθησόμενοι αὐτόν»¹. Ἀρίστη τῷ ὄντι καὶ ἀπαραίτητος ὑπὲρ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἐγγύησις πρέπει νὰ θεωρῇται ἡ τῶν ἐν αὐτῷ ὑπηρετούντων τιμότης.

Γ'.

Εἰς ταῦτα τὰ περὶ τοῦ ἐπὶ Βενετοκρατικῆς Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Κοινότητος συνεκρινισθέντα, ἐπισυνάπτομεν, ὡς συμπλήρωμα ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ἐγγράφων.

Συγκεκλιουσιντες δὲ τὰ προεκτεθέντα ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Κοινότητος ἦτοί τῆς πόλεως Κερκύρας, ἀπὸ τῆς ἀνέκαθεν πραγματικῆς του ὑπάρξεως ἦτο ὁτόπος, ἐνθα κατετίθεντο τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν ἡ φύλαξις καὶ διατήρησις ἀνατέθη εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς, τὸν Καγκελλάριον τῆς Κοινότητος εἴτε τῆς πόλεως ἐπικαλούμενον. Ἦσαν δὲ κυρίως τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδαμεν, τὰ τῶν προνομίων τῆς Κοινότητος, τὰ τῶν εἰς Βενετίαν κατὰ καιρὸν στελλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ τὰ κοινὰ τῆς Κερκύρας διέποντος Συμβουλίου, τὰ πρακτικὰ τούτου καὶ τ' ἄλλα πρακτικὰ καὶ παντοειδῆ ἔγγραφα τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, ὧν τὰ πλεῖστα περιλαμβάνονται εἰς τὰ ὀγκώδη τεύχη τὰ λεγόμενα Τόμοι τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ παντοῖα ἄλλα ἀφορῶντα εἰς δικαιώματα καὶ προνόμια ἰδιωτῶν, ἐν οἷς τὰ περὶ τιμῶν. Ἐτι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἦσαν ἐναποτεθειμέναι καὶ τὰ βιβλία τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐκλεγόμενων ἐγχωρίων ἐναυσίων δικαστῶν (*Giudici Annali*) καὶ τὰ τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου.²

1 Vol. 91 Arg. Div. Δέση Ις'. φυλλ. 1. Ταῦτα ἔγραψεν ὁ μνηστὴς Σπυρίδων Προσαλέντης μὲν Δεκεμβρίῳ 1787. Τὰ δὲ ἐπ' αὐτοῦ συλλεγόμενα ἔγγραφα ἐν τῇ μνηθείσῃ Δέσμῃ περιεχοῦσιν Νομοθετήματα ἀφορῶντα εἰς τὰ μᾶλλον ἐπιζήλα ἔγγραφα τῆς πόλεως, εἰς Α' 1443 Dii VII Martii Δέκατον Κεφάλαιον τῆς Πρεσβείας, ὅπερ ἀναφέρομεν ἐκ τοῦ Βιβλίου τοῦ Χρυσοδόλλου Β' 1593. 12 Agosto Πράξις τοῦ Συμβουλίου ἥς τὸ πρωτότυπον ὑπάρχει ἐν Vol. 2 Arg. Div. Δέση 2 φυλλ. 543. Γ' Πράξις 1627. 20 Μαΐου. Δ' 12 Ἀπριλίου 1681 Πράξις ἐξαχθεῖσα ἐκ τοῦ Libro d' Ordini del Consiglio. Ε' Πράξις 17 Δεκεμβρίου 1692 περὶ ὑποχρεώσεως τῶν Συνδίκων νὰ συντάττωσιν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐξαχθεῖσα καὶ αὕτη ἐκ τοῦ Libro d' Ordini.

Ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Προσαλέντου εἰγνωμένος μνημονεύμενος Σπυρίδων Γεώργιος Κόμης Θεοτόκης, τότε Σύδικος, εἶναι ὁ καὶ ἄλλα σπουδαῖα ἀξιώματα τῆς Κερκύρας καταλαβὼν καὶ προσηκόντως αὐτῆς εἰς Βενετίαν διατελέσας, μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ αἰσίοις οἰωνοῖς ἴδρυσιν τῆς Ἐπτανήσου Πολιτείας πρόεδρος καὶ ἡγεμὼν ταύτης πολὺς τελευτήσας.

2 Libro d' Ordini del Consiglio φυλλ. 131 εἰς 145. Ψήφισμα τοῦ Συμβουλίου 20 Ἀπριλίου 1730, ἐντελλόμενον τὴν εἰς τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον παράδοσιν τῶν εἰρημένων βιβλίων, ἥτις ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν εἶχε παραμεληθῇ.

Τὰ θεμελιώδη τῶν εἰς τὴν Κέρκυραν χορηγηθέντων προνομίων ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν ἐν ἔτει 1386 παρὰδόσεως αὐτῆς, εἴτε προκηκτικῶν ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας ἀνεγνωρισμένων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἀπονεμηθέντων συνεπεῖχ τῶν εἰς Βενετικὴν ἀπευθυνθεισῶν κατὰ καιροῦς αἰτήσεων καὶ τῶν ἐπὶ τούτῳ σταλίσαντων ἀρχαιοτέρων πρεσβειῶν περιλαμβανόμενα εἰς τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τὸ τοῦ Χρυσοβούλλου λεγόμενον. Πρῶτον δὲ σῶζεται ἐν αὐτῷ, ὡς ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ λέγεται *Ἀντίγραφον τῶν Κεφαλαίων τῆς Κοινότητος τῶν Κορυφῶν ἐξαχθέντων ἐκ τῶν κοινῶν βιβλίων τῆς Δουκικῆς Καγκελαρίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Αὐθεντίας τῆς Βενετίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1386 μέχρι τοῦ ἔτους 1524 γεγραμμένων παρὰ Ἀλοῦσιου Γαβριὴλ Δουκικοῦ συμβολαιογράφου τῇ αἰτήσῃ τῶν σεπτῶν Πρεσβευτῶν τῆς εἰρημένης μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος Κυρίων Ἀδριάνου Καρτάνου, Μπέρου Λάντσα καὶ Μαρδίν Μόσχου ἐλθόντων εἰς Βενετίαν τὸ 1542.*

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο ἐγένετο τῇ αἰτήσῃ τῆς Κερκυρατικῆς Κοινότητος, διότι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 τουρκικὴν πολιορκίαν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, τὰ πρωτότυπα ἐκεῖνα εἶχον ἀπολεσθῇ. Μετὰ τὸ σημαντικώτατον τοῦτο μέρος, ἐξ οὗ, ὡς πιστεύομεν πηγάζει τὸ εἰς τὸ βιβλίον ἀποδοθὲν ὄνομα *Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου*¹, ἐξακολουθοῦσι καταγεγραμμένα ἐν αὐτῷ διάφορα ἔγγραφα, ἐν οἷς καὶ Δουκικά γράμματα, καὶ ἕτεροι Κερκυραϊκαὶ Πρεσβεῖαι προγενέστερα τῆς ἐν ἔτει 1542, τῆς ἐκ Βενετίας λαβούσης τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου ἀντίγραφον, ἔτι δὲ καὶ ἡ Πρεσβεῖα αὕτη γεγραμμένη δι' ἄλλου χαρρακτῆρος, διαφόρου ἐκείνου τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀντιγράφου, εἰς ὃ αὕτη ἔπαται. Προτετέθησαν δὲ κατὰ καιροῦς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ καὶ ἄλλα ἔγγραφα θεωρούμενα σπουδαῖα ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς Κοινότητος, ἐν οἷς καὶ αἱ τὰ προνόμια τῆς ἡμετέρας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθιεροῦσιν Βουλαι τῶν Παπῶν Λέοντος δεκάτου καὶ Παύλου τρίτου, ἡτις εἶναι εἰδικὴ διὰ τὴν Κέρκυραν ἐπικύρωσις τῆς πρώτης, γενομένη συνεπεῖχ τῆς ἐκ μέρους τοῦ τότε Κερκύρας Πρωτοπαπᾶ Ἀλοῦσιου Ῥαφτοῦρου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἐγχωρίου Κλήρου ἀποστολῆς εἰς Ῥώμην ἰδίου πρεσβευτοῦ τοῦ ἱερέως Ἀλεξίου Ῥαφτοῦρου εἰς ὃν ἐδόθη ἐπὶ τούτῳ ἐντολὴ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως ὑπὸ τε τοῦ Πρωτοπαπᾶ, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Κλήρου, ἡτις ἐπίσης σῶζεται νῦν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἀρχιεποφυλακείῳ, ὑπὸ χρονίαν 20 Σεπτεμβρίου 1539 παρὰ τῇ τότε συμβολαιογράφῳ Κερκύρας Ἀντωνίῳ Μεταξᾷ².

Ἡ σειρά τῶν εἰς Βενετίαν κατὰ καιροῦς σταλλομένων Πρεσβειῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Πόλεως, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς 16^{ης} καὶ ἐξακολουθοῦσι μέ-

¹ Πιθανὸν ὅτι ὡς ἐκ τῶν Βυζαντινῶν παρ' αὐτοῖς παραδόσεων περὶ Χρυσοβούλλων, οἱ Κερκυραῖοι ἐκάλεσαν οὕτω τὸ ἔγγραφον τῶν παρὰ τῆς Βενετικῆς Αὐθεντίας χορηγηθέντων εἰς αὐτοὺς προνομίων.

² Διμάτιον ἀριθ. 1196. Antonio Metaxà. Volume uno in due quinternetti.

χει τῶν τελευταίων χρόνων τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἀπαρτίζεται ἐκ διαφόρων τομιδίων, ὧν πλεῖστα ἐκ περγαμηνῶν χάρτου καὶ κομφῶς δεδεμένα, τινὰ δὲ κοσμούμενα καὶ ὑπὸ μικρογραφικῶν ποικιλιμάτων (miniature) ἐν οἷς εἰκονίζονται ἐνίοτε καὶ τὰ οἰκόσημα τῶν σταλόντων πρεσβευτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα εἰσὶ καὶ ἔξωθεν τοῦ τομιδίου ἐπιγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου. Ἐν τῇ σειρά τούτῃ τῶν Πρεσβειῶν εὐρίσκονται καὶ τινες εἰς ἀπλοῦν φύλλον ἐκ περγαμηνῶν χάρτου γεγραμμένοι ἐν εἴδει δουκικοῦ γράμματος ἢ θεσπίσματος. Ἐκείνη πρεσβεῖα περιέχει ἐν διαφόροις κεφαλαίοις τὰς εἰς τὴν Βενετικὴν Κυβέρνησιν ὑποβαλλομένας αἰτήσεις, οἷς ἐψήφισεν αὐτάς τὸ Κερκυραϊκὸν Συμβούλιον, καὶ τὴν ἐπὶ ἐκείνῳ κεφαλαίου διδομένην ἀπάντησιν, ἐν τύπῳ Δουκικοῦ γράμματος, θεσπίσματος ἢ προστάγματος πρὸς τὴν ἐν Κερκύρῃ Βενετικὴν Διοίκησιν (Reggimento).

Εἶναι δὲ ἡ σειρά τῶν πρεσβειῶν λίαν ἐνδιαφέρουσα διότι πραγματεύονται αὐταὶ τὰς σπουδαιότερας ὑποθέσεις καὶ περιστάσεις τῆς ἡμετέρας νήσου, περὶ ὧν δικαιοδικῶς καὶ ἀναγκαιῶς οἱ τὰ κοινὰ διέποντες προσέφευγον εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου καὶ ὑπὲρ αὐτῶν συχνάκις ἐλύοντο αἱ ἀναφυόμεναι διενέξεις τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν πρὸς τὰς ἐν τῇ νήσῳ προϊσταμένας Βενετικὰς ἀρχάς.

Τὸ μέγιστον ὅμως σῶμα τῶν πράξεων καὶ τῶν παντοειδῶν ὑποθέσεων τῆς Κοινότητος Κερκύρας, ἦτοι τῶν πράξεων καὶ τῆς διαχείρισεως τῶν ἐγχωρίων ἀρχῶν συμπεριελήφθη εἰς τὰ ὀγκώδη καὶ πολυάριθμα τεύχη τὰ λεγόμενα *Τόμοι τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας*, ὄνομα δηλοῦν τὴν παντοίαν ὕλην αὐτῶν. Συνήχθησαν δηλαδή καὶ συνερῶθησαν εἰς τὰ τεύχη ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ σωζόμενα πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς, ἐν οἷς καὶ τινὰ ἀποσπάσματα, εἴτε τεμάχια πρακτικῶν ἔτι ἀρχαιοτέρων.

Τὰ πρακτικὰ τοῦ Συμβουλίου, φθάνοντα μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς Βενετοκρατίας, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν 150 περιέχουσι τὰς ἐνικυσίους συγκροτήσεις τοῦ Γενικοῦ σώματος τῶν ἐνηλίκων εὐγενῶν, ὅπερ ἦτο τὸ Γενικὸν συμβούλιον, ὑφ' οὗ διὰ ψηφοφορίας ἐξελέγετο τὸ ρηθὲν βουλευόμενον καὶ διοικοῦν Συμβούλιον τῆς πόλεως, τὸ πρῶτον μὲν ἐξ ἐκατὸν πεντήκοντα μελῶν, τελευταῖον δὲ εἰς μόνον ἐξήκοντα μέλη περιορισθὲν, διὰ τῶν ἐν ἔτει 1786 ὑπὸ τοῦ ἐκ Βενετίας ἀποσταλέντος Ἐκτάκτου Προβλεπτοῦ καὶ ἐλεγκτοῦ Νικολάου Ἐρίτσου γενομένων ἐν τῷ τῆς Κερκύρας πολιτευματι μεταρρυθμίσεων. Ὑπάρχουσιν ἐπομένως εἰς τὰ Συμβούλια πρακτικὰ, μετὰ τὴν ὥς εἴρηται τοῦ διοικοῦντος Συμβουλίου συγκροτήσιν, αἱ ὑπὸ τούτου γενομέναι ἐκλογαὶ τῶν διαφόρων ἀξιωματῶν, αἱ πλεῖστα ἐνιαύσιαι, ἔτι δὲ αἱ κατὰ πενταετίαν γενομέναι ὑπὸ τε τοῦ σωματείου τοῦ Κλήρου τοῦ Ἱεροῦ Γράμματος λεγομένου, καὶ ὑπὸ ὠρισμένου ἀριθμοῦ μελῶν τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου ἐκλογαὶ τοῦ Μεγάλου Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας, ὅστις παρ' ἡμῶν ἐπὶ

Βενετοκρατίας τὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεῖπεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ κανονικὴν ἐξέτασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις μνείας ἀξίαι πρὸς τούτοις εἶσιν αἱ ἐκθέσεις ἡτοι Λόγοδοσίαι τῶν Συνδίκων τῆς πόλεως, οἵτινες, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρέθη, ἦσαν τοῦ Συμβουλίου καὶ ὅλης τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως, προϊστάμενοι καὶ ἀντιπροσώποι ταύτης, φροντίζοντες, μάλιστα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισμάτων του καὶ ὑπερασπισταὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ τόπου. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ Σύνδικοι, δυνάμει ψηφίσματος τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1692, ὤφειλον κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐνιαυσίου διαχειρίσεώς των, κατ' ἰδίαν ἢ συλλήβδην, νὰ δίδωσιν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχιεπισκοπικεῖον, ἐκθέτοντες ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν διαχείρισίν των πεπραγμένα, καὶ προσθέτοντες τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ ὁδηγίας, διὰ τὰ ὅσα ἐνόμιζον πρακτέα ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος, ὅπως περὶ τούτων φροντίσωσιν οἱ διάδοχοι¹. Εἰς τὰς ἐκθέσεις δὲ ταύτας ἀκολουθοῦσι σχετικὰ δικαιολογητικὰ ἔγγραφα καὶ λογαριασμοὶ τῶν Συνδίκων. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀλληλογραφαὶ αὐτῶν, ἐν αἷς ἐπιστολαὶ καὶ ἀναφορὰὶ πρὸς τὰς Βενετικὰς ἀρχὰς καὶ διακονώσεις καὶ ἀπκνήσεις ἐκ μέρους τούτων καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἐν Βενετίᾳ Κερκυραίους πρέσβεις, ἢ πρὸς τοὺς ἐκεῖ διατηρουμένους νομικοὺς ἐπιτρόπους τοῦ Κοινοῦ (procuratori). Ὡστε καὶ τῶν Πρέσβων καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τούτων ἐπιστολαὶ σπουδαῖα περιλαμβάνονται εἰς τοὺς τόμους τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἀλληλογραφαὶ αὗται πραγματεύονται πολλὰ ἀντικείμενα, οὐχὶ μόνον διοικητικὰ καὶ δικαστικὰ ἀλλὰ καὶ ἐμπορικὰ, ἐν ᾧ καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Βενετικῆς ἐπικρατεῖας ἐπεξετείνετο ἡ ἀλληλογραφία τῶν Συνδίκων περὶ διαφορῶν πραγμάτων ἐνδιαφερόντων τὴν κοινωνίαν, καὶ μάλιστα περὶ προμηθειῶν σίτου καὶ κρέατος καὶ ἄλλων τροφίμων, περὶ ἐμπορίου τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ οἴνου, ἔτι δὲ περὶ τῆς δημοσίας υγείας, ἥτις ἐν τοῖς τότε χρόνοις συνεχῶς ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῆς εἰς τὰς Τούρκοκρατούμενας χώρας συχνῆς ἐμφάνισης τῆς πανώλους, περὶ ὧν ἀπάντων ἐμερίμων οἱ Σύνδικοι. Μετὰ τῶν ἀντικειμένων τούτων συνδέονται ὡσαύτως πολλὰ ἄλλα ἔγγραφα καὶ ἀλληλογραφαὶ ἄλλων ἐγχωρίων ἀρχῶν, οἷον τῶν Προβλεπτῶν τοῦ Σιτοβολῶνος καὶ τῶν τοῦ Ὑγειονομείου, ἐξ ὧν μάλιστα μαρτυροῦνται αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ναυτιλιακαὶ σχέσεις τῆς Κερκύρας πρὸς ἄλλας χώρας. Εἰς ταύτας δὲ τὰς σχέσεις ἀνέχονται καὶ αἱ ἐν τοῖς τόμοις τῆς πόλεως ἀπαντῶμεναι ἀλληλογραφαὶ τῶν Κερκυραϊκῶν Ἀρχῶν πρὸς Ἀρχὰς καὶ πρόσωπα ἄλλων τόπων καὶ πόλεων, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν παρκαλειμένην Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ταῦτα δὲ πάντα, εἰς τὰ προσθετέον τὰ ἔγγραφα τῶν ἀγορανόμων, καὶ τὰς διατιμήσεις τῶν ἐδωμένων καὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῆς συνήθους καθημερινῆς καταναλώσεως, συναποτελοῦσι παντοῖαν καὶ ἀφθονον

¹ Libro d' Ordini del Consiglio φύλλ. 93 καὶ 107 καὶ Vol. 94 Arg. Div. Δέσημ. 15^α φύλλ. 6.

ὕλην πολυτίμων στατιστικῶν εἰδήσεων, αἵτινες διαφωτίζουν τὴν τότε κοινωνικὴν κατάστασιν καὶ τὸν καθημερινὸν βίον τῆς Κερκύρας. Ἐν ταῖς ἀλληλογραφίαις ἀπαντῶνται οὐχὶ σπανίως καὶ γράμματα ἀναγόμενα εἰς ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικὰς, περὶ ὧν καὶ Ἀρχιερεῖς τῶν παρκαλειμένων ὁμοδόξων καὶ ὁμοφύλων χωρῶν, καὶ ἐνίοτε αὐτὸς ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἤρχοντο εἰς σχέσεις πρὸς τὴν Ἐγχωρίον Κερκυραϊκὴν Ἀρχήν. Καὶ διὰ τὰς πρὸς τὴν τότε ἐν Κερκύρᾳ Λατινικὴν Ἱεραρχίαν διαφορὰς καὶ διενέξεις τῆς ἐγχωρίου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς διηνεκὴ ἄμυναν διατελούσης, καὶ ὑπὲρ τῆς συνηγοροῦσι καὶ ἐνεργοῦσιν οἱ Σύνδικοι καὶ τὸ Συμβούλιον, πολλὰ ἔγγραφα καὶ διατάξεις ἀπαντῶνται εἰς τοὺς Τόμους τῆς πόλεως. Ἀλλὰ περιλαμβάνονται πρὸς τούτοις, ἐνεκα τῆς ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητος τῶν ὑποθέσεων, καὶ ἔγγραφα καὶ διατάγματα ἀφορῶντα εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς ἐπὶ μακρὸν ἢ βραχὺ διάστημα τῶν αἰώνων ἐκείνων, ὑπαχθαισῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν ὥστε καὶ διὰ ταύτας εὐρίσκειται πού τὸ ἐνδιαφέρον. Σπουδαῖότητα δὲ οὐ μικρὰν ἔχουσι διὰ τὴν ἡμετέραν πατρίδα καὶ τὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόμοις περιληφθέντα πολλὰ καὶ παντοῖα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς ὑποθέσεις ἰδιωτικὰς, ἐν οἷς δικογραφαὶ περὶ διαφορῶν ζητημάτων μεταξὺ κοινοῦ καὶ ἰδιωτῶν, καὶ μάλιστα περὶ αἰτήσεων καὶ ἀξιώσεων ἀτόμων καὶ οἰκογενειῶν ὅπως καταταχθῶσιν εἰς τὰς δικαιουμένας νὰ μεθέξωσι τοῦ τῶν Εὐπατριδῶν Συμβουλίου. Συνδέονται καὶ τινὰ τούτων καὶ μετὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων χωρῶν, εἴτε διὰ τὴν καταγωγὴν τῶν περὶ ὧν πρόκειται προσώπων, εἴτε διὰ τὰς ἐξιστορουμένας προσωπικὰς ἢ προγονικὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας, ὧν πλεῖστα διεπράχθησαν οὐχὶ μόνον ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ τῶν Τούρκων Βενετικοῖς πολέμοις, ἐν Ἡπείρῳ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐφ' αἷς ἀνδραγαθίαις ἠδύνατο νὰ σεμνύνηται, οὐχὶ μόνον ἡ Κερκυραϊκὴ Εὐγένεια, ἀλλὰ καὶ πάσης τάξεως Κερκυραῖοι, διότι ἐκ πάσης τάξεως καὶ εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸν στόλον τῆς Βενετίας ὡς μαχηταὶ κατὰ τῶν Τούρκων διέπρεψαν καὶ πλεῖστοι ἔπασαν ἥρωικῶς.

Δυστυχῶς ἡ ὕλη τῶν Τόμων τούτων τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας, ὑπέστη τὰς συνεπεῖς τῶν κατὰ καιροὺς περιπετειῶν τοῦ Ἀρχιεπισκοπικεῖου, μάλιστα κατὰ τὰς μνησθείσας πολιορκίας. Ὅθεν παρατηροῦνται βεβλαμμένα πλεῖστα τεύχη τῶν μέχρι τῆς 11^{ης} ἑκατονταετηρίδος, διὸ, καὶ διαταγῇ τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, οἱ πλεῖστοι τῶν τόμων τούτων ἐτακτοποιήθησαν ἐν ἔτει 1745, ὑπὸ τοῦ τότε Καγκελλαρίου τῆς πόλεως Μιχθαίου Καρτάνου, ὡς δηλοῦται ἐγγράφως ἐν ἀρχῇ τῶν τινῶν ὅτε ἐτακτοποίησεν οὗτος τὰ τομίδια καὶ τὰς δεσμίδας καταντήσαντα εἰς ἀθλιο-

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ
 Ὁρ. λ. γ. Τόμον Α'. Διαφ. Ἀντικειμένων. Δέσημ. α'. Προτεταγμένον ἔγγραφον τοῦ ἐκτεθέντος Κερκυραίου, ὡς ἐπίσης Τόμον 82ον ὑπὸ χρονίαν 3 Φεβρουαρίου 1745. Εἰς δὲ

Ἐκ τῶν ἐπιμελῶς τηρουμένων ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἦτο καὶ τὸ βιβλίον, ἐνθα ἦταν καταγεγραμμένα τὰ μέλη τῶν Εὐγενῶν οἰογενειῶν, τὰ δικαιούμενα νὰ μετέχῃσι τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, ἡ λεγομένη Χρυσὴ βίβλος, ἧς μετὰ ταῦτα διετράχθη ἡ δημοτικὰ πυρπόλησις ὑπὸ τῶν Γάλλων δημοκρατικῶν.

Καὶ ἐκ μόνου τοῦ ὀνόματος δηλοῦται τί εἰσὶ τὰ βιβλία τῶν ἐνικουσίων δικαστῶν καὶ τὰ τῶν Προδλεπτῶν τοῦ Ὑγειονομείου. Οὐδὲ ἐνδιατρίβομεν εἰς τ' ἄλλα βιβλία καὶ ἔγγραφα ποικίλα εἰς πράγματα τοῦ Κοινοῦ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἀναγόμενα, ἐν οἷς καὶ Περιβολαὶ τινες τιμωρίων. Ἀλλ' ἀρκούμεθα εἰς τὰ περὶ τῆς κυριωτέρας ὕλης τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ἥδη ἐκτεθέντα, ἀναλόγως πρὸς τὰ ὅρια τῆς παρούσης πραγματείας.

Τοῦτο λοιπὸν ἦτο ἐν γένει τὸ περιεχόμενον τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως Κερκύρας, ὅτε μετὰ τῆς Καγκελλαρίας αὐτῆς συνεταυτίζετο, μέχρι τέλους τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, μεθ' ἣν καὶ εἰς αὐτὸ, ὥς περ καὶ εἰς τὰ ἕτερα ἐν Κερκύρῃ Ἀρχαιοφυλακεῖα, ἐπεφυλάσσοντο νέκι περιπέτεται, μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1825 μονιμωτέρας ἀποκαταστάσεως τοῦ Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Κερκύρας, οὗτινος τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Πόλεως ἢ τῆς Κοινότητος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ πηγή.

Ἐν Κερκύρῃ

N. T. ΒΟΥΓΑΡΗΣ.

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΕΛΦΥ ΚΑΙ Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ὁ ἐν τῷ Βουδαπεσταίῳ πανεπιστημίῳ πολὺς καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας καὶ ποτε πρῶτος καὶ κοσμητὴρ τῆς φιλοσοφικῆς ἐν αὐτῷ Σχολῆς, συλλόγῳ δὲ καὶ ἐταϊριῶν φιλομούσων μέλος κ. Ἰω. Β. Τέλφης, συλλέξας ἐξέδωκεν ἐν ἐνὶ τεύχει, ἀγομένης τῆς ἐκατονταετηρίδος ἐορτῆς τοῦ εἰρημένου Πανεπιστημίου, διάφορα συγγραμμάτια τοῦ ἑλληνικά, ἃ εἶχε πρότερον καταχωρίσει ἐν ἑλληνικαῖς ἐφημερίσι. Ἐν τοῖς συγγραμμάτιοις του τούτοις ὁ κ. Τέλφης στιχολογεῖ καὶ ἀπάντησίν του εἰς παρατήρησίν μου ἐξελέγχουσιν λάθος αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐν τῷ «Περὶ τῶν τριάκοντα Τυράννων τῶν Ἀθηνῶν» μυθιστορήματι αὐτοῦ, καταχωρισθεῖσαν ἐν τοῖς «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἐπειδὴ ὅσοι ἀναγνώσῃσι τὴν ἀπάντησίν του διὰ τοῦ ἐναγχοῦ ἐκδοθέντος φυλλαδίου του μεταδημοσιευμένην δύνανται νὰ ὑποθέσωσιν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀσθενείας μνήμης ὅτι ἐγὼ ἐσιώπησα τότε, καὶ ὑπολάβωσι τὴν σιωπὴν μου ὡς ἀνομολόγησιν τῆς δῆθεν πλάνης μου, ἐθεώρησα καλὸν, ἄρ' οὐ κ. Τέλφης δὲν ὑπεστημείωσεν ἐν

τὸν Τόμον 58ον Δέσην ΚΒ' φύλλον 31 ἀπαντᾶται σημείωσις 1761 α' Ἰουλίου περὶ τῶν ἐπιμελείων τῶν Συνδίκων ἀναθεθέντων τῶν τῶν ὁ πρῶτος τοῦ ἔτους 1614 καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ ἔτους 1736.

τῇ ἀπαντήσῃ του ὅτι ἀνταπήντησα εἰς ταύτην, νὰ δημοσιεύσω ἐκ νέου καὶ γὰρ τὴν ἀνταπάντησίν μου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Τέλφου δημοσιευθέντα, καὶ τὴν ἐμὴν προτέραν σημείωσιν ἵνα ἔχῃ τὸ ὅλον τῆς συζητήσεως ἐνώπιόν του ὁ ἀναγνώστης. Ἐν τῇ ἀναδημοσιεύσει δὲν προσέθηκα οὐδὲ ἀφῆρησα οὐδὲ κεράϊαν. Εἶναι ἀπαράλλακτος ὡς κατεχωρίσθη ἐν τοῖς τότε (1873) «Καιροῖς» καὶ τῇ «Ἐφ. τῶν Φιλομαθῶν». Ἰδοὺ ταῦτα.

Κύριε συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Τὸ ὅπερ δημοσιεύεται διὰ τῆς ἐφημερίδος ὑμῶν ἐν μεταφράσει μυθιστορήμα τοῦ ἐν Πέστη καθηγητοῦ κ. Τέλφους «Οἱ τριάκοντα τυράννοι τῶν Ἀθηνῶν» ἔχει τύπον μόνον μυθιστορήματος, εἶναι δὲ συνειρημὸς ἱστορικῶν γεγονότων, ἅπερ ἀρύεται ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ ἐν οἴκῳ καὶ ἐν δήμῳ βίου τῶν ἀρχαίων, ὅπως καὶ ὁ Βέκκερος ἐποίησε ἐν τῷ Χαρικλεῖ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Γάλλῳ, καὶ Ἀμερικανῷ τις σοφὸς ἐν τῷ Ἀπελλῇ, συνεφαψάμενου καὶ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν μακκρίτου Φέλτωνα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου προτίθενται οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς νὰ παραστήσωσι σκηνὰς τοῦ πραγματικοῦ τῶν ἀρχαίων βίου, ἐξ εἰδητέων κατὰ μέρος ἀποτελέσαντες ὅλον συνεχές, ἥτοι πῖνακα τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων, ὠρισμένης τινὸς ἐποχῆς, ἀνεὺ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης παραβιάσεως τῆς ἀληθείας ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς συγγραφῆς. Ἀπ' ἐναντίας ὅμως τῶν εἰρημένων παρετήρησα μετ' ἀπορίας μου ἐν τοῖς «Τριάκοντα τυράννοις τῶν Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Τέλφους σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιῶδες τὸ ἐξῆς.

Περιγράφων ὁ συγγραφεὺς τὸν θάνατον καὶ τὴν κηδείαν τοῦ Σοφοκλέους καὶ καλλύνων, ὡς εἰκός, καὶ ἐκτείνων τὴν περιγραφὴν διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκηδεύοντο τὸ πάλαι οἱ νεκροί, προστίθησι τάδε· «Τὸ πολυάνδριον εἰς ὃ ἐξεκομίζετο ὁ νεκρὸς (Σοφοκλέους) ἦταν τάφοι ἐν ἀγροῖς οἰκογενειακοὶ αὐτοῦ παρὰ τὴν ἐπὶ τὴν Δεκέλειαν ἀγροῦσαν ὁδὸν ἐν τῷ δήμῳ »Κολωνῷ ἐξακισχιλίου καὶ ἐπτακοσίου περίπου πόδας ἀπὸ τοῦ ἄστεος »ἀπέχοντες, διότι ὁ εἶπω τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος ἐνταφιασμὸς ἀπείργετο »ὑπὸ τῶν νόμων. Ἐνταῦθα τέλος ἀφικόμενοι, ἄρκντες ἀπὸ τοῦ φερέτρου τὸν »νεκρὸν κατέθηκαν αὐτὸν εἰς λάρνακα καὶ παραθέντες ὑδρίαν, λήκυθον, φιάλην, λύχνον, κέτοπτρον καὶ λύραν, κατῶρυζαν αὐτὸν οὕτω γῆν ἐπιχέαντες »πολλήν. Ἐπὶ τοῦ λόφου Κολωνοῦ, ὅφ' ὃν ἀναπαύεται ἡ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κόρη, ἐξελίσσεται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐκπρεπέστατον θέαμα κτλ.»

Ἐκ τούτων ἐλέγχεται ἀναντιρρήτως ὁ κ. Τέλφης πιστεύων, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἐν Κολωνῷ (τῷ ἱππεῖῳ δηλονότι)· τοῦτο ὅμως δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνώσεις ἡμῶν περὶ τούτου μαρτυρίας. Ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε τῷ 405 ἢ 406 π. Χ. Ἡ δὲ περὶ τῆς κηδείας αὐτοῦ ἱστορεῖ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος αὐτοῦ οὕτως· «Γῶν δὲ πατρῶν αὐτοῦ τάφων ἐπὶ Δεκέλειαν κειμένων πρὸ στα-

πιδίων τοῦ τείχους ἑνδεκα καὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐπιτετειχικότων Λακεδαι-
μονίων κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτὸν ἐκεῖ θάπτειν, Διό-
νυσος κατ' ὄναρ ἐπιστὰς Λυσάνδρῳ ἐκέλευσεν ἐπιτρέψαι τεθῆναι τὸν ἄνδρα
»εἰς τὸν τάφον» ὡς δὲ ὠλιγόρησεν ὁ Λύσανδρος, δεῦτερον αὐτῷ ἐπέστη ὁ Διό-
νυσος τὸ αὐτὸ κελεύειν. Ὁ δὲ Λύσανδρος, πυνθάνομενος παρὰ τῶν φυγῶν,
πρὶς εἶη ὁ τελευταῖος, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς, κήρυκα πέμψας ἐδίδου
»θάπτειν τὸν ἄνδρα».

Κατὰ ταῦτα ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ ἑνδεκα στα-
δίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκευάσαν ἐκεῖ οἱ
Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον τῇ συμβουλῇ τοῦ εἰς Σπάρτην κατα-
φυγόντος τότε Ἀλκιβιάδου. Ἀρχηγὸς δὲ τῆς κατοχῆς ἐπὶ ἑνέα ὅλα ἔτη,
ἀπὸ τοῦ 413 ἄχρι τοῦ 404 π. Χ., ἦτο ὁ βασιλεὺς Ἄγις. Ὅτι ἐν τῇ ἀφη-
γήσει ταύτῃ τοῦ ἀνωνύμου βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φαίνεται ἐσφαλμένον
καθ' ἡμᾶς, παραδέχεται δὲ ὁ κ. Τέλλος ὡς βέβαιον, εἶναι τὸ ὅτι ἐξητήθη
ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου περὶ τοῦ ἐν Δεκελείᾳ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους,
ἐν ᾧ ἐν Δεκελείᾳ ἦτο τότε ὁ Ἄγις, ὁ δὲ Λύσανδρος ἦτο ναύαρχος τοῦ σπαρ-
τιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε, κατὰ τοὺς
ἡμῶν καὶ ἄλλων ὑπολογισμούς. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον
ἦτο δυνατὸν ταχύτερον, διότι ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὐάρεστον τοῖς
νεκροῖς ὁ ἄνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμός αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ σκιά τοῦ Πα-
τρόκλου ποιεῖται λέγουσα τῷ Ἀχιλλεῖ (Ίλ. Ψ. 71). «Θάπτε με ὅτι τάχι-
στα πύλας αἰῶνα περήσω», ὡς βεβαίον καὶ τὸ παρὰ Ξενοφῶντι, ἐν Ἀπομνημ.
«Τῆς ψυχῆς ἐξελεύσῃς, ἐν ᾗ μόνῃ γίγνεται φρόνησις, τὸ σῶμα τοῦ οἰκειο-
τάτου ἀνθρώπου τὴν ταχίστην ἐξενέγκαντες ἀφανίζουσιν».

Ἄν θέλετε, δημοσιεύσατε τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας, αἵτινες δύναν-
ται καὶ νὰ παράσχωσιν ἀφορμὴν διασαφήσεων, καὶ φωτισθῶ καὶ γὰρ ἂν τὰ
εἰρημένα μοι εἰσὶν ἐσφαλμένα καὶ ὑπάρχουσιν ἄλλαι μαρτυρίαι ἀναιρετικαὶ
τῶν ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Σοφοκλέους φερομένων περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ
τρόπου τῆς ταφῆς αὐτοῦ εἰδήσεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Νοεμβρίου 1872.

Δ. Πζ.

Ἀπάντησις Τέλλου.

Ο ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁ κ. Δ. Πζ. γράφει ἐν τῷ ἀριθμῷ 57 τῶν «Καιρῶν», ὅτι παρατήρησε
μετ' ἀπορίας ἐν τῷ μυθιστορηματί μου *Οἱ Τριάντοτα Τύραννοι τῶν Ἀθη-
νῶν* σφάλμα ἱστορικὸν οὐσιώδες, εἰπόντος δηλαδὴ ἐμοῦ ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη
ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππεῖῳ, ὃ κατ' αὐτὸν δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς γνωστὰς περὶ

τούτου μαρτυρίας. Ἀλλὰ τούτων τῶν μαρτυριῶν μίαν μόνον ἀναφέρει, τὸν
ἀνωνύμου τοῦ Σοφοκλέους βιογράφου, παρ' ᾧ εὐρὼν τὰ ἐξῆς: «τῶν δὲ πα-
τρῶν αὐτοῦ τάφον ἐπὶ Δεκελείᾳ κειμένων πρὸ σταδίων τοῦ τείχους ἑν-
δεκα», συμπράττει ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτάφη ἀναντιρρήτως ἐν Δεκελείᾳ, ἑνδεκα
σταδίους (7000 περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους, ὅπερ κατεσκευάσαν ἐκεῖ
οἱ Λακεδαιμόνιοι καταλαβόντες τὸ χωρίον.

Λυποῦμαι ὅτι ὁ κ. Πζ. δὲν εἶχε πρὸ χειρῶν ἀκριβῆ τοῦ Βιογράφου ἔκδο-
σιν ὡς π. χ. τὴν τοῦ Westermann (*Vitarum scriptores Graeci minores*,
Brunsvigae 1845), ὅπου ἀναγινώσκονται (σελ. 130) τὰ ἐξῆς: «καὶ ἐπὶ τὸν
πατρῶν τάφον ἐτέθη τὸν ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ κατὰ τὴν Δεκελείαν φερούση κεί-
μενον πρὸ τοῦ τείχους ἑνδεκα σταδίων».

Ἐντεῦθεν προκύπτει φανερώς, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἐτάφη ἐν Δεκελείᾳ,
ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἣ φέρει κατὰ τὴν Δεκελείαν.

Ἐὰν δὲ οὕτως ἔχη, οὐδαμῶς ἔξιστι ν' ἀριθμῶμεν τοὺς ἑνδεκα σταδίους
ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἡ τοῦ
ἐνταφιασμοῦ πομπή δὲν ἐξῆλθε τῆς Δεκελείας, ἀλλὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπο-
ρεύθη ἐν τῇ ὁδῷ, ἣ ἔφερε κατὰ τὴν Δεκελείαν.

Τοῦτο δεικνύει καὶ τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Θουκυδίδου (VII, 19) «ἀπέχει δὲ
ἡ Δεκέλεια σταδίους μάλιστα τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως ἑκοσιν καὶ ἑκατὸν»,
ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι, ἐὰν ὁ Σοφοκλῆς, κατὰ τὴν τοῦ κυρίου Δ. Πζ. γνώμην,
ἐτάφη ἐν τόπῳ ἑνδεκα σταδίους ἀπέχοντι τοῦ τείχους τῆς Δεκελείας, θὰ
ἐθάπτετο ἑνέα καὶ ἑκατὸν σταδίους (ἐξήκοντα καὶ πέντε χιλίους καὶ τετρα-
κοσίους περίπου πόδας) μακρὰν τοῦ τείχους τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τίς ἤθελε
τὸ πιστεῦσαι ὅτι νεκρικὴ πομπὴ τοσούτων σταδίων δρόμον διήλθε;

Ἀπ' ἐναντίας ἡ τοῦ ἀνωνύμου Βιογράφου μαρτυρία, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτέθη
εἰς τὸν πατρῶν τάφον πρὸ τοῦ τείχους ἑνδεκα σταδίων, συγκριθεῖσα μετὰ
τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ λέγοντος (VIII, 67) ὅτι Κολωνός ἐστιν ἱερὸν Ποσειδῶ-
νος ἔξω πόλεως, ἀπέχον σταδίους μάλιστα δέκα, ἀναπόφευκτον γεννᾷ εἰκα-
σίαν, ὅτι ὁ πατρῶς τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐν Κολωνῷ τῷ ἱππεῖῳ, ὅπου
καὶ ἐγεννήθη.

Ὁ κ. Δ. Πζ. εὕρισκε καὶ ἄλλο σφάλμα ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐξη-
τήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ ὁ Σοφοκλῆς, διότι, κατ' αὐτὸν, ὁ Λύ-
σανδρος ἦτο τότε ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν
ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε.

Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδει-
κνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος.

ἸΑΚΩΒΑΤΩΝ
ΔΗΜΟΚΛΕΟΥΣ
ΜΟΥΣΕΟΥ
Ὁ κ. Δ. Πζ. εὕρισκε καὶ ἄλλο σφάλμα ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐξη-
τήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ ὁ Σοφοκλῆς, διότι, κατ' αὐτὸν, ὁ Λύ-
σανδρος ἦτο τότε ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν
ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε. Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδει-
κνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος. Ὁ κ. Δ. Πζ.
εὕρισκε καὶ ἄλλο σφάλμα ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐξητήθη ἡ ἄδεια τοῦ
Λυσάνδρου νὰ ταφῇ ὁ Σοφοκλῆς, διότι, κατ' αὐτὸν, ὁ Λύσανδρος ἦτο τότε ναύαρχος
τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε. Ταύτης
τῆς τοῦ ἀξιοτίμου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας,
Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος. Ὁ κ. Δ. Πζ. εὕρισκε καὶ ἄλλο σφάλμα
ἱστορικὸν ἐν τῷ ὅτι κατ' ἐμὲ ἐξητήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ ὁ Σοφοκλῆς,
διότι, κατ' αὐτὸν, ὁ Λύσανδρος ἦτο τότε ναύαρχος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου πόρρω
τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανε. Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου μου γνώμης
τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύουσι Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος.

ταῦτα Λύσανδρος τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατήεσαν καὶ τὰ τεῖχη κατέσκαπτον».

Ὁ δὲ Λυσίας (κατ' Ἀγοράτου § 34)· «τότε καὶ ὁ Λύσανδρος εἰς τοὺς λιμένας τοὺς ὑμέτερους εἰσέπλευσε, καὶ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι Λακεδαιμονίοις παρεδόθησαν, καὶ τὰ τεῖχη κατεσκάφη, καὶ οἱ Τριάκοντα κατέστησαν».

Ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (XIII, 107).

«Εὐθὺς οἱ μὲν τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεῖς Ἅγεις καὶ Παυσανίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐμβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐστρατοπέδευον, Λύσανδρος δὲ πλεον ἢ διακοσίαις τριήρεσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέπλευσεν».

Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Λυσάνδρου (XIV, 5)· «ἤδη δὲ καὶ τοὺς ἐν ἄστει κακῶς ἔχειν ὑπὸ λιμοῦ πυνθανόμενος κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ παρεστήσατο τὴν πόλιν, ἀναγκασθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἐκέλευε ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις».

Τέλος πάντων ὁ κ. Δ. Π. δὲν εὐρίσκει ὀρθῶς ἔχον τὸ τοῦ μυθιστορήματός μου χωρίον ὅπου λέγω, ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν ἐξεκόμισαν τὸν ἀποθανόντα Σοφοκλέα, διότι κατ' αὐτὸν ὁ ἀποθανὼν ἐτάφη ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Ὡς πρὸς τοῦτο ἀναφέρει καὶ τὴν σκὴν τοῦ Πατρόκλου, λέγουσαν τῷ Ἀχιλλεῖ (Ἰλιάς Ψ, 71)· «θάπτε με ὅτι τάχιστα πύλας αἶδαο περήσω». Τί ἔπεται ἐντεῦθεν; Μήπως ὁ Πάτροκλος ἐτάφη ὅσον τάχιστα μετὰ τὸν θάνατόν του; «Οχι. Ἄς χρονολογήσωμεν ὀλίγον».

Τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου διηγεῖται ἡ XVI ῥαψωδία τῆς Ἰλιάδος. Μετὰ τὸν θάνατόν του συνέβη ἡ Μενελάου ἀριστεία (XVII ῥαψωδία), καὶ ἐν μέρος τῶν γεγονότων τῆς XVIII ῥαψωδίας. Ταῦτα συμπληροῦσι μίαν ἡμέραν, διότι ἐν αὐτῇ τῇ ῥαψωδίᾳ (στίχ. 241—242) ἀναγινώσκομεν· «ἥλιος μὲν ἔδυ, παύσαντο δὲ δῖοι Ἀχαιοὶ φυλόπιδος κρατερῆς».

Τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐγένετο ἡ Μήνιδος ἀπόρρησις, ἡ Θεομαχία, ἡ Μάχη παραποτάμιος, ἡ Ἐκτορος ἀναίρεσις (ῥαψωδία XIX—XXII). «Ὅτι ταῦτα τὰ συμβάντα περιέχει ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦτο δεικνύει σαφῶς ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος στίχος τῆς XIX ῥαψωδίας. «Πῶς μὲν κροκόπεπλος ἀπ' Ὠκεανοῦ ῥοχλὼν ὤρουθ' ἵν' ἀθανάτοισι φῶς φέροι ἡδὲ βροτοῖσιν»· ἔπειτα δὲ ὁ 57—58 στίχος τῆς XXIII ῥαψωδίας· «αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο, οἱ μὲν κακκείοντες ἔβαν κλισίῃν δε ἑκαστος».

Μετὰ ταῦτα ἐν τῷ 109 στίχῳ τῆς XXIII ῥαψωδίας λέγεται. «Μυρομένοις δὲ τοῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς». Τοῦτέστιν ἐφάνη ἡ τρίτη ἡμέρα, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ τοῦ Πατρόκλου κηδεία.

Καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἀριστουργημάτων ἐποχῆς ἐθάπτοντο οἱ ἀποθανόντες τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, διότι Πλάτων λέγει ἐν τοῖς νόμοις (XII, 959)· «ἡ δ' ἀναχαιδὸν ὡς τ' ἀνθρώπινα μέτρον ἔχουσα τριταῖα πρὸς τὸ μῆμα ἔκαστος». Μερτορὰ τούτου ἔχομεν καὶ Ἀντιφῶντα τὸν λέγοντα (περὶ Χορευτοῦ § 44)· «οὐ-

τοι τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἢ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἢ προσέκειτο, οὐδ' αὐτὸν ἡζίουσι αἰτιάζεσθαι ἐμὲ οὐδ' ἀδικεῖν, τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἢ ἐξεφέρετο ὁ παῖς, πεπεισμένοι ἦσαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κτλ.»

Ὁλων τούτων οὕτως ἐχόντων, πέποιθα ὅτι δὲν ἤμαρτον κατ' οὐδένα τρόπον ἐν τῇ διηγῆσει τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους κατὰ τῆς ἱστορικῆς τῶν τότε συμβάντων ἀληθείας.

Ἐν Πέστῃ τῇ 1830 Δεκεμβρίου 1872.

I. B. ΤΕΛΦΥΣ.

Ἀπάντησις III.

ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Κύριε Συντάκτα τῶν Καιρῶν.

Χαίρω ὅτι ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητὴς κ. Τέλφους ἡξίωσε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς περὶ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους ἐναντίας τῇ γνώμῃ του παρατηρήσεις μου, καὶ ἐπέστειλεν ὑμῖν ἀπάντησιν κατ' αὐτῶν, τὴν ἐν ἀριθ. 65 τῶν «Καιρῶν» καταχωρισθεῖσαν· λυποῦμαι ὅμως ὅτι ὁ κ. καθηγητὴς ἐν τῇ προκειμένῃ ἀπαντήσει του, ἐξολισθήσας εἰς νέας παραδρομὰς, βαρυτέρας μάλιστα τῶν προτέρων καὶ ἀντικρὺς ἀντικειμένους εἰς ἀκραιφνεῖς τῆς ἱστορίας μαρτυρίας, προκαλεῖ δευτέραν ταύτην παρ' ἐμοῦ ἐνόχλησιν.

Ἐξετάσωμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ ὑπὸ συζήτησιν θέματα.

A'.

Ἐγὼ εἶπον, καὶ ὀρθῶς τὸ εἶπον, ὅτι καὶ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Τέλφους ἔσφαλαν εἰπόντες, ὅτι ἐζητήθη ἡ ἄδεια τοῦ Λυσάνδρου νὰ ταφῇ εἰς τὸν πατρῶον τάφον ὁ Σοφοκλῆς, διότι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ὁ κ. Τέλφους ἀπολογούμενος λέγει τάδε· «Ταύτης τῆς τοῦ ἀξιοτίμου ἀντιπάλου μου γνώμης τὸ ἐναντίον ἀποδεικνύει Ξενοφῶν, Λυσίας, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Πλούταρχος»· ἔπειτα στιχολογεῖ τὰς περὶ ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς Ἀθήνας ῥήσεις τῶν εἰρημένων συγγραφέων, ἃς εἶδεν ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ ἀπαντήσει τοῦ κ. Τέλφους, ἐν ἀρ. 65 τῶν «Καιρῶν» (καὶ ἀνωτέρω).

Τώρα προσέξατε, κ. συντάκτα, ἵνα καταμύθητε τὴν πλάνην τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ κ. Τέλφους.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΦΙΛΟΥ Ἀθηναίου, Βάτραχοι ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου Ἀθήνη-
μον, ἀρχόντος ἐπὶ Βούρου, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀθηναίων, ἀγομένην ἐν μηνί

Γαμηλιῶνι, ὃν διὰ τοῦτο οἱ Ἴωνες Ἀθηναίῳνα ἔλεγον, ἢ κατ' ἄλλους ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, δηλαδὴ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς ἐορτῆς τῶν Χοῶν. Συγχρόνως δ' ἐδιδάχθη καὶ ἡ τοῦ Φρυνίου κωμωδία *Μούσαι*, καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος (τοῦ κωμικοῦ) *Κλεοφῶν*. Ὁ εἰρημένος Καλλίας ἦτο ἄρχων τὸ τρίτον ἔτος τῆς 63 Ὀλυμπιάδος. «Τὸν τρίτον ἐνιαυτὸν τῆς ἐνενηκοστῆς καὶ τρίτης Ὀλυμπιάδος ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλίου μετ' Ἀντιγένῃ» (Διον. Ἀλικ. Ἀρχ. Ζ). «Τὸ δὲ δράμα (οἱ Βάτραχοι) τῶν εὖ καὶ φιλοπόνως πᾶν πεποιημένων, ἐδιδάχθη ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος τοῦ μετ' Ἀντιγένῃ διὰ Φιλωνίδου εἰς Ἀθήνας· πρῶτος ἦν, δεύτερος Φρύνιχος Μούσαις, Πλάτων τρίτος Κλεοφῶντι (ὑποθ. Βατράχ.). Λέγει δὲ «τὸν μετ' Ἀντιγένῃ», ἵνα μὴ γείνη σύγχυσις μετ' ἄλλον Καλλίαν, τὸν ἄρχοντα τοῦ 1 ἔτους τῆς 92 Ὀλυμπιάδος τὸν μετὰ Κλεόκριτον (412 π. Χ.) καὶ ἄλλον πρότερον τούτου.

«Οἱ Βάτραχοι ἐδιδάχθησαν τὸ 405 π. Χ. 93 Ὀλυμπ. 3. Muller ἱστορ. ἑλλ. φιολ. ΚΗ.»

Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ ἐνιαυτὸς παρ' Ἀθηναίους μετὰ τὸν ἄρχοντα Ἀψευδῆ (433 π. Χ.) ἤρχετο περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, ἤτοι τὸν κατ' αὐτοὺς Ἑκατομβαιῶνα (Ἰούλιον). «Ἀθηναῖοι τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄρχοντο ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος». (Θεοδ. Γαζ.) καὶ σαφέστερα ὁ Πλάτων νομ. σ'. «Ἐπειδὴν μέλλῃ ὁ νέος ἐνιαυτὸς μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς τῷ ἐπιόντι μηνὶ γενέσθαι κτλ.»

Ἐν τοῖς Βατράχοις ποιεῖται ὁ Ἡρακλῆς λόγον τῷ μέλλοντι νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην Διονύσῳ ν' ἀναγάγῃ ἐκεῖθεν τὸν Σοφοκλῆ.

Ἐὶτ' οὐχὶ Σοφοκλέα, πρότερον ὄντ' Εὐριπίδου
μέλλεις ἀναγαγεῖν, εἴπερ ἐκεῖθεν δεῖ σ' ἄγειν;

Ὅτε δὲ προσελήθη ν' ἀνέλθῃ ἐξ Ἄδου ὁ Αἰσχύλος ἀντὶ τῶν ἄλλων

Ἄγε δὴ χαίρων, Αἰσχύλε, χώρει
καὶ σῶζε πόλιν τὴν ἡμετέραν
γνώμαις ἀγαθαῖς, καὶ παῖδους
τοὺς ἀνοήτους· πολλοὶ δ' εἰσὶ κτλ.

Λέγει (ἐν τῷ αὐτῷ δράματι πάντοτε) πρὸς τὸν Πλούτωνα

Ταῦτα ποιήσω· σὺ δὲ τὸν θᾶκον
τὸν ἐμὸν παράδος Σοφοκλεῖ τηρεῖν
καὶ διασώζειν κτλ.

Ἐν ταῖς συγχρόνως δὲ διδασκαλαῖς Μούσαις τοῦ Φρυνίου φέρονται τὰδε·

Μάκαρ Σοφοκλῆς, ὃς πολὺν χρόνον βίου
ἀπέθανεν, εὐδαίμων ἀνὴρ καὶ δεξιός,
πολλὰς ποιήσας καὶ καλὰς τραγωδίας,
καλῶς δ' ἐτελεύτησεν οὐδὲν ὑπομείνας κακόν.

Ἐκ τούτων ἀριθλήως καταφαίνεται, καὶ πάντες ὁμολογοῦσι, καὶ αὐτὸς πάντως ὁ κ. Τέλφους δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἦτο ἀποθανύμε-

νος τοῦλάχιστον τὸν Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον τοῦ 405 π. Χ. ὅτε ἐδιδάχθησαν βεβαίως τὰ εἰρημένα δράματα ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος.

Τὸν Φεβρουάριον λοιπὸν τοῦ 405 π. Χ. δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς. Τὸ πότε δ' ἀκριβῶς ἀπέθανε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου τούτου εἶναι ἄλλης διατριβῆς ὑπόθεσις, ὡς καὶ ἡ ἐπενεγκοῦσα τὸν θάνατον αὐτοῦ αἰτία.

Ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, διαδεχόμενος τὸν Λύσανδρον, ἀπέθανε κατὰ τὴν ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχίαν· ἐπειδὴ δὲ νόμος ἐκώλυε νὰ ναυαρχῇ τις δις, οἱ Σπαρτιᾶται ὠνόμασαν μὲν ναύαρχον Ἀκρατόν τινα, τὸν δὲ ἄρχαῖον ναύαρχον Λύσανδρον ἔστειλαν παρὰ τούτῳ ὡς ἐπιστολέα μὲν λόγῳ, ἔργῳ δὲ κύριον ἀπάντων (Πλουτ. Λυσ. Ζ, Διόδ. ΙΓ. 100, Ξενοφ. ἑλλ. Β. 1).

Ὁ Λύσανδρος ὡς τοιοῦτος, ἀρ' οὐ ἐπὶ μακρὸν διέμεινε εἰς τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς, καὶ κατέστρεψε τέλος τὸν τῶν Ἀθηναίων στόλον ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας διὰ θαλάσσης, καὶ ὁ Παυσανίας εἰσέβαλε καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὰς διὰ ξηρᾶς στρατοπεδεύσας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὸν Νοέμβριον τοῦ 405, ἤτοι τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἄρχοντος Ἀλεξίου, τοῦ διαδεξαμένου τὸν Καλλίαν, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ Καλλίου ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Ἄρα ἦλθεν ὁ Λύσανδρος εἰς Πειραιᾶ δέκα μῆνας μετὰ τὴν τῶν Βατράχων τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν Μουσῶν τοῦ Φρυνίου διδασκαλίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἦτο ἐν τοῖς ζῶσι. Τὴν ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος, τοῦ μετὰ τὸν Καλλίαν, ἔλευσιν τοῦ Λυσάνδρου βεβαιούσι καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος, οὓς ἐκάλεσε μάρτυρας ἐναντίον μου ὁ κ. Τέλφους. Ἄρα δὲν ἔσφαλα ἐγὼ εἰπὼν, ὅτι ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηνῶν· σφάλει ὅμως βεβαίως ὁ κ. Τέλφους πιστεύων ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο ἐν Ἀθήναις, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς. Αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφους παρατεθεῖσαι μαρτυρίαι τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Διοδώρου κλπ. εἶναι οὐχὶ κατ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος ῥητῶς λέγουσιν, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦλθεν εἰς Πειραιᾶ ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος. Ὁ Διόδωρος μάλιστα προστίθησιν ἐν τοῖς ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος, τοῦ προκατόχου τοῦ Ἀλεξίου, γεγονόσι καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σοφοκλέους. «Περὶ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἐτελεύτησεν ὁ Σοφοκλῆς ὁ Σοφίλου ποιητῆς τραγωδιῶν κλπ. Τοῦτο βεβαιούται καὶ ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐπὶ Κολωνῷ Οἰδίποδος «Σαφές δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐξ οὗ ὁ μὲν Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς Βατράχοις ἀνάγει τοὺς τραγικούς ὑπὲρ γῆς, ὁ δὲ Φρύνιχος ἐν Μούσαις, ἃς συγκαθῆκε τοῖς Βατράχοις, φησὶν οὕτως·

Μάκαρ Σοφοκλῆς, ὃς πολὺν χρόνον βίου
ἀπέθανεν κτλ.

Καὶ τὸ Παρίων χρονικὸν ἔχει ἐν ἀρ. 65 ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐτελεύτησεν ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλίου (Cf. Clinton Fasti Hellenici τόμ. II 83). Ὡστε ἡ περικοπὴ καὶ παραθεσις τῶν ῥητῶν Ξενοφῶντος, Διοδώρου κλπ. ἔστι χολό-

γῆσεν ὁ κ. Τέλφους, χωρὶς νὰ προσέξῃ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν γεγονότων, καταμαρτυροῦσιν αὐτοῦ καὶ κυροῦσι τὸν ἐμὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ παράλια Ἀσίας τῆς Μικρᾶς ὡς ἐπιστολεὺς τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ναύαρχον Ἄρατον. (Ἴδε Ἑλλ. Ξενοφ. Α. δ. I, Β, κ. 7. 10, Β. 6, 5, καὶ Διόδ. Σικελ. βιβλ. ΙΓ. 80. 103. 104. Β. 107).

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Λύσανδρος δὲν ἦτο εἰς Ἀθήνας, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, τίς ἦτο ὁ ἐπιτρέψας τὸν εἰς τὸν πατρῶον τάφον ἐνταφισμὸν του; Θὰ ἦτο βέβαια ὁ ἐν Δεκελείᾳ ἡγούμενος τῆς ἐκεῖ κατοχῆς βασιλεὺς Ἄγις, ὅπως εἰπὸν που καὶ πέρυσιν. Ὁ δὲ πολὺς F. W. Schneidewin ἐν τῷ προλόγῳ του εἰς τὴν Γ' ἔκδοσιν τοῦ Σοφοκλέους, περὶδεχόμενος ὀρθῶς καὶ αὐτὸς, ὅτι ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων, διευθύνων τὸν πελοποννησιακὸν στόλον, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ θέλων νὰ συμβιβάσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνωνύμου βιογράφου λεγόμενα, λέγει, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Δεκελείᾳ φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγίδος ἐσφκλμένως ὠνομάσθη ὁ Λύσανδρος ὡς ἐπιτρέψας διὰ κήρυκος τοῖς Ἀθηναίοις νὰ θάψωσι τὸν Σοφοκλέα εἰς τὸν πατρῶον τάφον.

Ἄν θέλῃ καὶ νεωτέρους ὑπολογισμοὺς καὶ μαρτυρίας ὁ κ. Τέλφους περὶ τοῦ ὅτι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 π. Χ. ἦτοι δέκα μῆνας τοῦλάχιστον μετὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁμολογουμένως δὲν ἔζη ὁ Σοφοκλῆς, ἐλθὼν ἐπολιορκήσας τὰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος καὶ οἱ λοιποὶ, ἂν μὴ ἀρκοῦσιν ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Διόδωρος κλ. ὡν τὴν μαρτυρίαν εἰς ζημίαν τοῦ θέματός του ἐκάλεσε, δύναται νὰ ἔδῃ τὸν Θιρουόλδον, τὸν περιώνυμον Γρότε, τὸν ἡμέτερον Κωνσταντῖνον Παπαρηγόπουλον, καὶ ὃν ἀνθέλῃ ἄλλον ἱστορικὸν ἀρχαῖον ἢ νέον. Περὶ δὲ τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου τοῦ Σοφοκλέους, ὃς ἔδῃ ὅλους τοὺς νέους βιογράφους του καὶ τοὺς συγγραφεῖς ἱστορικῶν ἐλληνικῆς φιλολογίας, ἐν οἷς διακρίπτει ὁ παρ' ἡμῖν κείμενος πολὺς Μύλλερους. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑπάρχουσιν ἀναντίρρητοι ἀρχαῖων μαρτυρίαι, οἷσι αἱ ἀνωτέρω περὶθεῖσται, παρέλκουσι πάντως αἱ τῶν νεωτέρων.

Ἐν τούτοις ἀπορῶ πῶς δὲν ἐμνημόνευσεν ὁ κ. Τέλφους καὶ προτέρας τινὸς παροδικῆς ἐλεύσεως τοῦ Λυσάνδρου εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅτε καὶ ἡσπάσατο τὸν εἰς ἐντάμωσίν του κατελθόντα Ἄγιν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος. Ἀλλὰ καλῶς ἐποίησε σιωπήσας ταύτην, διότι καὶ ὁ Διόδωρος λέγει, ὅτι τότε «μέγα μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄξιον μνήμης ἔπραξε, δι' ὃ καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀναγράφειν ἐσπουδάζαμεν», καὶ διότι οὗτος ὁ εἰς Ἀττικὴν πλοῦς τοῦ Λυσάνδρου καὶ ἡ κατεσπασμένη ἀναχώρησίς του ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξίου ἀρχοντος τὸ 4 ἔτος τῆς 93 Ὀλυμπιάδος, μετὰ τὸν θάνατον δηλονότι τοῦ ἐπὶ Καλλίου ἀρχοντος ἀποβιώσαντος Σοφοκλέους. (Ἴδ. Διόδ. Σικελ. ΙΓ. 193 καὶ ΙΓ. 104. Ἴδε καὶ ὑπόθ. Οἰδ. ἐπὶ Κολωνῶ).

Κατὰ πάντα ταῦτα καταπίπτει ἀθρόος ἀνεπανόρθωτος πλῆσις ὁ ἰσχυρι-

σμός τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πέστης καθηγητοῦ κ. Τέλφους, ὅτι ἦτο εἰς Ἀθήνας ὁ Λύσανδρος ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, καὶ μένει κραταιὰ καὶ ἀκράδαντος ἡ ἀλήθειαι ὅτι «ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Λύσανδρος ἦτο πόρρω τῶν Ἀθηναίων».

B'

Χωροῦμεν νῦν εἰς τὸ θολερὸν ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ τόπου ἐνθα ἔκειντο οἱ τοῦ Σοφοκλέους πατρῶοι τάφοι, ὅπου καὶ οὗτος ἐτέθη. Ἐλπίζομεν ν' ἀποδι-θῇσμεν καὶ τοῦτο διὰ τῆς λογικῆς καὶ ἐκ πλαγίου ἀποδείξεων.

Ὅτε ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανεν, ἡ Δεκελεία κατεῖχτο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες εἶχον ἐπιτερίξει αὐτήν, Ἀλκιβιάδου ὑποθεμένου. Τούτων δὲ ἡγεῖτο Ἄγις ὁ ἕτερος τῶν τῆς Σπάρτης βασιλέων. Ὅτι ἡ κατοχὴ αὕτη ἐγένετο ὀχληρὰ καὶ πάνυ ἐπιζήμιος τοῖς Ἀθηναίοις εἶναι ἀναντίρρητον. Ὁ Θουκυδίδης διὰ βραχείων μὲν, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐκφραστικώτατα ὅμως ἐκθέτει τὰ περὶ τούτου «Τότε δὲ ξυνεχῶς ἐπικαθημένων, καὶ ὅτε μὲν καὶ πλεόνων ἐπιόντων, ὅτε δὲ ἐξ ἀνάγκης τῆς ἰσῆς φρουρᾶς καταθεύσεως τε τὴν χώραν καὶ ληστείας ποιουμένης, βασιλείας τε πρῶντος τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Ἀγίδος, ὃς οὐκ ἐκ παρέργου τὸν πόλεμον ἐποίειτο, μεγάλα οἱ Ἀθηναῖοι ἐβλάπτοντο. Τῆς τε γὰρ χώρας ἀπάτης ἐστέρηντο καὶ ἀνδραπόδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ἡτομολήκεσαν, καὶ τούτων τὸ πολὺ μέρος χειροτέχναι· πρόβατά τε πάντα ἀπολώλει καὶ ὑποζύγια». (Θουκ. Ζ. 27). Ἐκ τούτων ὅμως δὲν πρέπει νὰ υποθέσῃ τις, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν στενωῶς ἐντὸς τοῦ ἄστεος καὶ τῶν ἀπὸ τούτου εἰς Πειραιᾶ σκελῶν πολιορκημένοι· διότι ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης ἐπιφέρει τοῖς εἰρημένοις καὶ τάδε «ἵπποι τε» (τῶν Ἀθηναίων δηλονότι). «ὁσημέραι ἐξέλαυνόντων τῶν ἵππων πρὸς τὴν Δεκελείαν καταδρομὰς ποιουμένων καὶ κατὰ τὴν χώραν φυλασσόντων, οἱ μὲν ἀπεχωλοῦντο ἐν γῇ ἀποκρότῳ τε καὶ ξυνεχῶς ταλαιπωροῦντες, οἱ δ' ἐπιτρώσκοντο» (Θουκ. Ζ. 27) ἐξ ὧν γίγνεται δῆλον, ὅτι οἱ ἐν Δεκελείᾳ κατέθεον μὲν τὴν χώραν καὶ λαφυραγωγοῦντες ἐπαυλίζοντο εἰς τὸ τεῖχος τῶν, οἱ ἵπποις ὅμως τῶν Ἀθηναίων ὁσημέραι ἐξέλαυνον πρὸς τὴν Δεκελείαν καταδρομὰς ποιούμενοι, φυλάσσοντες δὲ κατὰ τὴν χώραν ἄλλως δὲν ἤθελον ἀνθεῖαι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἐννέα ὅλα ἔτη, καθ' ἃ οἱ Λακεδαιμόνιοι διέμενον ἐν Δεκελείᾳ. Ὅτε δὲ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 405 ἐπολιορκήθησαν στενὰ διὰ θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶς, τοῦ μὲν Λυσάνδρου κλείσαντος τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, τοῦ δὲ Πausανίου καὶ λοιπῶν στρατοπεδευσάντων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφὴν, οὐδ' ἐπὶ ἐξ μῆνας ἡδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν· ὅθεν ἡναγκάσθησαν νὰ υποκύψωσι εἰς τὰς ὀλεθρίας ἐκεῖνας προτάσεις τῶν Λακεδαιμονίων. (Ἴδ. Ζ. 27). Ἐν τούτῳ δὲ ἔγινε πολλὴν ἀνάγκην οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῆς κατοχῆς τῆς Δεκελείας, οὐδ' ἴσταντο οἱ πολιορκημένοι, μαρτυρεῖ αὐτὸς πάλιν ὁ Θουκυδίδης ἱστορῶν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπεμψαν εἰς τὰ ἴδια τοὺς μηχανοφόρους Θρᾶκας,

μονεύει πλήθους άλλων τάφων ἐν τῷ ἔξω Κερχμεικῷ καὶ παρὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἀνδρῶν ἦττον τοῦ Σοφοκλέους ἐπιφανῶν.

Σημειωτέον ἐν τούτοις, ὅτι δὲν ὑπῆρχε ὁδὸς ἀρχομένη ἀπὸ τινος τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄγουσα εἰς Δεκέλειαν, ὀνομαζομένη ὁδὸς ἐπὶ Δεκέλειαν ἦταν πύλαι ἀχαρνικαί, ἐξ ὧν ἐξήρχοντο οἱ εἰς Ἀχαρνὰς πορευόμενοι, ὑπῆρχεν ὁδὸς, ὀνόματι ἱερὰ, ἄλλη ὀνόματι Στειρικὴ ἐν Μετογαίᾳ κλ. ἀλλὰ ὁδὸς ἰδίως Δεκελικὴ λεγομένη δὲν ὑπῆρχε ὁδὸς δὲ ἐπὶ Δεκέλειαν, ἣ ἄγουσα ἐπὶ Δεκέλειαν, θὰ ὀνομαζέτο ἴσως ἡ ὠρισμένη εἰς Δεκέλειαν ἄγουσα ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου εἰς αὐτὴν δήμου ἐκ τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἄστεος· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ὀνομαστί τοιαύτη ὁδὸς, ὁ λόφος Κολωνάς, «ὄφ' ὃν, κατὰ τὸν κ. Τέλφον, ἀναπαύεται ἡ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ κόνις», δὲν ἔκειτο μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Δεκελείας. Αἱ Ἀθηναί, ὁ Κολωνός καὶ ἡ Δεκέλεια ἀποτελοῦσι τρίγωνον, ἕκαστος δὲ τῶν τόπων τούτων κεῖται ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου· ὥστε ὁ ἀπερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Δεκέλειαν δὲν διέβαινε διὰ τοῦ Κολωνοῦ. Δι' ἄλλης πύλης ἐξήρχοντο οἱ μεταβαίνοντες εἰς Κολωνόν, δι' ἄλλης δὲ οἱ εἰς Δεκέλειαν, ἄλλη δὲ ἦτο ἡ ἄγουσα εἰς Κολωνόν ὁδὸς, ἣ ἢ δι' αὐτοῦ διερχομένη, καὶ ἄλλη ἡ εἰς Δεκέλειαν, ὡς δύναται τις νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῆς θέσεως τῶν δύο τούτων χωρίων πρὸς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀκριβεστέρων δημογράφων τῆς Ἀττικῆς C. Hanriot, ἀρχαῖον μέλος τῆς Ἀθήνησι γαλλικῆς σχολῆς, ἀδιστάκτως παραδέχεται, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Σοφοκλέους ἦτο ἐπὶ Δεκέλειαν, καὶ μεταχειρίζεται μάλιστα τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ Δεκέλεια ἦτο ὅπου νῦν τὸ Τατόιον, διότι κεῖται ἐνδεκά που σταδίου πρὸ τοῦ ὑψώματος Κατσιμιδίου, ὅπου ἦτο τὸ φρούριον τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ τεῖχος. (Hanriot, Dèmes de l'Attique P. III σελ. 122). Ταῦτα περὶ τοῦ τάφου τὸ νῦν εἶναι.

F.

Ἐπειδὴ εἶπον ἐγὼ ἐν τῇ πρώτῃ διηγησίᾳ μου, τῇ ἐν ἀριθ. 57 τῶν «Καιρῶν» καταχωρισθείσῃ (ἴδε καὶ ἀνωτέρω ταύτην) καὶ διὰ μαρτυριῶν ἀρχαίων τὸ ῥήμά μου τοῦτο ἐβεβαίωσα ὅτι «ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς εὐχρηστος τοῖς νεκροῖς ὁ ἀνευ ἀναβολῆς ἐνταφιασμός», καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σοφοκλῆς θὰ ἐτάφη ὅσον ἦτο δυνατόν ταχύτερον, ὁ κ. Τέλφος φέρει μαρτυρίας ὅτι, ὁ νεκρὸς ἐξεκομίζετο τὴν τρίτην ἡμέραν. Ἡ βεβαίωσις αὕτη παρέλκει πάντως, διότι ἐγὼ εἶπων ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, ἐνόησα ὅτι δὲν ἀνεβάλλετο πέραν τοῦ ὠρισμένου πρὸς ταρῆν χρόνου. Πάντες γνωρίζουσιν ὅτι οἱ νεκροὶ τὸ πάλαι ἐνταφιάζοντο τριήμεροι. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ παραδείγματα ὅτι καὶ διήμεροι ἐνταφιάζοντο νεκροὶ ὡς καὶ ὑπερτρίήμεροι. Οὕτω ὁ Φεακύνδης ἐτάφη διήμερος, τὴν ὑστερίαν δηλοῦντι τοῦ θανάτου του, τοῦ δὲ Τιμολεόντος ἀνεβλήθη ἐπὶ ἡμέρας ἡ ταφή, ἵνα δυνηθῶσιν οἱ Συρακούσιοι νὰ παρα-

σκευάσωσι τὰ περὶ ταύτην, συνέλθωσι δὲ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ περίοικοι καὶ ξένοι. Τὰ περὶ ἐνταφιασμοῦ τῶν ἀρχαίων γνωρίζομεν ὅπως οὖν ἐπαρκῶς, καὶ ὅ,τι εἴπομεν περὶ τούτου δὲν φαίνεται νὰ ἦναι εὐσάλευτον.

Ταῦτα λοιπὸν περὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Σοφοκλέους. Ὡς ἐπίμετρον δὲ φέρομεν καὶ ἄλλο χρονολογικὸν ὀλίσθημα τοῦ κ. Τέλφους, ὅπερ δὲν εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου. Λέγει ἐν τοῖς «Τριάκοντα Τυράννοις» του (ἀριθ. 44 τῶν «Καιρῶν») τάδε· «Ἐν Ἀθήναις, ἃς καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος ἡμετὰ τὴν τοῦ Σοφοκλέους κηδεῖαν ἐπέκειτο πολιορκῶν, ἐνέσκηπτεν ἥδη, » τοῦ οἴτου παντῆπασιν ἐκλιπόντος, ἀκχθεκτος λιμός· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀθυρμοὶ ἐκκραδῶκου τὴν ἐπάνοδον τοῦ Θηραμένου, δι' οὗ πολλὸν πρὸ τῆς τελευταίας τοῦ Σοφοκλέους χρόνον ἐπρεσβεύσαντο εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης».

Ὅτι ταῦτά εἰσιν ἐσφαλμένα χρονολογικῶς καὶ ἱστορικῶς μανθάνει ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν ἐξῆς·

Ὅτε μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πανολοθήριον, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου καὶ τὸν χειμῶνα 405—404 π.Χ. πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπόρουσι τί χρὴ ποιεῖν, οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων, οὔτε οἴτου» ἔστειλαν πρέσβεις παρὰ Ἄγιν «βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίους ἔχοντες τὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιῆσθαι». Οὗτος δὲ εἶπε νὰ πορευθῶσιν εἰς Λακεδαίμονα, ὡς μὴ ἔχων τοιαύτην ἐξουσίαν, καὶ ὅτε, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Σπάρτην, ἐμνηύθη αὐτοῖς τὸ ἀπαράδεκτον τῶν προτάσεων των, καὶ ἐπανελθόντες ἀπήγγειλαν τὴν ἀποτυχίαν εἰς τὴν πόλιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνέπεσον εἰς ἀθυρίαν «ῥοντο γὰρ ἀνδραποδισθῆσθαι», ὁ ἐκ τοῦ δήμου Στειρίας τῆς Πανδιονίδος φυλῆς Θηραμένης, υἱὸς τοῦ Ἀγνωνος, ἦ κατ' ἄλλους Κεῖος τὴν πατρίδα υἱὸς δὲ ποιητοῦ τοῦ Ἀγνωνος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ ὅπως οὖν ῥαδιοῦργος καὶ στρόφις, ἐπρότεινε νὰ πέμψωσιν αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ Λυσάνδρον ὡς πρεσβευτὴν. Περφθὲς δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλεῖον. Ἐπανελθὼν δὲ ἄπρακτος εἰς τὴν πόλιν εἶπεν ὡς παρὰ Λυσάνδρου, νὰ τὸν στείλωσιν εἰς Λακεδαίμονα πρὸς τοὺς κυρίους τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης ἐφόρους. Αἰρεθεὶς δὲ πρεσβευτὴς εἰς Λακεδαίμονα αὐτοκράτωρ (πληρεξούσιος) δέκατος αὐτὸς καὶ μεταβάς ἐκεῖ καὶ οὐδὲν ποθητὸν τοῖς Ἀθηναίοις κατορθώσας ἐπανῆλθεν οὐ μόνον κομιστὴς τῶν περὶ καθαιρέσεως τῶν τειχῶν καὶ παραδόσεως τοῦ στόλου καὶ καθόδου τῶν φυγάντων προτάσεων, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρικτὴς αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐδέχθησαν μετὰ μικρὴν συζήτησιν τοὺς ὀλεθρίους αὐτοὺς ὅρους, οἵτινες καὶ ἐξετελέσθησαν καὶ ὁ ἐνιαυτός (κατὰ Ξενοφῶντα) ἔληγεν, ὁ ἐπὶ Ἀλεξίου δηλονότι ἄρχοντας.

Ὁ σταλαῖς λοιπὸν εἰς Λακεδαίμονα πρεσβευτὴς δέκατος κατὰ Φεβρουάριον ἢ Μάρτιον τοῦ 404 π.Χ. Θηραμένης, πῶς λέγεται ὑπὸ τοῦ κ. Τέλφους σταλαῖς «πολὺν πρὸ τῆς τελευταίας τοῦ Σοφοκλέους χρόνον»· ἐν τῷ ὁ κηλό-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΟΜΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΣ Γ'
31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1880

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΟΥ ΥΠΟ Σ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1880

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Τ. ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. Τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον Κερκύρας. Μέρος Β'. τὰ μετὰ τὴν Βενετικὴν ἐποχὴν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων σ. 745.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Δημῶδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι. VII Ἀνεμοστρόβιλος σ. 762.

BULWER LYTTON. Ἡ δέσποινα τῆς Αὐτῶν ἡ ἔρως καὶ ἑπαρσις. Δράμα εἰς πράξεις πέντε κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Μ. Ν. Δαμιράλη μετὰ προλεγομένων περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως σ. 776.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ. Πειραῖκα ἀρχαιοῦτες α') ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν β') ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Μουνιχίας ὑπὸ Ἰαν. Δραγάτη. — Ἐπιγραφαὶ Λαυρέων τῆς Κερκύρας ὑπὸ Δ. Χαβιαρᾶ. — Εἰδήσεις σ. 831-835

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ σ. 836.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ. Ἀθωνικὰ εὐρήματα. — Πίνακες τοῦ ἑλληνισμοῦ σ. 837-840.

Τὸ παρὸν τεῦχος οὐ ἐδράδυνεν ἢ ἐκτύπῳσις κατὰ κατὰ ἐν τυπογραφικὸν φύλλον.

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστατεῖ ἐπιτροπὴ συγκεκλιμένη ἐκ τῶν κκ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, Ἐμμανουὴλ Δ. Ροῖδου, Παναγιώτου Ι. Φέρμπου, Σπυρίδωνος Π. Αἰκίμου καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου.

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ *

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΕΝΕΤΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ ἡΜΑΣ ΧΡΟΝΩΝ.

Α'

Καὶ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ τ' ἄλλα ἐν Κερκύρᾳ ἀρχαιοφυλακεῖα τῶν Βενετικῶν ἀρχῶν, οἷον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βατῆλου, νέας περιπετείας ὑπέστησαν, καταπεσούσης τῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν Βενετῶν κυριαρχίας, ἣν ἐπὶ βραχὺν ἀλλὰ πολυλύμαντον χρόνον, ἀπὸ Ἰουνίου 1797 μέχρι Μαρτίου 1799, διεδέχθησαν οἱ Δημοκράται Γάλλοι, ἀδιόλλακτοι καὶ ὀρμητικοὶ πολέμιοι τῶν παλαιῶν καθεστώτων.

Ἡ ἐν ζωντῇ πνεύματι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως ἰδρυθεῖσα τότε ἐν Κερκύρᾳ Προσωρινὴ Δημοκρατία¹, ἥτις συνῆλθε τὸ πρῶτον ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ πρώην Βατῆλου, συνέστησεν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ὁκτώ ἐπιτροπὰς, καὶ εἰς τὴν σπουδαιοτέραν τούτων τὴν τῆς Δημοσίας σωτηρίας, ἐξασκοῦσαν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔχουσαν τὴν πρωτοβουλίαν πάσης σημαντικῆς ὑποθέσεως, καὶ ἐντολὴν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν, ἀνέθεσε τὴν φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἀρχαιοφυλακεῶν. Συνάμα δὲ διὰ τοῦ ψηφίσματος αὐτῆς φέροντος χρόνιον 6 Ἰουλίου 1797 Ἑλλ. ἔτους, πρώτου τῆς Κερκυραϊκῆς ἐλευθερίας, προσέταττε τὴν καταστροφὴν τῶν Βενετικῶν σημάτων, ἔτι δὲ τὴν ἐν τῇ Πλατείᾳ Κερκύρας ἐνώπιον τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας πυρπόλησιν ἀπάντων τῶν ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων εἰς διακρίσεις καὶ προνόμια εὐγενείας². Ἐννοεῖται ἐντεῦθεν ὑπὸ ποῖον πνεῦμα ἡ τῆς Δημοσίας σωτηρίας ἐπιτροπὴ ἀμέσως παρελάμβανε τ' Ἀρχαιοφυλακεῖα διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς πολίτου Νικολάου Λοβέρδου³. Τότε ἐπὶ τοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου τῆς Πόλεως βλέπομεν ἐξασκουμένην πράγματι ἐπιθεωρητικὴν καὶ ἐξελεγκτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς Δημοκρατίας διωρισμένου εἰς τὴν

* 18. σελ. 528.

1 Municipalità provvisoria.

2 "Opz Lunzi. Storia delle Isole Jonie Sotto il reggimento dei Repubblicani Francesi σελ. 43—50 καὶ 51.

3 Δεμάτιον Ἀρ. 112. Municipalità di Corfù, βιβλ. ἀρ. 25. Registro lettere del Comitato di Salute Publica Anno V Repubblicano. Pmo. della libertà di Corfù. Ἐπιστολὴ 25 Thermidor. Al Citi. Ex. Ser. Generalizio καὶ 13 Brumaire. All' Ex Cancelliere Pref-

ἀναθεώρησιν τῶν ἀρχαιοφυλακείων Νικολάου Κόντη Μπούκα, ὅστις καὶ εἰς ἀφαιρέσιν ἐγγράφων προέβη, κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς τοιαύτης ἐξουσίας, ὅπερ ἐμφαίνουσι καὶ τινες σημειώσεις αὐτοῦ ἀπαντῶμεναι εἰς τινὰς τόμους τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας, οἷον ἡ ἀπὸ 20 Ἰουλίου 1797 ἐν τόμῳ πεντηκοστῷ ἕκτῳ ἐπὶ τῆς ἐνδεκάτης δεσμίδος, περὶ ἀφαιρέσεως τῆς δεκάτης δεσμίδος, καθ' ἣ περιεχούσης Ἀρχιεπισκοπικὸν τελετικὸν¹ περὶ τῆς συνεντεύξεως τῶν δύο θρησκευμάτων, δηλαδὴ τῶν δύο κλήρων Ὁρθοδόξου καὶ Λατινικοῦ, συμμετεχόντων ἐπὶ Βενετοκρατίας εἰς ἐπιστήμους τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς τελετάς.²

Ἐῖχε δὲ προστάξῃ, τῇ 6 Ἰουλίου 1797, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Δημοσίας σωτηρίας νὰ κατὰ πανδῆμους ἐν τῇ Πλατείᾳ τῆς πόλεως τὸ ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ σωζόμενον αὐθεντικὸν πρωτότυπον τῆς λεγομένης χρυσοῦς βίβλου, ἐν ᾗ ὑπῆρχον καταγεγραμμένοι αἱ τῶν Εὐπατριδῶν οἰκογένειαι, δηλαδὴ οἱ ἄρρενες αὐτῶν, ὧν οἱ ἐνήλικες ἐδικαιοῦντο νὰ συγκαταριθμῶνται ἐν τῷ Γενικῷ Συμβουλίῳ.³ Εἰς ταύτην δὲ τὴν διαταγὴν ὑπῆλθον παρέδιδε τὸ αἰτηθὲν βιβλίον, ὃ εἰσέτι τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον αὐτὸ κατέχων Καγκελλάριος τῆς πόλεως, ὃ τελευταῖος ὡς τοιοῦτος ἐπὶ Βενετοκρατίας διορισθεὶς, Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς π. Βενεδίκτου. Ὁ αὐτὸς διετάχθη πρὸς τοῦτοις προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως ὑπὸ τῆς τότε λεγομένης Ἐπιτροπῆς τῆς Οἰκονομίας καὶ ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Δημορχίας Κερκύρας τῇ πέμπτῃ Παυλῶδους, ἔτους ἔκτου Δημοκρατικοῦ (Νοέμβριος 1797) νὰ δώσῃ τὰ εἰς χεῖρας του, ὡς Καγκελλάριος τῆς πόλεως εὐρισκόμενα ἀργυροῦν μελανοδοχεῖαν καὶ λύχνον καὶ τοὺς δύο κώδωνας, τὸν μὲν τοῦ Συμβουλίου τῆς πόλεως, ὅπερ τὸ πάλαι διὰ κωδωνοκρουσίας εἰς συνεδρίασιν συνεκαλεῖτο, τὸν δὲ τοῦ Βασιλαρχείου· εἰς τοῦτο δὲ ἐπίσης ὑπήκουσε.⁴

¹ Ceremoniale.

² Vol. 56. Arg. Div. Δέση 11η ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου. Ὅρα καὶ Vol. 57 Δέση 4η καὶ Vol. 73 Δέση 18 ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου.

³ Ὑπάρχει νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ βιβλίον τι ἐκ κοινοῦ χάρτου μὲ ἐξωφύλλον ἐφ' οὗ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, ἣτις ὡς φαίνεται ἐγράφη μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βενετοκρατίας.

Libro di oro.

Libro dei Cittadini Corciresi con gli anni delle loro nascite e matrimoni, che al tempo dell' Aristocrazia Veneta avevano l'esclusivo ingresso nel Consiglio della Città di Corfù così detto de Nobili.

⁴ Ἐσῶθεν δὲ ἐν μιᾷ γωνίᾳ τοῦ ἐξωφύλλου γεγραμμένα ἑλληνιστὶ δι' ὠραίου μικροῦ χαρακτῆρος ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς:

«Ἀπόγραφον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ βιβλίου ὑπάρχοντος ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ τοῦτῳ καὶ ὅπερ φέρει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν.»

Καὶ εἰς τὸ πρῶτον φύλλον ὡς προμετώπιον εἶναι τῷ ὄντι ὡς ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου δι' ἀρχαιοτέρου χαρακτῆρος ἡ ἐξῆς: Aggiunta del Libro dei Cittadini Corciresi.

Ὡς ὅλοι ἡ ἐπιγραφή αὕτη, τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀντίγραφον τῆς πυρποληθείσης Χρυσῆς βίβλου, ἀλλ' ἀπλῶς Ἀλφάβητικὴ καταγραφή μελῶν τινῶν διαφορῶν οἰκογενειῶν ἐξαχθεῖσα ἐκ τινος προσθήκης γενομένης διὰ τὴν ἐπιθεῖσαν Χρυσὴν βίβλον.

⁴ Δεμάτιον Ἀριθ. 117. Ἀριθ. 2. Terzo. Deputazioni e Presidenze di Corfù. Termina-

Καθὼς λοιπὸν καὶ τὰ ἕτερα παλαιὰ ἀρχαιοφυλακεῖα διετηρήθησαν ἕκαστον ὑπὸ ἰδιαιτέρων διεύθυνσιν, οὕτω φαίνεται συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τῆς παλαιᾶς Καγκελλαρίας τῆς πόλεως, τὰ συνιστῶντα τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον αὐτῆς ἅτινα ἔμενον εἰς χεῖρας τοῦ μνησθέντος πρῶην Καγκελλαρίου αὐτῆς, ὅστις καὶ πιστοποιητικὰ ἐξέδιδεν ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ τηρουμένων ἐγγράφων, ἐν οἷς ῥητῶς τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1798 μνημονεύει καὶ τὰ βιβλία τοῦ συμβουλίου τῆς πόλεως, ἅτινα, ὡς εἶναι γνωστὸν ἦσαν ἤδη πρὸ ἐτῶν συνερραμμένα εἰς τὰς δεσμίδας τῶν Τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων.¹

Οὐδὲν γινώσκουμεν περὶ τοῦ πῶς καὶ ποῦ εὕρισκετο τὸ ἡμέτερον ἀρχαιοφυλακεῖον, ὅπερ καίτοι ὑπὸ τοῦ πρῶην Καγκελλαρίου τῆς πόλεως κατεχόμενον, διετέλει ὅμως ὡς εἶδαμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς προσωρινῆς Δημορχίας, ἣτις ὀλίγας ἡμέρας ἐδρεύσασα ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πρῶην Βασιλείου, ὅπερ δὲν ἐθεωρήθη κατάλληλον διὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς, διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1797, συμφώνως τῇ προτάσει τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐντεταλμένης Ἐπιτροπῆς περὶ δεόντων οἰκημάτων διὰ τὰς διαφοροὺς Ἀρχάς, ἀπεφάσισε νὰ μετοικήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων Ἀρχῶν τοῦ λαοῦ εἰς τὸ πρῶην Παλάτιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς οἶκημα τῆς Κοινότητος μετατρεπόμενον, ν' ἀφήσῃ δὲ τὸ ἡδὴ ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον παλάτιον τοῦ πρῶην Βασιλείου διὰ κατάλυμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ὑποχρεομένου νὰ μετοικήσῃ εἰς τοῦτο ἐντὸς πέντε ἡμερῶν. Κατὰ δὲ τὴν μνησθεῖσαν πρότασιν, εἴτε ἔκθεσιν τῆς ἐπὶ τῶν οἰκημάτων Ἐπιτροπῆς ἡ Δημορχία ἐν τῷ πρῶην Ἀρχιεπισκοπείῳ ἐλάβανε τὴν μεγάλην ἰσόγειον αἴθυσαν καὶ παρκαίρεναι δωμάτια διὰ τὰς Ἐπιτροπὰς, δύο δὲ μικρὰ δωμάτια τῆς τρίτης ὁροφῆς εἰς ἐν συνενοόμενα ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς φύλαξιν τῶν ἐγγράφων τῆς Δημορχίας.²

Οὐδεμίαν ἔχομεν βεβαιότητα ὅτι εἰς τὰ ἐκεῖ ἐναποτιθέμενα ἐγγράφα τῆς Δημορχίας ἐπρόκειτο νὰ περιληφθῶσι καὶ τὰ τοῦ πρῶην Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως.

zioni del 29 Maggio 1799 al 24 Aprile 1801 — Βιβλ. 4. φύλλ. 17. Terminazione 15 Luglio 1799.

Δεμάτιον Ἀριθ. 127. Atteggio dell' Onoranda Generale Deputazione di Corfù No 11 Terzo Δέση 7 Memorie 1801—1802. Φύλλ. 199. Ἀναφορὰ 1802 22 Ἰανουαρίου προαχθεῖσα εἰς τὸν Τιμωτάτον Πρόεδρον τῆς Γενικῆς Δεπουτατζιώνας τῶν Κορυφῶν ὑπὸ Γεωργίου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Καλογερά. Καὶ εἰς φύλλ. 198 συνημμένη ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διαταγὴ τῆς Προσωρινῆς Δημορχίας.

Ὅτι ὑπὸ ἰδιαιτέρων διεύθυνσιν διετηρήθησαν τὰ παλαιὰ Ἀρχαιοφυλακεῖα ἐξάγεται ὡς ἐκ τῆς ἀπαντωμένης ὑπογραφῆς, ἐν τινι Πιστοποιητικῷ ὑπὸ χρονίαν α'. Βλασταίου, ἔτους ς'. Citt. Dom. Alberghini Archivista sostituto degli Atti Generalizii (Δεμάτιον Ἀριθ. 102 Municipalità di Corfù. Lettere Diverse 1797—1798. Δέση 1.)

¹ Δεμάτιον Ἀριθ. 102 Municipalità di Corfù. Lettere Diverse Δέση 2. Πιστοποιητικὸν 20 Σεπτεμβρίου 1798.

² Δεμάτιον Ἀριθ. 107 Municipalità di Corfù Δέση ἀριθ. 10. Fondamenti dell' Amministrazione Generale 1797—1798. φύλλ. 143.

Ἀγνοοῦμεν δὲ τίνα ἦσαν τὰ ἔγγραφα τὰ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πρῶην Βαίλου εὐρισκόμενα, τῶν ὁποίων ὀλίγον μετὰ ταῦτα, τὴν ἀλλαγὴν μετακρίσιν ἀπῆται ὁ Γάλλος Ταξίαρχος καὶ φρούραρχος πολίτης Καρβὼν καὶ περὶ ὧν ἀπῆντα αὐτῷ τῇ 23 Ὀμικλῶδους ἔτους ἔκτου (Νοεμβρίου 1797) ἡ ἐπὶ τῆς Ἀστυνομίας Ἐπιτροπὴ, ὅτι δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος ἡ ἐκκένωσις τῶν δωματίων ἐκείνων ἔνθα περιέχονται τσαῦτα ἔγγραφα καὶ τηλικαύτης σήμασις. Ὑπέσχετο δὲ ἐν τοσούτῳ ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ ἐρευνήσῃ τὸ κατὰ δύναμιν ὅπως εὖρη κατὰλληλον μέρος διὰ τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα. ¹ Οὐδὲν γινώσκουμεν περὶ ἐκτελέσεως τοῦ αἰτουμένου μέτρου.

B'.

Ἀφοῦ κατὰ Νοέμβριον 1797 ἀριχθέντος εἰς Κέρκυραν τοῦ Εὐγενείου Βωαρναὶ ὑπασπιστοῦ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Βοναπάρτου, ἐκηρύττετο ἡ ἔνωσις τῶν νήσων μετὰ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, νέος ἐπήρχετο διοικητικὸς ὀργανισμὸς, καθ' ὃν ἡ Κέρκυρα ἀπετέλει μετὰ τῶν Παξῶν, τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ τῆς Πάργας, ἓνα νομὸν παρέχουσα εἰς αὐτὸν τ' ὄνομά της. Ἐπομένως τὴν Προσωρινὴν Δημαρχίαν διεδέχετο ἡ Διαχείρισις τοῦ νομοῦ, εἴτε ἡ Κεντρικὴ Διαχείρισις, ἐντεταλμένη τὴν γενικὴν τοῦ νομοῦ διοίκησιν, ὑφ' ἣν συνιστῶνται αἱ Δημαρχίαι, διὰ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὰς πρωτευούσας κώμας τῆς νήσου. ²

Ἐν τούτοις καὶ ἐν τῷ πρῶν Παλατίῳ τοῦ Βαίλου νέκι συνέβαινον μεταβολαὶ καὶ ἄλλαι ἀρχῶν ἐγκαταστάσεις, ἀποπεμφθέντος ἐκεῖθεν τοῦ Λατίνου Ἀρχιεπισκόπου Φραγκίσκου Μαρίας Φέντση, ὅστις μετὰ μικρὸν καὶ ἐκ τῶν νήσων ἐξωρίζετο ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου Chabot, ὡς ἐπικίνδυνος πολέμιος τῶν καθεστώτων περὶ ἀρχῆς Ἀπριλίου 1798. ³

Κατὰ Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς ἐκ τῶν τῆς Δημαρχίας ἐπιτετραμμένος τὰ περὶ καταλυμάτων δι' ἐγγράφου ὑπὸ χρονίαν 26 Ἀνεμώδους ἔτους 5'. Δημοκρατικοῦ, ἔνθα ποιεῖται σαφῶς διάκρισιν μεταξὺ οἰκίας τῆς Κοινότητος καὶ οἰκίας τοῦ πρῶην Βαίλου, λαλῶν περὶ τῆς ἐν ταῖς οἰκίαις ταύταις νέας τοποθετήσεως διαρῶν ἀρχῶν, ἐνῶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναφέρει καὶ τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βαίλου δωμάτιον τὸ χρησιμεῦον ἄλλοτε ὡς Καγκελ-

¹ Δεμάτιον. Ἀριθ. 112. Municipal. di Corfù. Βιβλ. Ἀριθ. 23. Registro lettere scritte dal Comitato di Polizia. Ἐπιστολὴ Ἀριθ. 79—23 Brumaire Anno 6. Al Cit. Carbon Capo di Brigata e Commandante di piazza.

² Lunzi. Storia κ.τ.λ. Κεφ. 71. σελ. 79 καὶ Κεφ. 72. σελ. 109.

³ Δεμάτιον Ἀριθ. 102. Municip. di Corfù Ἐπιστολὴ 23 Germinal an 6. Le general de Division Chabot aux Administrateurs du Département de Corcyre.

Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Processi Verbali Libro 1mo φυλλ. 69. Ἀντίγραφον τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐκτελεσθῆναι ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς πρὸς τὴν Δημαρχίαν Κερκύρας κατὰ τὴν συνεδρίαν 24 Πλαστῶν ἔτους 5'.

λαρίου τῆς πόλεως (Cancellaria dell' ex città) ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ δύνανται νὰ συναχθῶσι τὰ ἔγγραφα τὰ διεσπαρμένα ἐν τοῖς διαφόροις ἀρχαιοφυλακείοις τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπιτήρησιν τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν. ¹

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας, περὶ Αὐγούστου 1798, ἄλλαι πρόκεινται περὶ συγκεντρώσεως τῶν ἀρχαιοφυλακείων ἀποφάσεις τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως, λαμβανούσης ἀφορμὴν ἐξ ἀναφορᾶς Γεωργουλά τινος γραμματέως (greffier) τοῦ τότε Προσωρινοῦ Κακουργειοδικείου τοῦ Νομοῦ Κερκύρας. Μὴ δυνάμενος, ὡς λέγει οὗτος, νὰ ἐξακολουθῇ περαιτέρω φυλάττων τὴν εἰς αὐτὸν παραδεδομένην πληθὺν ἐγγράφων ἐν οἷς καὶ δικογραφίαι παλαιαὶ τῆς πρώην Κυβερνήσεως, αἵτινες ἦσαν ἄλλοτε ἐν ταῖς καγκελλαρίαις τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τοῦ Βαίλου (cancellarie ex Generalizia, ex Prettoria ed ex Prefettizia) ἀπετείνετο πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τινὰ τῶν δημοσίων Ἀρχαιοφυλάκων ἢ ἕτερον πρόσωπον, εἰς ὃν αὐτὸς ὁ Γεωργουλάς νὰ παραδώσῃ διὰ καταγραφῆς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ ἔγγραφα, ὅσα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κακουργειοδικεῖον τοῦ νομοῦ οὗτινος διετέλει γραμματεὺς (ministro). Ἡ περὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης συνημμένη σχετικὴ ἔκθεσις, ἐφ' ἣς σημειοῦται χρονία 13 Καρποπόρου ἔτους 5'. σκοποῦσα εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύνανται νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓνα μόνον χῶρον τὰ ἐν τοῖς διαφόροις Ἀρχαιοφυλακείοις διεσπαρμένα ἔγγραφα, περιλαμβάνει οὕτωδὲς τὰ ἐπόμενα.

Ἀρτίζει σοβαρώτατης σκέψεως τὸ περὶ φυλάξεως τῶν διαφόρων Ἀρχαιοφυλακείων, ἀστυκῶν, ποινικῶν, συμβολαιογραφικῶν, διοικητικῶν, ἅτινα ὑπάρχουσι νῦν διεσπαρμένα εἰς διαφόρους τόπους, εἰς θέσεις ὑγρὰς καὶ ἀκαταλλήλους πρὸς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν ὑπομνημάτων τσαῦτης σημασίας, ἄνευ τῶν μεθόδων, τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐγγυῶνται τὴν δέουσαν ἀγνότητα καὶ ἐπιμέλειαν κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Δημοσίων Ἀρχαιοφυλακείων. Ὅπως ἀρθῶσι τὰ τειοῦτα ἄτοπα, συνενωθῶσιν εἰς ἓνα μόνον χῶρον τὰ ρηθέντα Ἀρχαιοφυλακεῖα, εὐρεθῶσι τόποι στηγνοὶ καὶ κατάλληλοι διὰ τὴν ἀλύμαντον τήρησιν τῶν ἐγγράφων καὶ ὅπως ἐκλεχθῇ ἀρμοδίον πρόσωπον ἓνα παραλάβῃ τὰ πάντα προτείνουμεν τὸ σχέδιον τοῦ ἐπομένου θεσπίσματος (arreté).

Ἡ Διαχείρισις τοῦ Νομοῦ ἀκούσασα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γραφείου τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως θεσπίζει: Τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἔγγραφα τῶν δικαστηρίων τῆς πεποιθῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ καθηρημένου πρώην Κακουργειοδικείου (Camera Criminale) μὲ πάντα τὰ ἐρμάρια τῶν ἀρχειομενῶν εἰς τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων διαβιβασθήσονται, ὅσον ἔνεστι

¹ Δεμάτιον Ἀριθ. 107. Munic. κ.τ.λ. Filza col No 10. Fondamenti dell' Amministrazione Centrale φυλλ. 77 Corfù 26 Ventoso anno 6to Rep. Il Membro Municipale Nocca deputato agli alloggi all' Amministrazione Municipale di Corfù.

τάχιον, εἰς τὴν κατηργημένην μονὴν τὴν ἐπιλεγομένην τῆς Τενέδου ἀναλώμασι τοῦ ταμείου τοῦ Νομοῦ. Παραδοθήσονται τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ πολίτου Γεωργουλά εἰς τὸν πολίτην Μαρμορᾶν, φύλακα τῆς ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ὑπαρχούσης Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, καταγραφομένου παντὸς πράγματος ἐν διπλῷ καταλόγῳ πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δύο εἰρημένων πολιτῶν. Ὁ πολίτης Μαρμορᾶς θέλει τοποθετήσῃ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία ἐν τοῖς ὑποδειχθησομένοις αὐτῷ δωματίοις ὑπὸ τῆς Διαχειρίσεως. Ἐπιτρέπεται εἰς τὸν αὐτὸν Μαρμορᾶ νὰ ἐκδίδῃ πᾶν αἰτούμενον ἀντίγραφον καὶ νὰ ἐκτελῇ πᾶσαν ἐργασίαν προσήκουσαν εἰς τὸν Ἀρχαιοφύλακα, λαμβάνων τὴν ὑπὸ τῆς νομίμου διατιμῆσεως διατεταγμένην ἀμοιβήν. Θέλει δὲ σημειῶν εἰς ἐπὶ τούτῳ βιβλίον πᾶν ἐκδοθὲν ἀντίγραφον καὶ πιστοποιητικὸν καὶ τὴν διὰ ταῦτα εἰσπραξίν καὶ τ' ὄνομα τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ πληρώσαντος, προσυπογράφοντος καὶ τούτου. Ὁφείλει δὲ κατὰ πᾶν δεκαήμερον νὰ εἰσφέρει εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Νομοῦ πᾶν τὸ διὰ τ' ἀνωτέρω εἰσπραχθὲν ποσὸν, λαμβάνων ἐκάστοτε ἀπόδειξιν τῶν μετρηθέντων.

«Εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν παραγγέλλεται νὰ προτείνῃ ἀκολούθως τὰς ιδέας περὶ τῶν παραδεκτέων καλητέρων συστημάτων, ὡς πρὸς τὰ Ἀρχαιοφυλακεῖα.

«Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν Ἀρχαιοφυλακείων καὶ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ φυλάξεως αὐτῶν ἐν τοῖς δωματίοις τῆς μνησθείσης μονῆς προνοηθῆτω προσεχῶς κατόπιν τῆς ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως.»¹

Ταῦτα περιέχει τὸ σχεδιασθὲν θέσπισμα. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας αὐτοῦ διατάξεις, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐμελλεν ἀκολουθῶς νὰ γίνῃ πρόνοια καὶ περὶ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως, ὅπερ ὡς ἀνωτέρω εἶδαμεν ἦτο ἕως τότε εἰς χεῖρας τοῦ πρώην Καγκελλάρχου αὐτῆς, καθ' ἃ ἐκ τοῦ ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1798 πιστοποιητικοῦ αὐτοῦ θετικῶς προκύπτει. Οὐδὲν ὅμως φαίνεται πραγματοποιηθὲν τῶν προτεινομένων εἴτε μελετωμένων μέτρων περὶ συγκεντρώσεως τῶν Ἀρχαιοφυλακείων ἐν τῇ πρώην Ἀκτινικῇ μονῇ τῆς Τενέδου. Μετ' ὀλίγον τὸν Βιβλιοφύλακα Μαρμορᾶν διεδέχθη ὁ Ἰταλὸς Ρουσκόνης, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ 1798, εἰς ὃν οὐδεμία προκύπτει δοθεῖσα ἐντολή, εἰμὴ περὶ τῆς Βιβλιοθήκης, οὐδενὸς γενομένου λόγου περὶ ἐγγράφων.²

¹ Δεμάτιον Ἀριθ. 106 Mun. κ.τ.λ. Atti diversi 1797—1798. Ἐγγραφοὶ ὑπ' ἀριθ. 130. φέρον χρονίαν ἐγγραφῆς (enregistré) 13 Καρποφόρου ἔτους Γ'. σχετικὸν πρὸς ἀναφορὰν τοῦ μνημονευομένου Γεωργουλά ἀπὸ 7 Καρποφόρου ἔτους Γ' πρὸς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ καὶ παρὰ ταύτης δι' ὀπισθογραφῆσεως παραπεμπομένη εἰς τὴν Γενικὴν Διαχείρισιν, ὅπως ποιήσῃ τὴν ἐκθεσίν της περὶ τοῦ τρόπου τῆς εἰς ἕνα γῶρον συνενώσεως τῶν ἐν διαφόροις Ἀρχαιοφυλακείοις διεσπαρμένων ἐγγράφων. Ἡ Γενικὴ Διαχείρισις ὑπάγεται ὡς φαίνεται εἰς τὴν Κεντρικὴν Διαχείρισιν τοῦ Νομοῦ.

² Δεμάτιον Ἀριθ. 112. Mun. κ.τ.λ. Βιβλ. 26 φ. 83. Ὁ Ἰωάννης Μαρμορᾶς εἶχε διορισθῇ φύλαξ τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῇ 11 Παιμωνίου (Prairial) ἔτους Γ'. Ὁλαδὴ πρὸς τὰ τέλη Μαΐου 1798.

Ἦγγιζεν ἐν τούτοις ἡ πολεμικὴ καταιγὶς ἥτις καὶ τὰ βραχυχρόνια ἐκεῖνα Δημοκρατικὰ καθεστῶτα ἐμελλε βικίως ν' ἀνατρέψῃ καὶ ἐν τῇ ἀνατροπῇ ἐκεῖνη ἐμελλον ν' ἀναφανῶσι τὰ ἔχνη τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως.

Γ'.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1798, πολιορκηθέντων τῶν Γάλλων ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν Ῥωσίσκας καὶ Τουρκίας, εἰς μέγιστον περιήλθον κίνδυνον τὰ Ἀρχαιοφυλακεῖα. Αἱ τότε τὴν πόλιν διέπουσαι Γαλλικαὶ ἀρχαί, πρὶν ἢ παραδώσῃ ταύτην τῇ 22 Φεβρουαρίου 1799, εἶχον διασκορπίσῃ, οὐχὶ μόνον τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ μᾶλλον ἐπιζηλὰ τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως. Ταῦτα δὲ πάντα ἔσπευσαν νὰ διασώσωσιν ἢ ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων, προσωρινῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως συστηθεῖσα ἐξαμελὴς Ἐπιτροπὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς νέας μονίμου τάξεως τῆς νεοδημιῶν Ἐπτανήσου Πολιτείας ἀντικαταστήσασα ἐκείνην Ἐπιτροπεῖα καὶ Προεδρίῳ τοῦ Ἑλλάσσονος Συμβουλίου τῆς Κερκύρας (Deputazione e Presidenza del Minor Consiglio). Κατὰ τὴν διάσωσιν ταύτην ἀναφκίνονται τέλος τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς πόλεως καὶ ὁ ἐπὶ Βενετοκρατίας Καγκελλάρχος αὐτῆς, μετέχων τῆς διασώσεως, πρῶτον μὲν ὡς Καγκελλάρχος τῆς ἅμα τῇ ἐξώσει τῶν Γάλλων συστηθείσης Προσωρινῆς Ἐπιτροπῆς, ἔπειτα δὲ ὡς Καγκελλάρχος τῆς ῥηθείσης Ἐπιτροπῆς καὶ Προεδρίας.

Καθ' ἃ ἐκτίθενται ἐν τῷ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1799 ὁρισμῷ ἡτοὶ θεσπίσματι τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἑλλάσσονος Συμβουλίου Κερκύρας, τῇ συνεργείᾳ τῶν γραμματέων ἐκείνων οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς πρώην Γαλλικῆς ἀρχῆς εἶχον τὴν φυλάξιν τῶν ὡς εἴρηται διασκορπισθέντων παντοίων ἐκείνων ἐγγράφων, ἐναπετέθησαν συγκεχυμένως εἰς ἐν τῶν ἰσογείων δωματίων τοῦ Δημοσίου παλατίου (πρώην ἀρχιεπισκοπείου) ὅσα βιβλία καὶ ἔγγραφα ἐλευθερωθείσης τῆς πόλεως, εὐρέθησαν ἐν διαφόροις δωματίοις τοῦ αὐτοῦ παλατίου, ἀποτελοῦντα τὰ πρᾶκτικά τῆς παυσάσης Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐν οἷς καὶ τ' ἀνήκοντα εἰς τὴν τότε Κεντρικὴν Διαχείρισιν, τὴν Δημαρχίαν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς δημοτικῆς σωτηρίας. Ἐκεῖ δὲ ὑπῆρχον ἐπίσης οἱ τόμοι καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο ἐν τῷ πρώην Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ δωμάτιον ἐνθα ταῦτα πάντα ἐναπετέθησαν ἐκλείσθη διὰ κλειδὸς καὶ ἐσφραγίσθη ἐνώπιον τῶν οἰκείων γραμματέων.

Δεμάτιον. Ἀριθ. 109 Mun. κ.τ.λ. Carte Diverse 1797—1798. Θέσπισμα τῆς Κεντρικῆς Διαχειρίσεως τοῦ Νομοῦ Κερκύρας ἀπὸ 3 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ'. (Ὀκτωβ. 1798) διορίζον ἀντὶ τοῦ Βιβλιοφύλακος Μαρμορᾶ τὸν πολίτην Ρουσκόνην ἀπλοῦν φύλακα (gardien) τῆς Βιβλιοθήκης. — Ἀπὸ τοῦ ἔγγραφου ἀπὸ 6 Ὀμιχλώδους ἔτους Ζ' δι' οὗ ὁ Ρουσκόνης ἀναγγέλλει πρὸς τὸ Γραφεῖον τῆς Γενικῆς Διαχειρίσεως Κερκύρας ὅτι παρέλαβε παρὰ τοῦ Μαρμορᾶ τὸν Βιβλιοφύλακα.

Ἄλλ' αἱ καθ' ἡμέραν παρουσιαζόμεναι αἰτήσεις περὶ ἀντιγράφων ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν δὲν ἐπέτρεπον νὰ μείνωσιν οὕτως ἐγκλειστα τ' ἀρχεῖα ἐκεῖνα. Ὅθεν διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1799 ὁρίσμου, διατίθηται ὁ Σπυρίδων Γαλλιέλος Ἀρχιεπιφύλαξ οὐχὶ μόνον τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι ἐγκλειστῷ δωματίῳ βιβλίων, δεσμίδων καὶ ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ ἐλείπων ἄτινα ἐν αὐτῷ δὲν ἐναπετέθησαν, σὺν τοῖς ἄλλοις δὲ τῶν τόμων καὶ λοιπῶν ἐγγράφων ἄτινα εὐρίσκονται ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ πρώην ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως τουτέστε τῶν ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐριανόλους δικαστὰς (Giudici annali) ἐπὶ τῆς πρώην Βενετικῆς Κυβερνήσεως ὡς ἐπίσης πάντων τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων συναλλαγματικῶν καὶ ἄλλων, τόσον ἐλευθέρων ὅσον ὑπὸ κατάσχεσιν, ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως, ὁφείλοντος τοῦ ὡς εἴρηται διοριζομένου νὰ παραλάβῃ πάντα ταῦτα παρὰ τῶν οἰκείων γραμματέων δι' ἀκριβοῦς ἀπογραφῆς κατατεθεισομένης ἐκ τῆς Καγκελλαρίας τῆς ταῦτα ὁρίζουσας Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας, χορηγουμένου δὲ, διὰ τὴν ἐναπόθεσιν καὶ φύλαξιν τῶν ἐγγράφων τούτων, τοῦ μικροῦ δωματίου τοῦ χρησιμεύοντος ποτὲ ὡς Πραιτωρικῆς ἀντικαγκελλαρίας, ὑπὸ τὸ παλάτιον τῶν πρώην Βασιλίων. Ὁφείλει δὲ ὁ ῥηθείς Γαλλιέλος, ὡς ἀρχιεπιφύλαξ, νὰ ἐξάγῃ πάντα τὰ αἰτούμενα ἀντίγραφα καὶ νὰ συντάττῃ τὰς εἰς τὰ μέρη δεούσας πράξεις, ἀπολαμβάνων διὰ ταῦτα τὰς ἐπὶ Βενετοκρατίας ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπιφυλάκων εἰσπραττομένας ἀμοιβάς. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἰδοποιηθῇσονται οἱ οἰκετοὶ πρώην γραμματεῖς περὶ τῆς ὁρισθησομένης ἡμέρας, ὅπως ἀνοιχθῇ τὸ ῥηθέν δωμάτιον καὶ γίνῃ ἡ παράδοσις. Ἐν τέλει δὲ λέγεται, ὅτι τὰ ἐπίλοιπα βιβλία καὶ ἐγγραφα, ἅτινα ἀνήκον εἰς τὴν πόλιν θέλουσι μείνει εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ παρόντος Καγκελλαρίου τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν, ὅστις θέλει φροντίσῃ νὰ συνάξῃ ἅπαντα τὰ βιβλία καὶ τὰ ἐγγραφα τ' ἀνήκοντα εἰς τὰς ἐπὶ Γάλλων Ἀρχῆς Κεντρικὴν καὶ Δημοσίας Σωτηρίας καὶ Δημαρχίαν, δηλαδὴ ὅσα ἡδυνήθη νὰ εὕρῃ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως.¹

Ταῦτα ἀπαντῶμεν ἀφορῶντα εἰς τὸ παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως Κερκύρας, εἰς τὸν μνησθέντα Ὅρισμὸν τῆς 11 Ἰουνίου 1799. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν θετικῶς ὅτι τὰ εἰς τὸ πρώην Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως ἀνήκοντα βιβλία καὶ ἐγγραφα τῶν ἐπὶ Βενετοκρατίας ἐνιαυσίων δικαστῶν εὐρίσκοντο εἰσέτι ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τοῦ αὐτοῦ πρώην Ἀρχιεπιφυλακείου ταῦτα δὲ μετὰ ἄλλα ἐγγραφα ὕλης, φρονουμένης, δικανικῆς, εὐρισκόμενα ἐν τῇ πρώην Καγκελλαρίᾳ τῆς πόλεως, παρεδίδοντο εἰς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον τὸν συγχρόνως διορισθέντα Ἀρχιεπιφύλακα τῶν παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν συνα-

¹ Δεμάτιον. Ἀριθ. 117. Ἀριθ. 2. Terzo. Depulazione e Presidenza di Corfù. I Libro Terminazioni (φυλλ. 7, 8 καὶ 9.)

χθέντων, ὡς εἶδαμεν εἰς ἐν τῶν ἱσογείων δωματίων τοῦ δημοσίου παλατίου, καὶ ἐχορηγεῖτο διὰ τὴν φύλαξιν καὶ ἐναπόθεσιν τῶν αὐτῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων, τὸ μικρὸν δωμάτιον τὸ χρησιμεῦον ποτὲ ὡς Πραιτωρικῆ ἀντικαγκελλαρία ὑπὸ τὸ παλάτιον τοῦ πρώην Βασιλίου. Ἡ δὲ λοιπὰ βιβλία καὶ ἐγγραφα τὰ ὅποια ἀνήκον εἰς τὴν πόλιν ἀφίοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καγκελλαρίου τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας, ὅστις ὑπῆρξεν φύλαξ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν παρελθοῦσαν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Οὗτος δὲ ἦτο αὐτὸς ὁ ἐπανειλημμένως μνησθεὶς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς, ὁ πρώην Καγκελλάριος τῆς Πόλεως ἐπὶ Βενετοκρατίας ὁ καὶ ἄρα τῇ ἐξῴτει τῶν Γάλλων Καγκελλάριος χρηματίσας τῆς τότε Προσωρινῆς ἐξαμελοῦς Ἐπιτροπῆς.² Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ εἰς τοῦτον ἐμπιστευόμενα βιβλία καὶ ἐγγραφα ἦσαν κυρίως οἱ Τόμοι τῶν διαφόρων ἀντικειμένων καὶ τ' ἄλλα τὰ εἰς τὴν πρώην Καγκελλαρίαν τῆς πόλεως ἀνήκοντα, τὰ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀμέσως σχετιζόμενα, τὰ κυρίως ἀποτελοῦντα τὸ παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον αὐτῆς.

Ἀρμόζει δὲ νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ αὐτὸς Καλογεράς δι' ἐτέρου ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1799 Ὅρισμου τῶν μνησθέντων Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων, ἐπεφορτίζετο ἐπίσης τὴν κατάρτισιν τῆς ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας συστηθείσης τότε νέας Χρυσῆς βίβλου, ἥτις ὡς ἀνανέωσις τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων πυρποληθείσης παλαιᾶς εὐλόγως ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἔργον ἀνδρὸς ἔχοντος ἀνά χειρὰς τὰ κυριώτερα ἐγγραφα τοῦ παλαιοῦ Ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως.³

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶδομεν θετικῶς ὅτι τὰ βιβλία τῶν ἐνιαυσίων δικαστῶν ὑπάρχοντα εἰσέτι καὶ μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Γάλλων εἰς τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ τοῦ πρώην Βασιλίου παλαιὸν Ἀρχιεπιφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ ἄλλα εἰς τὴν αὐτόθι Καγκελλαρίαν ταύτης, ἐναπετέθησαν εἰς ἐν δωμάτιον τοῦ αὐτοῦ Παλατίου. Ἀλλ' ἂν καὶ οὐδὲν λέγεται ποῦ ἐτέθησαν τ' ἄλλα βιβλία τῆς πόλεως τὰ ἐμπιστευθέντα εἰς τὸν Γεώργιον Ἰωάννην Βαπτιστῆν Καλογεράν, ὡς τότε Καγκελλάριον τῆς προΐσταμένης τῶν ἐγχωρίων πραγμάτων Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας τοῦ Ἑλλάσποντος Συμβουλίου Κερκύρας, ἥτις εἶχε

¹ Σημεῖον ἐνταῦθα ὡς πρὸς τὸν Σπυρίδωνα Γαλλιέλον ὅτι τῇ 22 Ἰουλίου 1799 διορίσθη Ἀρχιεπιφύλαξ τῶν Ποινικῶν καὶ Ἀστυκῶν Πράξεων τοῦ πρώην Δικαστηρίου τοῦ Γεν. Προέδρου (Foro ex Prefettizio). Τῇ 7 Σεπτ. διατάσσεται νὰ ἐτελέσῃ τὴν διάσωσιν καὶ παραλαβὴν τούτων ἐκ τῶν μερῶν ὅπου ἦσαν. (Δεμάτιον. Ἀριθ. 119. No. 4. Depntaz. e Presid. di Corfù Βιβλ. Ἀριθ. 20. Mandati del 1799 al 1801 φυλλ. 1.) Τῇ δὲ 14 Αὐγούστου 1800 ἡ αὐτὴ Ἀρχὴ, ὡς Ἀρχιεπιφύλακα ὑπ' αὐτῆς ἐκλεγμένον παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὰ εἰς ἄλλας δημοσίας ἀνάγκας προωρισμένα δωμάτια, ὅπου ὑπῆρχον τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευμένα βιβλία καὶ μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς ἐν δωμάτιον ἐν τῇ ὁρῳ τῶν πρώην Παλατίου τοῦ Βασιλίου τὸ ἥδη ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθέν. (Αὐτόθι φυλλ. 29.) Ἄδηλον ἂν προέκειτο περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην Ἀρχιεπιφυλακείου τῆς πόλεως ἢ μόνον περὶ τῶν ἄλλων.

τὴν ἔδραν τῆς ἐν τῷ πρώτῳ Λατινικῷ Ἀρχιεπισκοπεῖᾳ τῷ ἐπὶ Δημοκρατικῶν Γάλλων μετατραπέντι εἰς οἶκῳ τῆς Κοινότητος τῷ τότε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας δημοσίᾳ παλατίᾳ λεγομένῳ, ἥτο ἐπόμενον νὰ τηρῶνται καὶ ταῦτα παρὰ τῇ αὐτῇ Ἐπιτροπείᾳ καὶ Προεδρείᾳ ἐν τῷ οἰκῷ ἐκείνῳ, ὡς ὑπαγόμενα εἰς τὴν ἐγγύριον Διοίκησιν, οἷα δὴ ποτε ἂν ὑπῆρχεν ἡ ἐπωνυμία καὶ ἡ διοργάνωσις αὐτῆς, εἴτε ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, εἴτε ἐπὶ τῆς ταύτης μετ' ὀλίγα ἔτη διαδεξαμένης δεσποίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων. Σημειωτέον δὲ ὡς πρὸς τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ὅτι ἕτερος ὁρισμὸς τῶν Ἐπιτρόπων καὶ Προέδρων τοῦ Ἑλλάσσανο Συμβουλίου ὑπὸ χρονίαν 15 Ἰουλίου 1799 ἀφορῶν καὶ οὗτος εἰς τὴν διχῶσιν τῶν ἐν τῷ Παλατίῳ τῆς Κυβερνήσεως εὐρεθέντων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐγγράφων, δέχεται τὴν πρότασιν ἐτέρου Ἰωάννου Κηλογεῶν Κηγκελλαρίου τοῦ Κηκουριο-οδικείου προσενηθέντος ἀνευ ἀξιώσεως ἀμοιβῆς νὰ ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα, διαλογήσῃ καὶ κατατάξῃ αὐτὰ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εὐρέσεως πάσης πράξεως ἀναγκαίας εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὅπως ἐν τάξει αὐτὰ κατατεθῶσιν ἐν τῇ Κηγκελλαρίᾳ τῆς Ἐπιτροπείας καὶ Προεδρίας χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων.¹ Καὶ ἐντεῦθεν αὐξάνει ἡ πιθανότης ὅτι καὶ τὰ εἰς τὸν Γεώργιον Ἰωάννην Βαπτιστὴν Καλογεῶν ἐμπιστευθέντα βιβλία καὶ ἐγγράφα τῆς πόλεως ἐναπετέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ οἰκῷ τῆς τότε πρεσβυτείας Ἐγγυρίου Ἀρχῆς τῆς Κερκύρας. Ἐκεῖ δὲ ἔπρεπε νὰ μένωσιν, ἐκτὸς ἂν οὗτος, ὅστις ἐγένετο βραδύτερον καὶ φύλαξ τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, μὴ ἐτήρησε μετὰ τούτων καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθέντα παλαιὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τῆς πόλεως ὥτως καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ αὐτὰ περισώσας.

Θέλουμεν προσθήσῃ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὰς συμβάσεις ἐμφυλίου ταραχῆς ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἕνεκα τοῦ Ἀριστοκρατικοῦ αὐτῆς Συντάγματος, καθ' ὅς ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον συνεκροτήθη ἡ Γενικὴ Ἐπιτροπεία τῆς Πόλεως τῶν προαστίων καὶ τῶν κωμῶν τῆς Κερκύρας, ἥτις ἀπὸ τῆς 16 Νοεμβρίου 1801 κατέλαβεν ἐπὶ ὀλίγους μῆνας τὴν θέσιν τῶν προηγουμένων Ἐγγυρίων Ἀρχῶν, μέχρι μηνὸς Μαρτίου 1802, αὐτὸς ὁ Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεῶν, δι' ἀναφορᾶς προσαχθείσης τῇ 24 Ἰανουαρίου 1802 πρὸς τὴν Προεδρίαν τῆς αὐτῆς Γενικῆς Ἐπιτροπείας, ὡς διαταχθεὶς νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν λαμπάδα καὶ τὸ μελανοδοχεῖον, ἅτινα ὑπετίθετο ὅτι εἶχεν εἰσέτι εἰς χεῖράς του, ὡς ὑπάρχας ἐπὶ Βενετοκρατίας Κηγκελλάριος τῆς πόλεως, ἀπολογούμενος ὅτι εἶχεν ἤδη παραδώσῃ ταῦτα εἰς τὴν ἐν ἔτει 1797 καθεστηκυῖαν ἐπὶ Γάλλων Ἀρχὴν ἐπέλεγε: «Ἡ τιμιότης σας ἡζεύρετε μὲ ποῖαν θερμότητα ἐνήργησα τὰς προσταγὰς σας ἵνα ἐγχειρίσω εὐθὺς ὅ,τι εἶχα εἰς χεῖράς μου ταύτην τὴν ὑστέραν φορᾶν.»² Διὰ τῶν ἐκ-

¹ Αὐτόθι: φ. 18.

² Δεμάτιον ἀρ. 127. Atteggio dell' Onoranda Generale Deputazione di Confù—No 14.

φράσεων αὐτῶν, ἀνιίττεται οὗτος γενομένην τινὰ παράδοσιν ἐγγράφων ἢ μᾶλλον πραγμάτων εἰς χεῖράς του εὐρεθέντων ὡς πρώην Κηγκελλαρίου τῆς πόλεως; Ὅπως δὴ ποτε, ἡ γενομένη αὕτη πρόσκλησις εἰς τὸν Καλογεῶν, ἔχει μίαν σχέσιν πρὸς τὸ Παλαιὸν Ἀρχειοφυλακεῖον τῆς πόλεως, καθ' ὃ μαρτυροῦσα ὅτι οὗτος εἰσέτι καὶ τότε ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχων εἰς χεῖράς του πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπὶ Βενετῶν Κηγκελλαρίαν τῆς πόλεως, ὅπερ ἐνισχύει ἔτι μᾶλλον τὴν ἡμετέραν γνώμην ὅτι αὐτὸς ἦτο πράγματι ὁ κάτοχος τοῦ παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου.

Δ'.

Διάδοχοι τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ Ῥωσικῆς κατοχῆς ἐπῆλθον ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἐν Τιλσίτ εἰρήνην, οἱ αὐτοκρατορικοὶ Γάλλοι δὲ τὰ πρῶτα τάγματα ἀφικνοῦντο εἰς Κέρκυραν τῇ 7 Αὐγούστου 1807 καὶ τῇ 13 ὁ Ἀρχιστράτηγος αὐτῶν. Εὐθὺς δὲ τῇ 14) 26 Αὐγούστου ἡ Ἑπτανησιακὴ Γερουσία ἐφάνερον πρὸς τοὺς κατοίκους τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν καὶ δι' ἐτέρας αὐτῆς προκηρύξας τῇ 23 Αὐγούστου) 4 Σεπτεμβρίου ἀνήγγελλε τὴν ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀρχιστρατήγου καὶ Γενικοῦ Κυβερνήτου Κερκύρας καὶ ἐξαρτωμένων χωρῶν Καίσαρος Βερθιέ, ἐπιδοθεῖσαν αὐτῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων καὶ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας Ναπολέοντος Α'. ὑπὸ χρονίαν 4. Σεπτεμβρίου 1807 Ε. Ν. Προσωρινὴν Διοργάνωσιν καθ' ἣν ἡ Ἑπτανήσος Πολιτεία περιελαμβάνετο εἰς τὰς ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπαγομένης Κυβερνήσεις.¹

Περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας σημαντικὸν μέρος τῶν ἐγγράφων τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχειοφυλακείου τῆς πόλεως, ἥτοι οἱ Τόμοι τῶν δικηφόρων ἀντικειμένων, τὸ λεγόμενον Βιβλίον τοῦ Χρυσοβούλλου καὶ αἱ πρεσβεῖαι εὐρέθησαν ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὅπως οὖν συγκεχυμένα καὶ ἐπεφορτίσθη τῇ 12 Σεπτεμβρίου 1807, ὑπὸ τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ Γενικῆς Ἀστυνομίας Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας νὰ συνάξῃ καὶ διασώσῃ αὐτὰ, αὐτὸς ὁ πρώην Κηγκελλάριος Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεῶν ὅπερ αὐτὸς οὗτος μαρτυρεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν δὲν φαίνεται οὗτος κατὰ τὴν τεταραγμένην ἐκείνην περίοδον τῶν Κυβερνητικῶν τῆς Ἑπτανήσου μεταβολῶν ὅλως παύσας τοῦ νὰ ἐπιμε-

Terzo. Filze No 7. Memorie da 4 Nov. 1801[12 Feb. 1802] φ. 193. Ἡ ἐν τῇ Δέσμῃ ταύτῃ εἰρησκομένη ἀναφορὰ τοῦ Γ. Ι. Β. Καλογεῶν, περὶ ἧς ὁ λόγος, φέρει χρονίαν 1801. 22 Ἰανουαρίου. Ἄλλ' ἡ σημείωσις τοῦ ἔτους εἶναι προδήλως γραφικὸν λάθος, διότι ἡ Ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀποτείνεται δὲν ὑπῆρχεν ἰδρυμένη εἰμὴ ἀπὸ Νοεμβρίου 1801. Διὸ πραγματικὴν χρονίαν παραδεχόμεθα τὴν 22 Ἰανουαρίου 1802.

¹ Le Tre Costituzioni (1800, 1803, 1817) delle Sette Isole Ionie ed i relativi documenti. Confù Tipografia Mercurio 1849. σελ. 121, μέχρις 125.

Χρονικὸν Ν. Ἀρλίου τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ Ν. Β. Μάνεση. Σελ. 105. Ἡ ὑπὸ τῶν ἀναχωρούντων Ῥώτων εἰς τοὺς Γάλλους παράδοσις τῆς Κερκύρας ἐτελειόυτο τὴν 16 Σεπτ. 1807.

λήται καὶ ἐπιτηρῇ τὰ ἔκπαλα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπαγόμενα ἔγγραφα τῆς πρῶν Καγκελλαρίας τῆς πόλεως, τουτέστι τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου αὐτῆς. Καὶ ἡ περίστασις τῆς ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ἐν ἔτει 1807 εὐρέσεως τῶν βιβλίων τῆς πόλεως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἐκεῖ ἐτηροῦντο ταῦτα καὶ προηγουμένως παρὰ τῇ ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας προϊσταμένη Ἀρχῇ τῆς ἐγχωρίου διοικήσεως Κερκύρας.

Ἀλλ' ὀλίγον διετέλεσεν ἐν τῷ οἰκήματι ἐκείνῳ ὁ ἄμικτρός τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων διορισθεὶς Διαχειριστὴς Κερκύρας (Amministratore di Corfù) τουτέστι προϊστάμενος τῆς ἐγχωρίου Διοικήσεως Στυλικῆς Βλασσόπουλος, ὁ καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν Ἀγγλῶν ἐξακολούθησας τοιοῦτος. Ἀναφέρει οὗτος πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Ἐπικρατείας τῇ 26 Ἰανουαρίου 1808, ὅτι τὸ γραφεῖον τοῦ μετατέθη ἐκ τοῦ Δημοσίου Παλατίου, εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Πολίτη.¹ Ἰδίως δὲ περὶ τοῦ παρὰ τῇ Διαχειρίσει αὐτοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ποιούμενος λόγον τῇ 7 Μαρτίου αὐτοῦ ἔτους, γράφει πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου ὅτι «τοιαύτη εἶναι ἡ ἀτάξια τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου, ὥστε πρὸς εὐρεσιν οἰουδήποτε ἔγγραφου δέον νὰ ἐξετασθῶσι πᾶσαι αἱ πράξεις τῶν παρελθουσῶν Κυβερνήσεων.»²

Ταῦτα ἐξηγοῦσι πιθανῶς διὰ τί ἐν ἔτει 1807 τὰ ἔγγραφα τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τὰ εὐρεθέντα ἐν τῷ Δημοσίῳ Παλατίῳ ὅπως οὖν συγκεχυμένα, ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὸν μνησθέντα ἀρχαῖον Καγκελλάριον τῆς πόλεως, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω ἀποδεδειγμένως εὐρίσκεται κάτοχος αὐτῶν ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1807, μέχρι τῆς μεθ' ἱκανά ἐτη ἐναποθέσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Προστασίαν Ἰονίου Κράτους ἀνακκινισθὲν Τοπικὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον Κερκύρας.

Ε'.

Πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ἡμετέρου θέματος διὰ βραχείας παρεκβάσεως θέλομεν σημειώσῃ ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ ὅτι ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολιτείας ὑπῆρχεν ἤδη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐν Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ προηγουμένως ἐπὶ Βενετοκρατίας τὸ τῆς ὑπερτάτης ἐν ταῖς νήσοις Βενετικῆς Ἀρχῆς τὸ ἐν τῷ Παλαιῷ φρουρίῳ Ἀρχαιοφυλακεῖον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τῆς θαλάσσης εἴτε τῶν τῆς Ἀνατολῆς νήσων λεγομένου. Ἀδηλὰ εἰσι τὰ κατὰ τὴν εἰκοσάμηνον κυριαρχίαν τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων, ὧν ἡ ἐπὶ τῶν ἐπὶ τὰς Νήσων ὑπερτάτη Ἀρχὴ ἦτο κυρίως στρατιωτική. Ἐπὶ Ἑπτανήσου Πολι-

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 30 Amministratore Sr. D. Vlassopulo. Registro 1mo Dispacci al tre Sig. Secretarii Σελ. 97.

² Ἀδελφ. Regg'stro II Dispacci a S. E. il Presidente del Senato delle Sette Isole Σελ. 20.

τείας βλέπομεν τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας μνημονευόμενον ἐν ἐπισήμῳ τινὶ ἔγγραφῳ ὑπὸ χρονίαν 11 Ὀκτωβρίου 1804 τοῦ τότε Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας Ἰω. Καποδιστρίου, τοῦ μετὰ ταῦτα ἀοιδίμου καὶ πολυκλαύστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἐκεῖνο δὲ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Γερουσίας εἴτε τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως, δίδει ἐπισημοτέραν καθιέρωσιν καὶ διοργανώσιν, ὁ κατὰ τὴν 3 Ἰανουαρίου 1807 ψηφισθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Νομοθετικοῦ Σώματος Ὁργανικὸς νόμος περὶ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας.

Διαλαμβάνει ὁ Νόμος ἐκεῖνος ἐν ἀρθρῳ 16'. ὅτι ὑπάρχει Γενικὸς Ἀρχαιοφύλαξ, ἐκλεγόμενος παρὰ τῆς Ἡγεμονικῆς Ἀρχῆς, ὅστις φυλάττει ἅπαντα τὰ δημόσια ἔγγραφα τὰ ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν εἰς αὐτὸν παραδιδόμενα καὶ παραλαμβάνει ἐπίσης καὶ φυλάττει τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον τῶν προηγουμένων Διοικήσεων τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἀρχῆς. Ὅριζει δὲ ὁ νόμος αὐτὸς (ἐν ἀρθρῳ 17') ὅτι ἰδιαιτέρον Ἀρχαιοφυλακεῖον φυλάττει τὰ ἔγγραφα τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Πολιτείας, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ξένων Δυνάμεων, τὰς διαπραγματεύσεις, τὰς συνθήκας, τὴν ἐξωτερικὴν ἀλληλογραφίαν, ἣν ἡ Ἡγεμονικὴ Ἀρχὴ κρίνει ἀξίαν ἐπιζητοτέρας περιφρουρήσεως, ὡσαύτως τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων καὶ ἅπαντα τὰ ἔγγραφα ἐφ' ὧν οὗτοι στηρίζονται. Κλείεται δὲ διὰ τριῶν κλειδῶν, ὧν μίαν ἔχει ὁ Ἡγεμὼν, μίαν ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργός καὶ μίαν ὁ Γενικὸς Ἀρχαιοφύλαξ.¹

Τούτου δὲ τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τὴν ὑπαρξίν ἀνεγνώρισε καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους ἐν ἔτει 1817, ποιούμενον ῥητῶς λόγον τοῦ Ἀρχαιοφύλακος τῆς Γενικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους.² Ἀλλὰ τὸ ἴδρυμα τοῦτο, τὸ γνωστὸν καὶ σήμερον ὡς Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς Ἰονίου Γερουσίας, ἀνῆκον εἰς τὴν Γενικὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ἠνωμένου Ἰονίου Κράτους, οὐδὲν ἔχει κοινὸν οὔτε μετὰ τοῦ παλαιοῦ Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Πόλεως Κερκύρας, οὔτε μετὰ τοῦ νῦν Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου.

ΣΤ'.

Μετὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Ἠνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ τὴν Βρετανικὴν Προστασίαν, τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817 ἀναγνωρίζει τὴν προγενεστέραν ὑπαρξίν τοῦ ἐγχωρίου Ἀρχαιοφυλακείου Κερκύρας, ὀρίζον εἰς τὰς περὶ τῶν Τοπικῶν Διοικήσεων διατάξεις, ὅτι ὁ τῆς Τοπικῆς διοικήσεως προϊστάμενος Ἐπαρχὸς ἐκάστης νήσου θέλει ἔχει ὑπ' αὐτὸν τὸν Ἀρχαιοφύλακα ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενον, τῇ ἐγκρίσει τῆς Γερουσίας καὶ ὄντα τῆς νήσου ἰθαγενῆ.³ Συμφώνως δὲ πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας διορίζεται ὁ πρῶτος

¹ Le Tre Costituzioni delle Isole Jonie. Σελ. 144, 116 καὶ 117.

² Κεφ. Γ'. Τμήμ. γ' ἀρθ. 23.

³ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1817. Κεφ. Α'. Τμήμ. Β'. ἀρθ. 4. Τμήμ. Γ'. ἀρθ. 15.

Ἀρχαιοφύλαξ καὶ ἀναφαινεται τὸ νῦν Τοπικὸν Ἀρχαιοφυλακεῖον ἐν ἔτει 1818, τὸ ὅποτον ἐγκατεστάθη τότε παρὰ τῷ Ἐπαρχεῖῳ Κερκύρας, ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως οἰκίᾳ τῶν Κομήτων Φλαμπουριάρη, πρώην οἰκίᾳ Κομπίτη, ἐν ᾗ συνάγονται τὰ ἔγγραφα τῶν πρώην διαφόρων ἐπὶ Γάλλων καὶ Ῥώσων διοικήσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1799, ἅτινα ὑπῆρχον παρὰ τῇ Γραμματεῖᾳ τοῦ πρώην Διοικητοῦ Κερκύρας Στυλιανοῦ Βλασοπούλου. ¹ Τότε δὲ ὁ μνηθεὶς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς ἐν ἔτει 1819 χρηματίσας τῶς ὑποφύλαξ (vice custode) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ὧν προηγουμένως εἶχεν ὑπάρξει καὶ φύλαξ, παρίσταται ἀρχόμενος τῆς παραδόσεως τῶν παρ' αὐτῷ Συμβολαιογραφικῶν Πράξεων πρὸς τὸν τότε τοπικὸν Ἀρχαιοφύλακα Σπυρίδωνα Βαβλάμ. ² Ἐν ἔτει δὲ 1822 τῇ 5 Αὐγούστου ὡς πρώην Καγκελλάριος τῆς πόλεως ἐκτελεῖ τὴν πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀρχαιοφύλακα παράδοσιν τῶν Τόμων οἵτινες ὑπῆρχον ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς πόλεως διὰ τακτικοῦ καταλόγου, μεθ' ὧν παραδίδει καὶ τὸ ἐκ μεμβράνης βιβλίον τὸ ἐπικαλούμενον χρυσόβουλλον, ἅτινα πάντα ἐσώζοντο παρ' αὐτῷ. ³ Ἐν ἔτει δὲ 1825 κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ ὑπὸ χρονίαν 25 Ἰουλίου Κυβερνητικῆς πράξεως, δημοσιευσεῖς τῇ 5 Αὐγούστου, ἣτις διέταττε τὴν εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον προσαγωγὴν τῶν παρὰ ιδιώταις ὑπαρχόντων δημοσίων ἐμγράφων ἵνα κατατεθῶσιν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ, ὁ αὐτὸς Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς δι' ἀναφοράς προσαχθεῖς τῇ 20 Σεπτεμβρίου πρὸς τὸν Ἐπαρχον Κερκύρας παρουσίαζεν ἑτέρα ἔγγραφα, ἅτινα ἤθελε νὰ παραδώσῃ. Καθ' ἃ δὲ ἐξέθετεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ ἀκριβῶς διελαμβάνοντο ἐν τῇ κεφαλίδι τοῦ προσαγομένου καταλόγου ὅστις ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1825, τὰ ἔγγραφα ἐκείνα ἀνῆκον εἰς τὸ πρώην Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως καὶ συνεπείᾳ τῆς ἀπὸ 12 Σεπτεμβρίου 1807 διαταγῆς τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς Γενικῆς Ἀστυνομίας Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας ⁴, εἶχε διατώσει αὐτὰ ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ Δημοσίου Παλατίου ὅπου ἦσαν διεσκορπισμένα μετὰ πολλῶν ἄλλων ἅτινα ἤδη παρέδωκεν, εἰς τὸν τότε Ἀρχαιοφύλακα νῦν δὲ Γραμματέα τοῦ Ἐπαρχείου Σπυρίδωνα Βαβλάμ. Ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ βιβλία τῶν Πρεσβειῶν καὶ ἄλλα τινα. Καὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέρος τοῦ πρώην

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 2289. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale e addetto alla Revisione de' Notaj. Registro Lettere, 26 Febb. 1818.

² Αὐτόθι. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἐπαρχον 7 Μαΐου 1819.

³ Δεμάτιον ἀριθ. 97 Inventarii di Documenti consegnati in Archivio delle differenti Autorità in diverse epoche.

⁴ Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 28 ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου 1825 Πρακτικῷ τοῦ Ἐπαρχοῦ ἡ χρονία τῆς διαταγῆς ταύτης φέρεται 12 Νοεμβρίου 1807. Θεωρουμένη ὡς ἀκριβὴ τὴν χρονίαν 12 Σεπτεμβρίου 1807, ἣν μνημονεύει ὁ Κατάλογος, ὡς ἐπίσης τὸ ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου 1825 ἔγγραφο τοῦ Ἐπαρχοῦ ὑπ' ἀριθ. 273, διαβιβάζοντος πρὸς τὴν Γερουσίαν τὸν ῥηθέντα Κατάλογον.

Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως, παραδοθὲν τακτικῶς τῇ 4. Νοεμβρίου 1825 ὑπὸ τοῦ πρώην Καγκελλαρίου αὐτῆς εἰς τὸν τότε Γραμματέα τοῦ Ἐπαρχείου Σπυρίδωνα Βαβλάμ, συνεπείᾳ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀποφάσεων τῆς Γερουσίας τῇ 8)20 Ἀπριλίου 1826, παρεδόθη παρὰ τοῦ ῥηθέντος Γραμματέως εἰς τὸν Ἀρχαιοφύλακα Ἰωάννην Κασιμάτην, ὅστις παρὰ πόδα τῆς γενομένης αὐτῷ παραδόσεως διαδήλοι ὅτι πρόκειται νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἤδη ἐν τῷ Δημοσίῳ Ἀρχαιοφυλακείῳ εὑρισκομένων, ἅτινα ἀνῆκον εἰς τὸ πρώην Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως, οὕτως ἐπίσης ὁ ῥηθεὶς Καλογεράς εἶχε πραγματοποιήσει τὴν παράδοσιν. ¹

Ἐντεῦθεν ὅπως δῆποτε προκύπτει θετικῶς ὅτι μέχρι τῆς εἰς τὸ Ἐπαρχεῖον παραδόσεως καὶ ἐν τῷ νῦν Ἀρχαιοφυλακείῳ καταθέσεως ἀπάντων τῶν μνησθέντων ἐγγράφων τοῦ πρώην Ἀρχαιοφυλακείου τῆς πόλεως, πρῶτον μὲν τῶν τόμων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως Κερκύρας καὶ τοῦ λεγομένου βιβλίου τοῦ Χρυσόβουλλου, ἔπειτα δὲ τῶν τομίδων τῶν Πρεσβειῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς συγκαταλογιζομένων, εἰς τὴν διάσωσιν καὶ διατήρησιν αὐτῶν οὐσιωδῶς συνέτεινεν ὁ τελευταῖος Καγκελλάριος τῆς πόλεως Γεώργιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Καλογεράς. Προκύπτει δ' ἐπίσης ἐντεῦθεν τὸ κυριώτατον ὅτι, ἀπὸ τοῦδε τὸ ἐπὶ Βενετοκρατίας Ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς πόλεως συνταυτίζεται πληρέστατα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ιδρύσεως αὐτοῦ, κατὰ φυσικὴν διαδοχὴν πηγάσαντος τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Κερκύρας.

Ζ'.

Τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν ἔτει 1818 Τοπικοῦ Ἀρχαιοφυλακείου ὅπερ ὡς εἴπομεν, ἐγκατεστάθη παρὰ τῷ Ἐπαρχεῖῳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Φλαμπουριάρη κειμένη κατὰ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως, καὶ τῶν συνηγμένων ἤδη ἐν αὐτῷ ἐγγράφων ἐκ τῶν διαφόρων προϋπαρχόντων τμημάτων Ἀρχαιοφυλακείων ἰδοὺ πῶς ἐξεικονίζει, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1818, γράφων πρὸς τὸν Ἐπαρχον Κερκύρας, ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὑπόρρημα Τοπικοῦ Ἀρχαιοφύλακος Σπυρίδων Βαβλάμ.

«Ἀπασῶν, λέγει, τῶν πραξολογιῶν ἡ κατάστασις δὲν εἶναι οἷα ἔπρεπε, πλεῖστα δεμάτια χαρτίων ἀπαιτεῖται ἐπειγόντως νὰ τακτοποιηθῶσιν εἰς δε-

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 97. Inventarii di Documenti consegnati in Archivio κ.τ.λ. Κατάλογος 20 Αὐγούστου 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 255. Reggenza Pres. Cav. Stamo Calichipulo. Registro 3 Processi Verballi. Πρακτικὸν ἀριθ. 28 τῆς 29 Σεπτ. 1825. Πρακτ. ἀριθ. 65 τῆς 5 Δεκεμβρίου 1825 καὶ ἀριθ. 352 τῆς 30 Μαρτίου 1826.

Δεμάτιον ἀριθ. 256 Reggenza ὡς ἄνω Reggisti Lettere ed Uffizi al Senato ἀριθ. 273 ἔγγραφο 5 Δεκ. 1825.

Δεμάτιον ἀριθ. 253. Reggenza ὡς ἄνω. Lettere ed Uffizi della Reggenza ad autorità diverse. Λοιπ. 48 ἐπιστολὴ 5 Αὐγούστου 1825 πρὸς τοὺς τότε Ἀστυνόμους.

σμιδας· τὸ οἶκημα δὲ ὅπου ὑπάρχουσιν εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον ἕνεκα τῶν ὑπ' αὐτὸ ὑπαρχόντων μαγειρείων ἐν ὑπαίθρῳ (focolai) καὶ τοῦ ἀπὸ τούτων ἀναπνευομένου καπνοῦ, διὰ τὴν παλαιότητα τοῦ κτιρίου καὶ διὰ τὴν ὀλίγην στερεότητα τῶν θυρῶν καὶ τῶν κλείθρων. Εἰς ταῦτα δὲ πάντα προσθετέον τὴν ἔλλειψιν ἐρμαρίων πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἐγγράφων». Ὑποβάλλει ἐν τέλει τὴν ἀνάγκην ἀλλαγῆς οἰκήματος καὶ ἀποκτήσεως ἐρμαρίων, τραπεζῶν καὶ μελανοδοχείων, προκειμένου περὶ Ἀρχειοφυλακείου ὄντος ἐν τῇ συστάσει αὐτοῦ, ἐνθα μέλλουσι τὰ συναχθῶσιν ὁμοῦ ἅπαντα τὰ διάφορα τμήματα Ἀρχειοφυλακείων τῆς πόλεως τῶν ὁποίων γνωστὴ ὑπάρχει εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ τὸν Ἐπαρχον, ἡ κατάστασις καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐτηροῦντο τὰ ἐγγράφα ἐκεῖνα ἐξ ὧν κρέμαται ἡ τύχη πολλῶν οἰκογενειῶν. ¹

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 μέχρι τοῦ ἔτους 1833 μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἀσχολία τοῦ τε μνησθέντος Ἀρχειοφύλακος, καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1823 κατὰ μῆνα Μάρτιον διδεδεχέντος αὐτὸν ἐπιμελοῦς καὶ φιλοπόνου Ἰωάννου Κασσιμάτη. ² Διὰ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πληθὺν τῶν εἰς τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον συγκεκριμένων παντοίων βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν προηγουμένων ἐγγωρίων πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν δικαστηρίων, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐν αὐτῷ συνενώσεως τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων, ἅτινα ἐπὶ Βενετοκρατίας ἀπετέλουν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐρρήθη, ἰδιαίτερον Ἀρχειοφυλακεῖον τὴν λεγομένην φυλακὴν (Custodia) τῶν βιβλίων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων. Ὁ Ἀρχειοφύλαξ Κασσιμάτης εἶχε παρὰ τοῦ προκατόχου τοῦ ἐν ἔτει 1823 μηνὶ Μαρτίῳ 17303 βιβλία ἀπαρτίζοντα τὰς πραξολογίας 579 Συμβολαιογράφων. Μετὰ ταῦτα δὲ συνεπεῖχ τῆς 35ης πράξεως τῆς Δευτέρας Περιόδου τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου (14 Μαρτίου 1825) κανονικοῦσης τὰ κατὰ τοὺς Συμβολαιογράφους, καθ' ἣν αἱ Πραξολογίαι πάντων τῶν τεθνεώτων Συμβολαιογράφων δὲν ἠδύναντο νὰ μένωσι πλέον παρ' ἰδιώταις, ἀλλὰ νὰ κατατεθῶσιν εἰς ἴδιον Ἀρχειοφυλακεῖον παρὰ τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐκάστης νήσου, παρέλαβεν οὗτος ἐτέρας 42 πραξολογίας, ἧτοι ἕτερα βιβλία 1370, ὡς ἅπαντα ταῦτα ἀναφέρει πρὸς τὸν Ἐπαρχον εἰς τὸ λεπτομερές ὑπόμνημά του ὑπὸ χρονίαν 2 Νοεμβρίου 1826. ³ Ἐν τῷ ὑπομνήματι ἐκεῖνῳ μνημονεύεται ἅπαν τὸ τότε περιεχόμενον ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ, εἰς ὃ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, ἐγένετο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἡ παράδοσις τῶν εἰς χεῖρας πλείστων, ὡς εἴπομεν, περιωθέντων παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν Ἀρχειοφυλακείων τῆς Βενετικῆς ἐποχῆς, ὡς περ

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sig. Spiridione Varlamo era Archivista Locale κ.τ.λ. Registro lettere. Ἐπιστολὴ 26 Φεβρ. 1818.

² Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassimati Archivista Locale addetto anche alla Revisione dei Notaj.

³ Δεμάτιον ἀριθ. 2291 Registro Lettere.

καὶ τῶν Τόμων τῶν δικφόρων ἀντικειμένων τῆς πόλεως καὶ τῶν Πρεσβειῶν, ὡς εἴρηται. ¹

Πρὶν ἢ πρεσβῶμεν περαιτέρω, ὡς εἰς συμπλήρωσιν τῶν περὶ Ἀρχειοφυλακείου διατάξεων, θέλομεν σημειώσῃ ἐνταῦθα τὰ οὐσιωδέστερα τοῦ μέρους τῆς ἀνω μνησθείσης Κοινοβουλευτικῆς Πράξεως, ἀπὸ 14 Μαΐου 1825, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ ἐναπόθεσιν τῶν Πραξολογιῶν τῶν τεθνεώτων συμβολαιογράφων, καθ' ὅσον τοῦτο ρυθμίζει τὸν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἀρχειοφυλακεῖον προστεθέντα σπουδαῖον ἐκείνον κλάδον. ²

Τὰ βιβλία καὶ ἐγγράφα τῶν ἀποθιωσάντων Συμβολαιογράφων περιλαμβανονται εἰς ἐν ἐπὶ τούτῳ Ἀρχειοφυλακεῖον προσηρητημένον εἰς τὸ Τοπικὸν ἐκάστης νήσου, καὶ ἐμπεισιευμένον εἰς τὸν Τοπικὸν Ἀρχειοφύλακα ὑποχρεούμενον νὰ φυλάττῃ αὐτὰ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ τὰς τοποθετημένα εἰς τὰς οἰκείας θέσεις κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀνευρίσκηται εὐκόλως πᾶσα πρᾶξις καὶ πᾶσα εἰδήσις τυχὸν ζητουμένη. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πρέπει νὰ τηρῶνται δύο γενικοὶ Ἀλφάβητικοὶ Πίνακες, ὁ μὲν περιέχων τὰ ὀνόματα τῶν Συμβολαιογράφων, ὁ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν ταῖς παρ' ἐκάστῳ Συμβολαιογράφῳ πράξεσι συμβαλλομένων μερῶν. Ἐντὸς τριμηνίας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κανονισμοῦ τούτου ὑποχρεοῦνται ἅπαντες οἱ διᾶδοχοι εἴτε κληρονόμοι τῶν ἀποθιωσάντων Συμβολαιογράφων, ἢ πᾶν ἄλλο πρόσωπον ἢ σωματεῖον κατέχον οἰσθήποτε δικαίωματι Συμβολαιογραφικῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων, νὰ προσαγγάγῃ αὐτὰ εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἐπὶ ἀποδείξει, ἐπὶ ποινῇ καταδίκης, ποινικῆς καὶ κατὰ νόμον τιμωρίας διὰ τὴν ὑπεξήρεσιν ἢ ἀποκρυψιν αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἀρχειοφύλακα ἀνατίθεται ἡ ἐκδοσις ἀντιγράφων ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ Πραξολογιῶν καθ' ὃν τρόπον γίνεται ὑπὸ τῶν Συμβολαιογράφων διὰ τὰς παρ' αὐτοῖς πράξεις.

Τοιαῦτα εἶναι αἱ τῆς Κοινοβουλευτικῆς ἐκείνης πράξεως κύριαι διατάξεις, αἱ τὰ περὶ Συμβολαιογραφικῶν βιβλίων ρυθμίζονται, ὧν τὴν ἐκτέλεσιν κατὰ τὰ ἐνόντα πρῶτος ἀνέλαβεν ὁ τότε Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασσιμάτης, ἐν μέσῳ τῶν ἄλλων ἐπιπόνων ἐργασιῶν, διὰ τὴν ἐν τῷ Τοπικῷ Ἀρχειοφυλακείῳ συνάθροισιν καὶ κατὰτάξιν παντοίων διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ἐγγράφων.

Ἐνθ' ὃ Ἀρχειοφύλαξ Ἰωάννης Κασσιμάτης πρὸς τὴν 17 Δεκεμβρίου 1832 εἶχε προσβληθῇ ἐξ ἀποπληξίας, ἐξ ἧς μηνὶ Ἰανουαρίου ἐπιόντος ἔτους ἐτελεύτησε καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐτετέλει χρεὴ Ἀρχειοφύλακος ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818 ἀρχαῖος τοῦ Ἀρχειοφυλακείου βοηθὸς Ἀθανάσιος Ἰατρᾶς, ἐγένετο πολὺ ἀκαίρως ἡ τοῦ καταστήματος μετακόμισις εἰς μίαν πτέρυγα τοῦ διὰ τοῦς Ἀρμοστὰς καὶ τὴν γενικὴν Ἰόνιον Κυβέρνησιν νεοδημητού Παλατίου τῶν Ἀγίων

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 97. Μνησθέν ἀνωτέρω.

² Πράξις 85, 14 Μαΐου 1825 τῆς Δευτέρας Βουλευτικῆς Περιόδου. Τίτλος γ'. ἄρθρα 77, 78, 79, 80, 81, 82 καὶ 83.

Μιχαήλ και Γεωργίου, τὴν παρὰ τὸν κήπον, ὅπου βλέπομεν τὸ Ἀρχιεπιφυλακεῖον ἤδη ἐγκατεστημένον τῇ 31 Ἰανουαρίου 1833, ὅτε εἶχε διορισθῇ Ἀρχιεπιφυλάξ ὁ Κόμης Ἀνδρέας Θεοτόκης Ἀνδρουτσέλης, ὃν μετ' ὀλίγον διεδέχθη ὁ Σπυρίδων Παλλαδάς, ὅστις μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου παράδοσιν τοῦ Ἀρχιεπιφυλακεῖου, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἀπὸ 4 Μαΐου 1833. ¹

(Ἐπείτα τὸ τέλος)

N. T. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

VII. ΑΝΕΜΟΣΤΡΟΒΙΔΟΣ *

Ἀνεμοστρόβιλος· Ἀνεμογροῦδες· ἀνεμικαί. — Κακοποιὰ πνεύματα ἐν ἀνεμοστρόβιλῳ. — Διάβολος ἄνεμος. — Νεράιδες ἐν ἀνεμοστρόβιλῳ — Νεράιδες χορεύουν. — Προσκύνῃσι καὶ προσαγορεύουσιν κατὰ τὴν δίοδον ἀνεμοστρόβιλου. — Προσφορά καὶ μνηστικά. — Συνέπαρμα· ἄνεμος ψυχοπομπός. — Ἀρπυιαί. — Νυμφικὴ πομπὴ ἐναέριος. — Μανικὴ στρατιά.

Ἡ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ταραχὴ, ἣν προκαλοῦσιν ἀντίπνοα πνεύματα, ἀποκαλεῖται διὰ λέξεων τῆς ἰδιώτιδος, αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ βυζαντικῶς συγγραφεύσιν *ἀνεμοτάραξις* ἢ *ἀνεμοταραχή*, συνηθέστατα δὲ, διὰ λέξεως κοινοτάτης, ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος νῦν ἀκουομένης, *ἀνεμοξάλη*, ἢ *παρεβλή*. τέκει αἱ ἀρχαῖαι *ζάλη* ἢ *ζάλος*, τὸ ῥῆμα *ζάλλω* καὶ τὸ ἐπίθετον *ζαλόεις*. Ἰδικαίτατα δὲ ἡ τῶν ἀνέμων συστροφή, ἢ παρὰ τῶν ἀρχαίων καὶ *στρόβιλος* (καὶ ποιητικῶς *στρόβος* ἢ *στρόμβος*), καλεῖται *ἀνεμοστρόβιλος*, κατὰ παραφθορὰν δὲ *ἀνεμοστρόβιλας*, *ἀνεμοστρόβιλας*, *ἀνεμοστρόβιλος*, *ἀνεμοστρόβιλος*, *ἀνεμοστρόβιλος*, *ἀνεμοστρόβιλος*, *ἀνεμοστρόβιλος*, *ἀνεμοστρόβιλος*.² Ὁ Δουκάγιος ἐν τῷ Γλωσσάρῳ παρατίθησιν ἐν μόνον παράδειγμα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω τύπων ἐκ Θεοφυλάκτου τοῦ ἱεροδιακόνου· «φορτοῦνα μεγάλη ἐσηκώθη μετὰ ἄνεμον δυνατόν καὶ ἀνεμοστρόβιλον καὶ ἐσύνηψε τὰ μονόφυλά τους.»

Κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ ἀνεμοστρόβιλος προέρχεται ἐκ δαιμονικῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ κακοποιὰ πνεύματα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐν Γορτυνίᾳ, τὰ τε ἐν τούτῳ πνεύματα, καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεμοστρόβι-

* Συνέχεια τοῦ προηγούμενου τεύχους.

¹ Δεμάτιον ἀριθ. 2291. Atteggio Sr. Giovanni Cassinai κ.τ.λ. Registro Lettere 2do. Δεμάτιον 2294. Atteggio del Conte Andrea Teotachi Andruzzellie Spiridione Pallada erano Archivisti Locali di Corfù. No 1. Lettere. Ὁ διορισμὸς τοῦ Παλλαδᾶ ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Γερουσίας τῆς 1ης Μαρτίου 1833.

² Οἱ τρεῖς τελευταῖοι τύποι ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἐλ. Νεοελληνικὴ Λογικὴ τ. II σ. 161.

λος ὀνομαζόνται *ἀνεμογροῦδες*, πληθ. *ἀνεμογροῦδες*.¹ Ἐν δὲ Μακεδονίᾳ, *ἀνεμικαίς*.² Ἐν Κορινθίᾳ, ὅπου τὴν στρογγύλην δίνην ἀέμου καλοῦσι *σαγανάκια* (πινάκια), νομίζουσιν, ὅτι ἀκούουσιν εὐκρινῶς ἐν τῷ ἀνεμοστρόβιλῳ τὰς φωνὰς καὶ τὴν ταραχὴν, ἣν ποιοῦσιν οἱ δαίμονες· συγκαταλέγουσι δὲ καὶ τὸν ἀνεμοστρόβιλον μεταξὺ τῶν συρμῶν (οἱ *συρμοί* ³), ὡς ἀποκαλεῖται ἡ δίοδος Στοιχειῶν ἢ φαντασμάτων, ἢ τὰ μέρη ὅπου ταῦτα ἐπιφάνονται, καὶ νομίζουσιν, ὅτι ἡ κατὰ *πιάνη* (εἰσκαλούεται), καὶ *παρχήρημα* πληροῦται, ἐκφωνομένη καθ' ἣν ὄρνεν πνέει ἀνεμοστρόβιλος. Κατὰ τινὰ κορινθιακὴν παράδοσιν, μήτηρ κτηρηῆτο μίαν φορὰν τὸ παιδίον τῆς· καὶ μίαν κακὴν γειτόνισσα, ὅτε κατόπιν ἐπέροναχεν μετὰ τὸν ἀνεμοστρόβιλον τὰ ἐξωτικά, τῆς ἐφώναζεν ἀμέτως. «Γειτόνισσα, γειτόνισσα, ἂν θέλῃς τώρα, νὰ κατάρσῃς τὸ παιδί σου, ποῦ εἶναι συρμοὶ καὶ θὰ πιάτῃ ἡ κατὰ σου! — Μπα, ποῦ νὰ πέσουν τὰ μᾶτις σου καλλίτερα, ὅχι θὰ καταρσῇς ἐγὼ τὸ παιδί μου!» ἀπεκρίθη ἡ μητέρα· καὶ τὰ μᾶτις τῆς κακῆς γειτόνισσας ἐχύθησαν ἀμέσως ἐκείνην τὴν στιγμήν.⁴

Ἐνεκ τῆς δοξασίας ταύτης, ὅτι ὁ Διάβολος προξενεῖ τοὺς ἀνεμοστρόβιλους, ἡ λέξις *ἀνεμος* εἶναι πολλάκις ἐν τῇ γλώττῃ τοῦ λαοῦ ταυτοσημοῦ τῇ Διάβολος.⁵ Ἐν Κωμηλίῳ Λευκάδος, ὁ Διάβολος καλεῖται *ἀνεμορπή* (ῥιπὴ ἀέμου) καὶ *ἀνεμος*.⁶ «εἶναι τὸν ἀέμου καὶ τοῦ γυροῦ του», λέγουσι παροιμιακῶς ἐν Λευκάδι,⁷ πρὸς δήλωσιν πονηροτάτου ἀνθρώπου. Ἡ γνωστοτάτη παροιμία «Ἀνεμομαζώματα, ἀνεμοσκορπίσματα» λέγεται καὶ

¹ Π. Παπαζαφειροπούλου, Γλωσσάριον ἐν Βύρωνι τ. Β'. σ. 8. Καὶ μεταφορικῶς καλεῖται ἀνεμογροῦς, «ἔτακτον καὶ ἀνήσυχον παιδίον, ἀτρέφόμενον συνεχῶς, ὡς ὁ ἄνεμος.» — Ἡ ἔτυμολογία τῆς λέξεως μοι εἶναι ἄγνωστος.

² Χρῖς Μεγδάνου, ὁ λύχνος τοῦ Διογένητος, ἡ ἡθικὴ χαρκτηῆς, 1818 σ. 262.

³ Ὁ λέξις, εὐρηται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ ἀναλόγου σημασίας· «συρμὴ ἀνέμων» (Ἀντίπατρος ὁ Σιδώνιος ἐν Ἀπολ. Παλ. Ζ', 498, 4) «νιφετῶν συρμούς.» (Ἀντίπατρος αὐτ. Ζ', 8, 4). «χαλαζήντα συρμόν.» (Λεωνίδας αὐτ. VI, 221, 1), «Πρωτῆρων ἐξαιτίους συρμούς.» ([Πλάτων.] Ἀξίον σ. 370 c.) «Τοῦ δὲ χειμῶνος ἐπίτασιν λαμβάνοντες ἐπεγεννήθη πνευμάτων μέγεθος μετὰ πολλῆς χαλάζης, ὥστε, τοῦ συρμὸς κατὰ πρόσωπον ὄντος ἀναγκασθῆναι καθίσει τὴν δύναμιν ἅπασάν.» (Διόδωρ. Σικελ. ΙΔ', 28). Τὸν κατὰ πρόσωπον συρμόν, ὅταν μάλιστα συνοδεύεται ὑπὸ νιφετοῦ ἢ χαλάζης, καλοῦσιν ἐν Θεσσαλίᾳ, Φθιώτιδι, Φωκίᾳ, Παρνασίᾳ, Ἰσῶς δὲ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ *φιδὸ* (ὄφιν).

⁴ Παρὰ τοῦ κ. I. Σταματούλη.

⁵ Πρβλ. τὸ ἀρχαῖον Τυφὼν ἢ Τυφὼς· «ἀνέμου συστροφή ἢ πυρός.» (Σχολ. Ἀριστοτ. Ἰππ. 511) ὁ δαιμόνιος δαίμων, ὁ κατὰ τῶν θεῶν πολέμησας, συνεταύτισθη μετὰ τοῦ ἀνέμου, πρὸ πάντων τοῦ στροβιλωδούς· καὶ ἔφορος τούτου ἐλέγετο. (Σχολ. Ἀριστοτ. Βατρ. 847).

⁶ Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλ. σύλλογος, τ. II σ. 456. Ἐν Κεφαλληνίᾳ λέγουσιν *ἀνεμορπή* καὶ *ἀνεμορρή* καὶ φράσεις «σὺρ» ἢ «πῆνη» τὴν ἀνεμορπήν (χάσος ἀφανίσου)· «ποῦ ἔς τὴν ἀνεμορπήν ἦσουν;» Νεοελλ. ἐνάλ. τ. II σ. 161. Πρβλ. καὶ σ. 412).

⁷ αὐτ. σ. 395. Πρβλ. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν «ἀνέμου παιδίον» ἐπὶ τῶν εὐμεταδόλων καὶ κούφων. (Παροιμ. Βοδλ. 12^ο. 205 σ. 12. 20 ed. Gaisford. — Διογεν. Α', 122 (Gaisf.). Διογεν. Α', 22, Α' 47. ed. Leutsch τ. II σ. 8. — Γρηγορ. Κυπρ. (Λουγδ.) Α', 54. — Μακρ. Β', 22. Αποστολ. Ε', 14 — Σουΐδας). Ἐσφαλμένως ἐν πολλοῖς τῶν ἀπογράφων καὶ ἐν τῶν ἐκδόσεων εἰσέχεται ἡ λέξις «ἀνέμου παιδίον» — Πρβ. Πολυδεῦς. Α', 196 «ἐπὶ αὐτὸν (ἐπὶ τὸν) ὄμῳρος αὐτῆς ἡ ἀνέμου παιδίον» τὸν ταχύποδα δηλαδὴ ἵππον.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

« Ἀνεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα » ἢ « Διαβολομαζώματα κτλ. » Ἡ δὲ κατὰ « Νά σέ πάρη ὁ διάβολος » λέγεται ὑπό τινων εὐφημότερον « Νά σε πάρη ὁ ἄνεμος ! » (μερικοὶ προσθέτουσι « Καὶ νὰ σ' ἀλέση ὁ μῦλος ! ») Ἐκ τῶν Λατίνων πατέρων τῆς ἐκκλησίας Γρηγόριος ὁ Πάπας ὁ Διάλογος ἀποκαλεῖ τὸν δαίμονα ventus urens καὶ aquilo¹, καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀναλόγους μεταχειρίζονται λέξεις² καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου προξενουμένας ζημίας ἐθεώρουν διαβολικὸν ἔργον, Teufelswerk.³ Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν παρ' ἅπασι τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς φέρεται ἡ δοξασία, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ οἰκοῦσι πονηρὰ καὶ κακοποιὰ πνεύματα· κατὰ τὰς παραδόσεις γαλλικῶν τινῶν τόπων, οἱ ἀνεμοστροβίλοι ἐγκλείουσι δαίμονας ἢ μάγους.⁴ Αἱ γερμανικαὶ δοξασίαι εἰσὶ ποικίλαι καὶ πολυπληθεῖς· ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ περιάγεται κολαζομένη ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωιδάδος.⁵ Ἐν Κάτφ Ῥήνῳ νομίζεται, ὅτι κάθεται ἐν αὐτῷ κακὴ μάγισσα,⁶ ἐν Lechrain, ὅτι πολλαὶ μάγισσαι.⁷ Ἐν Βετφαλίᾳ λέγουσι περὶ ἀνεμοστροβίλου: « da fliegen die Buschjungfer. »⁸ Ὅταν ἄνεμος πνέῃ ἐπὶ τῶν σπαρτῶν λέγουσιν ἐν Γερμανίᾳ: « Die Kornmutter geht über die Getreide. »⁹ Κατὰ τὸν Mannhardt, ὁ στροβίλος, ἡ θύελλα καὶ ἡ καταιγίς, εἰσὶν ἐν τῇ δημώδει μυθολογίᾳ παραστάσεις ἐξωτερικῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτοῦ δαιμονίου, ὅπερ ἐν ἡρέμῳ καταστάσει νομίζεται ἐνσεταρκωμένον ἐν τοῖς δένδροις τῶν δασῶν.¹⁰ Οἱ Αἰεττοὶ, πνεῦμα τῶν δασῶν κατὰ τὰς προλήψεις τῶν Ῥώσων, ὑποτίθενται ἔστιν ὅτε πνέοντες μετὰ τοῦ ἀνεμοστροβίλου.¹¹ Ἑτέρας παραπλησίαις δοξασίαις Γερμανῶν, Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Βοημῶν, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς.¹² Οἱ Σουηδοὶ νομίζουν, ὅτι ὁ προηγούμενος καταιγίδος ἀνεμοστροβίλος εἶναι Τρόλλ καταδιωκομένη ὑπὸ τῆς βροντῆς.¹³ ἐν δὲ γερμανικοῖς καὶ σκανδιναυικοῖς μύθοις ἀναφέρεται καταδίωξις τῶν Τρόλλ, τῶν Holzfräulein, τῶν Λευκῶν γυναικῶν κλπ. ὑπὸ τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ, τοῦ Oden κλπ. ἀνάλογος εἶναι ὁ ἑλληνικὸς μῦθος περὶ καταδιώξεως τῶν Ἀρπυιῶν ὑπὸ τῶν πετρωτῶν υἱῶν τοῦ Βορέου.¹⁴ Κατὰ τοὺς σλαβικοὺς μύθους ὁ ἀνεμοστροβίλος νομίζεται χορὸς τοῦ πονηροῦ πνεύματος· κλείουσι δὲ ἐπιμελῶς ἐν

¹ Gregor. Magn., I, 247, 570.

² Bl. Grimm, Δ. Μ. σ. 951—952. Πρβλ. καὶ σ. 262. 599.

³ Schwartz, Naturan. II. 74—75.

⁴ Bl. Monnier, Tradit. popul. comparées 1854 σ. 28—30.

⁵ Zeitschrift f. deutsche myth. u. sittenk. τ. I σ. 102.—Grimm, D. M. σ. 262.

⁶ Kuhn, Westf. Sagen. II, 93.

⁷ Leoprechting, Lechrain σ. 15, 101.

⁸ Montanus, Die deutschen Volksfeste. Iserlohn, 1851. II σ. 403.

⁹ Mannhardt, Wald-u. Feldkulte, τ. I σ. 611. Τοῦ αὐτοῦ, Korndämonen σ. 2. 49.

¹⁰ Mannhardt, Wald-u. Feldk. I. σ. 149.

¹¹ αὐτ. I, 139.

¹² αὐτ. I, 149.

¹³ αὐτ. I, 128.

¹⁴ αὐτ. τ. II σ. 95.

ταῖς καλύβαις πάντα τὰ ἀνοίγματα, ἵνα μὴ εἰσδύσῃ τὸ κακόν.¹ κατὰ δὲ τὰς δοξασίας τῶν Βοημῶν, ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ ὑπάρχει ὁ διάβολος ἢ μίχ μάγισσα.² οἱ δὲ Ῥωμῶνιοι τῆς Τρανσυλθανίας πιστεύουσιν ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ χορεύει τὸ πανηρὸν πνεῦμα.³ Τέλος οἱ χωρικοὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ Βρετανίης καὶ Πικαρδίας λέγουσιν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστροβίλος: « ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περᾶ. »⁴

Ἐκ πάντων δὲ τῶν πανηρῶν πνευμάτων κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς Νερχίδας ἀποδίδωσιν ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς τὴν γένεσιν τοῦ ἀνεμοστροβίλου. Ἐν Γαρτνίᾳ λέγοντες Ἀνεμομαζώδες καὶ ἀλλαχῶ Ἀρεμικάς, τὰ ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ δαίμονια, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἐννοοῦσι κυρίως Νερχίδας. Ἡ αὐτὴ καθαρῶς δοξασία διετηρήθη καὶ παρὰ τισι κελτικοῖς λαοῖς· οὕτως οἱ Βρετανοὶ ἐν Γαλλίᾳ νομίζουν, ὅτι ὁ ἀνεμοστροβίλος ἐγκλείει Fées⁵, καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ Ἐλφ.⁶ παρὰ δὲ Γερμανοῖς, παραφθοραίσης τῆς ἀρχικῆς ιδέας, ἀντικαθιστᾷται ταύτας μάγισσαι (Hexen), ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω. — Ἐν Ζικύνθῳ, ὅσκις πνέῃ ἀνεμοστροβίλος, λέγουσι « χορεύουσι ἢ Ἀνερχίδες » τοὺς δὲ κύκλους, οἵτινες χαράσσονται ἐν τῇ κόνει ἢ ἐν τῇ ἄμμῳ ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἔχνη τῶν ποδῶν τῶν Ἀνερχίδων.⁷ Οἱ παλαιότεροι Γερμανοὶ ἐπίστευον ὁμοίως, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ χορεύει ἡ Ἡρωιδάς.⁸ ἐν Innthal τῆς Τυρολίας ὁ ἀνεμοστροβίλος καλεῖται Hexentanz (χορὸς μάγισσῶν), διότι ὀρχοῦνται ἐν αὐτῷ αἱ μάγισσαι.⁹ Ἀνωτέρω ἐμνήθημεν ὁμοίων σλαβικῶν καὶ ρουμανικῶν μύθων· κατὰ τινὰ δὲ πολωνικὴν δοξασίαν, ὅταν πνέῃ ἀνεμοστροβίλος, ὀρχεῖται τὸ πονηρὸν πνεῦμα.¹⁰

Ὅπως μὴ ἐξοργισθῶσιν αἱ Νερχίδες, ὀφείλει ἕκαστος κατὰ τὴν δίοδον ἀνεμοστροβίλου νὰ πύσῃ πρηνῆς κατὰ γῆς, μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ κακόν. Τὰ παῖδια κωλύουσιν ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς οἰκίας, ἢ ὅσκις τοῦτο εἶναι ἀδύνακτον καθίζουσι ταῦτα χαμηλά. Κατὰ τινὰ ἡπειρωτικὴν παράδοσιν μία μητέρα ἐθέριζε μὲ τὴν κόρην τῆς· τότε ἐσηκώθη ἕνας μεγάλος ἀνεμοστροβίλος, καὶ ἡ μητέρα ἔσκυψε, ὅτῳ 'ποῦ πέρασε' ἡ κόρη ὅμως δὲν ἤθελε νὰ σκύψῃ. Τὴν ἐπῆραν λοιπὸν αἱ Νερχίδες καὶ τὴν ὑπῆγαν εἰς ἕν βουνὸν καὶ τὴν ἐκράτησαν μαζί τούς.¹¹ — Οἱ Ἰρλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι Ἐλφ με-

¹ Hanusch, Slawische Mythologie σ. 185.

² Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 111.

³ W. Schmidt, des Jahr u. seine Tage σ. 16.

⁴ P. L. (acroix) Jacob bibliophile, Curiosités de l'histoire des croyances populaires au moyen âge: 1859 σ. 119.

⁵ Nore, Coutumes etc. des provinces de France. σ. 216—217. — Ἐν Βέρν τῆς Γαλλίας πιστεύουσιν ὅτι αἱ Fées διαγέρουσιν ἢ κατευναζοῦσι καταιγίδας (αὐτ. σ. 125).

⁶ Nore σ. 216—217.—Grimm, Irische Elfenmärchen σ. X. Deutsche Myth. σ. 599.

⁷ Schmidt, Volks σ. 124.

⁸ Grimm, D. M. σ. 262 σ. 263.

⁹ Zingerle, Sitten u. Gebräuche des Tiroler Volks. Innsbruck, 1857.

¹⁰ Grimm, D. M. σ. 599.

¹¹ Bohn, Gr. u. alban. Märchen ἀρ. 81 τ. II σ. 80.

τοικοῦσι καὶ δι' ἀνεμοστροβίλου μεταβάλλουσιν εἰς τὰς νέας αὐτῶν κατοικίας, διὰ τοῦτο προσκλίνουναι πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου οἱ ἀπαντῶντες. ¹ Ἐν τοῖς Βοσγίοις ὄρεσι ὑπάρχουσι μέρη, ὧν ὑπεράνω διέρχεται χορεὶς μουσικῶν (Mouhi-heuken,) ἣν ἐπικίνδυνον εἶναι νὰ συναντήσῃ τις· ὅπως μὴ τὸν κατασπαράξωσιν, ὀφείλει νὰ πᾶσῃ πρηνής.² Παρκλήτια ἐποιοῦν ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας οἱ χωρικοί, ὅσκις ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον κατὰ τὴν νύκτα διερχομένην τὴν ἀγρίαν θήραν (die wilde Jagd)· ὥφειλον νὰ κατακλιθῶσι τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένον, ἔχοντες, ὅπως μὴ κακοποιήσῃ αὐτοὺς ὁ ἄγριος κυνηγός· ἦν δ' ὁ ἄγριος κυνηγός αὐτὰς ὁ ἄπατος τῶν γερμανικῶν μύθων θεός Wuotan, ἡ δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἐκχριστιανισθεῖσι γερμανοῖς περιωθεῖσα δεισιδαιμονία ἦν ἵσως λείψανον τῆς παλαιᾶς λατρείας τοῦ θεοῦ τούτου· τανῦν ἐν Βοημία, πίπτουσιν ἐπίσης πρηνεῖς, ὅσκις νομίζουσιν, ὅτι ὑπεράνω τοῦ φυλῶματος τῶν δασῶν ἀκούουσι τοὺς καλπασμούς τῶν ἵππων καὶ τὰς ὕλας τῶν κυνῶν τῶν φανταστικῶν θηρευτῶν, καὶ μένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει μέχρις ὅς ἐπέλθῃ ἡσυχία, ἐμφαίνουσα τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς ἀγρίας θήρας.³

Ἐκτὸς δὲ τῆς ὑποκλίσεως πρὸ τοῦ ἀνεμοστροβίλου, συντελεστικωτάτας πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἀπὸ τούτου δεινῶν ἡγοῦνται ἐπὶ τὰς τινες, ὡς εὐφήμεν τῷ στόματι καὶ μικρῶ φωνῇ ἀπαγγέλλουσιν.⁴ Ἐν Ἀθήναις καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, διερχομένου ἀνεμοστροβίλου, αἱ γραῖαι κύπτουσι χαμαὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ἐπιφωνοῦσαι. *Μέλι καὶ γάλα* ἔς τὸ δρόμο σας!⁵ Τούτου ἕνεκα καὶ τὰ ἐξωτικά πολλάκις ἐν Μακεδονίᾳ κατ' εὐφημισμὸν καλοῦνται *Γλυκὰ καὶ μελιτέικα*.⁶ Ἐν Κεραιῶνι, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σάμης, ἀπαγγέλλουσι μακροτέρην ἐπωδὴν, ἐν ᾗ ἀναφέρεται καὶ ἡ σχέσις τῶν Νεραιῶν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, περὶ ᾗ ἄλλαχού ποιοῦμεθα λόγον. *«Χαιράμεναι, καλὰ καρδαίαι! Μέλι καὶ γάλα ἔς τοῦ βασιλεία τὴν τάβλα! Σ' τὴν ψυχὴν τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλέξανδρου, κακὸ μὴ μου κάμῃτε!»*⁷ Πολλοὶ τῆς Μακεδονίας, ἐγειρομένης σφοδρᾶς θυέλλης, ᾗ προΐεναι νομίζονται Νεραιῶδες, ψιθυρίζουσι πρὸς καταστολὴν ταύτης. *Μέλι καὶ γάλα* (τρίς). κατ' ἀπ' ἐδῶ πέρασε ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος· ἔη καὶ βασιλεύει (τρίς).⁸ Ἐπὶ τῶν Πιερίων ὄρεων ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, ἐν ᾧ, ὡς οἱ ποιμένες καὶ οἱ χωρικοὶ τῶν περὶ δοξάζουσι, κατοικοῦσιν ἐξωτικάις· οὐδεὶς τολμᾷ νὰ

πλησιάσῃ εἰς αὐτὸ, οὐδὲ νὰ ἀποκόψῃ δένδρον ἐκ τῶν ἐγγύς δασῶν· ὅσκις δ' αἱ γυναῖκες τῶν παρακειμένων χωρίων βλέπουσιν ἐγειρομένας θυέλλας ἐν ταῖς περὶ κορυφαῖς, ὅπως ἐξορκίσωσι τὰ φοβερά πνεύματα, ἀναφωνοῦσι *Μέλι καὶ γάλα!*¹ Αἱ ἐπὶ αὐταῖς ὑποδεικνύουσιν, ὅτι ἐν ἐποχῇ παλαιοτέρᾳ προσέφερον πρᾶγματι ταῖς Νύμφαις, αἷς ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν τῶν θυελλῶν, προσφοράς ἐκ μέλιτος καὶ γάλακτος. Ἐν οἰκίᾳ τήνῃ θὰ διαλάβωμεν ἔκτενῶς περὶ τῶν συνειθιζομένων ἐτι προσφορῶν πεμμάτων καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος πρὸς ἐξίλασιν τῶν Νεραιῶν ἢ τῶν Μοιρῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν, ἐπὶ ἀνεμοστροβίλου, ὡς βεβαίως ὁ Θεοτόκης ἐν τῷ περὶ Κερκύρας συγγράμματι, συνειθίζον οἱ χωρικοί, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, πρὸ 60 περίπου ἐτῶν, νὰ προσφέρωσιν εἰς τὰς Νεραιῶδες *μέλι καὶ γάλα*, ὅσκις, κατὰ τὴν γνώμην εἰδημόνων γυναικῶν, διήρχοντο διὰ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ οἱ προσάγοντες τὴν προσφορὰν εὕρισκοντο, ὅπερ ἄκρῃ ποδὶ μόλις θίγουσιν· ἐνομιζέτο δὲ ὅτι προήγγειλε πάντοτε τὴν δίοδον αὐτῶν αἰφνίδιος στρόβιλος κοινότοτος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σφοδρός.² Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συνειθίζον ἐνίοτε νὰ θύωσιν ἄρνα μέλαινα τῷ Τυφῶνι, πρὸς ἀποτροπὴν τῶν καταιγίδων. Τὸ ἔθος τοῦτο ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, καὶ πλατύτερον ἀναφέρουσιν οἱ Σχολιασταὶ αὐτοῦ.³ Ἀπαράλλακτον δ' ἔθιμον διατηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν ἐν Κεραιῶνι (Kärnten) καὶ ἐν τισιν ἄλλαις γερμανικαῖς χώραις. Σφοδρᾶ ἀνέμου πνέοντος, πρὸ πάντων κατὰ τὰ δωδεκάημερα, πρὸς ἐξίλασιν τοῦ ἀνεμοστροβίλου, θέτουσι πρὸ τῶν θυρῶν ἐν ὀτρύνει ὧν, ἢ ἐν μικροῖς πινακίαις, γάλα ἢ ἄλλα ἐδέσματα· ταῦτα δὲ πολλάκις ἢ οἰκοδόμοινα τίθεισι οὐχὶ πρὸ τῆς θύρας, ἀλλ' ἐπὶ τινος δοκοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προεξεχούσης μικρὸν κατὰ τὴν γωνίαν τῆς στέγης.⁴

Τὸν μὴ οὕτω τιμῶντα καὶ ἐξορκίζοντα τὸν ἀνεμοστροβίλον, αἱ Νεραιῶδες ἢ ῥιονδήποτε ἄλλο δαιμόνιον ἐν αὐτῷ ἐγκρύπτεται, συναρπάζουσι καὶ εἰς ἀπωτάτους μεταφέρουσι τόπους. Ἀνωτέρω παρέθεμεν τοιαύτην τινὰ ἡπειρωτικὴν παράδοσιν, ἐν δὲ τῷ περὶ Νεραιῶν κεφαλαίῳ τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας ποιοῦμεθα ἑκτενέστερον λόγον περὶ τοῦ συνεπάρματος γυναικῶν πρὸ πᾶντων ἢ κορασιῶν ἢ παίδων ὑπὸ Νεραιῶν. Ἰδίως δὲ ὁ ἀνεμοστροβίλος, ἢ

¹ Grimm, Irische Elfenm. σ. X. — Bl. καὶ Réste, Histoire des sciences occultes τ. I σ. 463.

² Usages et superstitions dans les Vosges ἐν Magasin pittoresque 1866 σ. 135.

³ Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 77-80.

⁴ Ἐν Κεραιῶνι πολλάκις διαβαίνοντος τοῦ ἀνεμοστροβίλου ἐπιφωνοῦσι πτόντες· «Σκατὰ τὰ γένειά σου!» καταρῶμενοι καὶ ὀβριζόντες οὕτω τὸν ἐν τῷ ἀνέμῳ διάβολον.

⁵ Πιττάκης ἐν Ἀρχαιολογικῇ Εφημερίδι 1852 σ. 647. — Bl. καὶ Wachsmuth, das alte Griech. im neuen σ. 31. 56. — Σ. Καρτεσίου, ὁ Καρπαθὸς καὶ κομῶντα σ. 31.

⁶ Χαρίσ. Μεγδανού, Λύγνος Διογένους σ. 263.

⁷ Bl. Πολίτου, ὁ περὶ Γεργῶνων μῦθος σ. 8. κα.

⁸ Schmidt, Volksl. σ. 425.

⁹ Ἰω. Μιχαήλ, Μακεδονικὰ σ. 29.

¹ Pouqueville, Voyage de la Grèce τ. III σ. 88. — Τὸ σπήλαιον εἶναι ἴσως τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Heuzey (Le mont Olympe et l'Acarnanie σ. 204) ἀναφερόμενον, ὡς κείμενον ἐπὶ τοῦ ὄρους «Φλάμπρο» δύο ὥρας κάτωθεν τῆς κορυφῆς. Οἱ χωρικοὶ νομίζουσιν ὅτι ὁ πλησιάζων εἰς αὐτὸ ἐξίσταται τῶν φρονῶν. Ἴσως ἦν τὸ πάλαι ἱερὸν ταῖς Πιερίαι Μούσαις, ὧν εὐκολος ἡ μετάπτωσις εἰς Νεραιῶδες, ἀφ' οὗ καὶ αἱ Μοῦσαι ἦσαν ἐκ τοῦ γένους τῶν Νυμφῶν. (Ἠρῆλ. καὶ Schmidt, Volksl. σ. 125).

² Théotoky, Détails sur Corfou. Corfou, 1826 σ. 123.

³ Σχόλ. Ἀριστοφ. Βατρ. 817. «ἄρνα ἄρνα μέλαινα· ὡς τοιαύτης γενομένης θυσίας τῷ Τυφῶνι ἐπὶ τῷ λῆξαι τὰς καταιγίδας. — Τοιαῦτα γὰρ ἔθυσαν τῷ Τυφῶνι, ὁ πότε στροβιλωδῶς ἐκινῆθη ὁ ἄνεμος, τῶν γὰρ τοιούτων οὗτός ἐστιν ἔφορος· εἰκότως δὲ μέλαινα καὶ οὐ λευκὴ ἐπεὶ καὶ ὁ Τυφὼς μέλας.»

⁴ Genneparis 1866 σ. 175. ἔθθα καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρονται, μαρτυροῦντες περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ ἔθιμου ἀπὸ τὴν λοιπὴν Γερμανίαν.

καὶ ὁ ἄνεμος ἀπλῶς ἀρπάζουσι καὶ ἀπώτατα μετακομίζουσι. Ἀνωτέρω παρόθεμεν τὴν κατάρκην «Νά σε πέρη ὁ ἄνεμος!» ἐντονωτέρᾳ ταύτης εἶναι ἢ ἐν Κεφαλληνίᾳ συνεπιζομένη. Ἀνεμορροῦφουλος καὶ ἀνεμοκάπνιστος (ἐνθα ὑπονοεῖται «Νά γίνης» ἢ «Νά σ' ἀκούσω ἀνεμορροῦφουλον» κλπ.)¹ Κατὰ τι θηρακὸν ἀνέκδοτον παρκαμύθιον Βασιλοπούλα, φοβουμένη τὸν πατέρα της, ἀναβαίνει εἰς ἡλικὸν καὶ περιτριγυρίζει, φωνάζουσα. «Ἀέρα μου, ἀνεμοστροφίλά μου, ἔλα νά με πέρης! — Ἔρχεται ἕνας ἀνεμοστροφίλος, σηκώνει τὸ παιδί καὶ τὸ παίρνει, πᾶει ἔς τὴν ἄβυσσο . . . ὁ ἄνεμος ὑπῆε καὶ τῶρ ρηξέ ἔς τὴν ἔρημον, ἔς μιὰ βασιλικὴ αὐλή.»² Οἱ ἀπροσδοκῆτως βλέποντές τινα ἐρωτῶσιν ἐνίοτε αὐτὸν, «Ποῖος ἀέρας σ' ἔφερε; — ποῖος ἀέρας σ' ἔρρηξε ἐδῶ;» τοιαῦται δὲ φράσεις ἀπαντῶσιν ἐν παλαιαῖς γαλλικοῖς ποιήμασι «quel vent vos quie?» «quel vent vos maine?» «quel vent vos mæee et quel oré?»³ Μετὰ τὴν φράσιν ταύτην παίζει δημῶδες τι ἀνέκδοτον, καθ' ὃ εἰς λαχανοκλέπτης, καταληθρῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ τὴν νύκτα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κήπου, καὶ ἐρωτηθεὶς «Πῶς εὑρέθης; ἐδῶ;» ἀπεκρίθη· «Ἀέρας μ' ἔρρηξε. — Καλὰ, καὶ τὰ λάχανα τί θέλουνε, ποῦ εἶναι ξεκωλωμένα; — Ἐπιάστηκα ἀπ' αὐτὰ, νὰ μὴ πέσω. — Ἀμμή αὐτὰ, ποῦ εἶναι ἔς τὸ σκκοῦλι, πῶς εὑρέθησαν ἐκεῖ μέσα; — Αὐτὸ δὲ θαυμάζομαι κ' ἐγώ!»⁴

Ἡ δεξιά, ἃτι ὁ ἄνεμος ἀναρπάξει ἔστιν ὅτε ἀνθρώπους δὲν εἶναι βεβαίως ἐντελὲς ἀδόξιστος· οἱ νεώτεροι μετεωρολόγοι ἀναφέρουσιν ἱκανὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπὸ δεινοῦ τυφῶνος καταληθθέντες ἀνυψώθησαν μέχρι δύο μέτρων ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς μετηνέχθησαν εἰς τόπους πόρρω ἀπέχοντας.⁵ Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν σπανιωτέρων τούτων καὶ παραδοξοτέρων φαινομένων, καὶ μόνῃ ἡ καθημερινὴ παρατήρησις τοῦ ἀνέμου καὶ ἰδίως τοῦ ἀνεμοστροβίλου, ἀναρπάζοντος καὶ ἐν διαρεί παρασύροντος μακρὰν κουφότητα πράγματα ἔρει νὰ παράσχη ἀφορμὴν εἰς τὴν διάπλασιν ἱκανῶν μύθων παρὰ τοῖς πρώτοις ἀνθρώποις. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι διετυπώθησαν ὀριστικῶς βραδύτερον, ὅποτε ἐμορφώθησαν αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι, καθ' ἃς ἡ οὐσία ταύτης ἦν ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ ἀνέμου, καὶ ὧν ἕνεκα διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων ἀμφοτέρω ἐδηλοῦντο (πνεῦμα, anima, animus). Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἄνεμοι ὑπελαμβάνοντο ψυχοπομποὶ δυνάμεις⁶ καὶ ἐκ τούτου

ἐξηγεῖται, διὰ τὴν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ὁ Ἔρμης, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦν πιθανῶς προσωποποίησις τοῦ ἀνέμου, μετέπεσεν, ἴσως πολλῶν πρὸ τοῦ Ὀμήρου, εἰς θεὸν ψυχοπομπόν. Προδήλως δὲ ἡ συνταύτισις τῶν ἀνέμων ταῖς ψυχοπομποῖς θεότησι καταφαίνεται ἐν τοῖς περὶ Ἀρπυιῶν μυθολογήμασιν. Αἱ Ἀρπυιαὶ ἦσαν ἄμα καὶ αἱ πτερωταὶ θύελλαι, καὶ δαίμονες τοῦ ταχέως ἐπερχομένου θανάτου.¹ Ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Εὐρυπύριος λέγουσιν ὅτι τὸν Ὀδυσσεῆα ἀκλειῶς Ἀρπυιαὶ ἀνηρεΐψαντο.² Ἀλλὰ τοῦ τῆς Ὀδυσσεΐας αἱ Ἀρπυιαὶ ταυτίζονται καθ' ὁλοκληρίαν ταῖς θυέλλαις· ἡ Πηνελόπεια εὖχεται νᾶναρπάξῃ αὐτὴν θύελλα, ὡς ἀνῆρπασε τὰς Πανδάρου κούρας·

ἢ ἔπειτά μ' ἀναρπάξασα θύελλα

οἶχετο προφέρουσα κατ' ἀερέεντα κίλευθα,

ἐν προχοῇ δὲ βάλοι ἀφορροῦ Ὠκεανοῖο.

Ἡ δὲ ὅτε Πανδάρου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι . . .

τόττε δὲ τὰς κούρας Ἀρπυιαὶ ἀνηρεΐψαντο. 3

Ἐν Ἰλιάδι ἀναφέρεται ἀπλῶς θύελλα ἀνέμου, ἄνευ σχέσεως πρὸς τὰς Ἀρπυίας· ἡ Ἑλένη καταρτίζεται ἐαυτήν·

Ἡ δὲ μ' ὄφελ' ἤματι τῷ, ὅτε με πρῶτον τέκε μήτηρ

οἶχεσθαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα

εἰς ὅρος ἢ εἰς κύμα πολυφλοίσβου θαλάσσης. 4

Ταῦτα δ' εἰσὶν ὁμοίωτα τῇ πολλῇ μνημονευθείσῃ δημῶδει κατάρκῃ «Νά σε πέρη ὁ ἄνεμος!», ἢ καὶ ἀνάλογος ὑπάρχει ἀρχαία παροιμία· «ἀνέμοις παραδοῦναι» (ventis dare aliquid).⁵ Αἱ Ἀρπυιαὶ ἀπεικονίζοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων, ὅτε μὲν ὡς πτηνὰ, ὅτε δὲ ὡς πτερωταὶ γυναικες,⁶ ὡς ἐν τῷ γνωστῷ μνημείῳ τῶν Ἀρπυιῶν ἐν Λυκίᾳ. Νῦν δ' ἐν Ἡπείρῳ αἱ ἔξωθελαις ἢ ἔξωθελαις (ἐξωτικαῖς, Νεράιδες) νομίζονται «ἐνέχεια σώματα, ἢ μεταμορφούμενα μαγικὰ πνεύματα.»⁷ Ἀξίον σημειώσεως ταῦτα, ἀποδεκνόντι ὅτι αἱ Ἀρπυιαὶ, αἵτινες παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐσχετίζοντο πολλὰ ταῖς Νύμφαις,⁸ συνταυτίζονται μὲ τὰς Νεράιδας, οὐ μόνον διὰ τῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὰς θυέλλας, ἀλλὰ καὶ στενωτέρω, ἐν Ἡπείρῳ, διατηρηθείσης τῆς παραστάσεως αὐτῶν, ὡς ὀρνίθων.

1 Bl. Luynes, Mémoire sur les Harpyes ἐν Annali del Instit. di cor. arch. Roma 1845 τ. XVII σ. 4 καὶ — Gerhard, ἐν Arch. Ztg. τ. I σ. 91. — Preller, Griech. Myth. I σ. 458 (436) II 331 Mannhardt, Wald. u. Feldk. τ. II σ. 91 καὶ. Αἱ Ἀρπυιαὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ (B. 276), ἔρχονται εἰς τὸν Φινέα «ἵπτε' ἄελλαι ἀδενεῖς» Πρὸλ. καὶ Vergil, Aen. XII 855. «Illa (Megaira) volat, celerique ad terram turbine fertur.»

2 Od. A, 241. T. 371. — Περὶ τῶν τοιούτων φράσεων βλ. καὶ Roscher, ἐνθ. ἀν. σ. 39 καὶ 3 Odyss. Y, 63 καὶ.

3 Il. Z, 345. — Πρὸλ. Ἀπολλων. Ῥόδ. Δ, 1112 «Ἡ αὐτὴν με ταχέαν ὑπὲρ πόντοιο ἔρποντι ἐνθ' ὅδ' εἰς ἡλικὸν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.»

4 Roscher, ἐνθ. ἀν. σ. 69 καὶ τοὺς συγγραφῆς εἰς οὗς παραπέμπει.

5 Bl. O. J. ἐν Arch. Ztg. τ. I σ. 401 καὶ.

6 Bl. O. J. ἐν Arch. Ztg. τ. I σ. 9.

7 Κασιώτης ἐν Αρχαιολογ. Βοήθειᾳ τ. I σ. 9.

8 Schmidt, Volk. σ. 126.

1 Νεοελλ. ἀνάλ. τ. II σ. 161. 412.

2 Ἡ Γουρὺνα καὶ ὁ Τριπόδης. Ἀρ. 18 τῆς ἀνέκδοτου συλλογῆς Πεταλᾶ.

3 Παρὰ Grimm, D. M. δ' ἐκδ. τ. III σ. 179.

4 Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο παρενέβαλεν εἰς τὸ ποίημά του, Στράτιν Καλοπείχειρον, ὁ κ. Στέφανος Κουμανούδης· ἀλλὰ πολλῶν πρότερον, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 18^{ης} αἰ. ἐκατονταετηρίδος, ἔστιχούργησεν αὐτὸ καὶ ὁ βυζαντινὸς Μανουὴλ ὁ Φιλάς (Man. Philae, Carmina ed. Miller I σ. 213.)

5 Bl. Zurcher et Marcollé, Trombes et cyclones. Paris, 1876 σ. 121-122. 60. — Τῶν αὐτῶν, Les météores. 4^η ἐκδ. P. 1875 σ. 132 καὶ 135.

6 Bl. Roscher, Hermes der Windgott. Lpz. 1878 σ. 54 καὶ. Περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀέρος καὶ ψυχῶν βλ. αὐτ. — Ἀλλὰ τοῦ τῆς ἡμετέρας Νεοελληνικῆς μυθολογίας (ἐν ταῖς κεφαλαίοις περὶ Διαισθητικῆς ψυχολογίας καὶ περὶ Διαβόλου) θὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῆς σχέσεως ταύτης.

Τὰς δοξασίας περὶ *συνεπάρματος* ὑπὸ ἀνεμοστροβίλου, ἢ ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ δαιμόνων ἀνευρίσκωμεν καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Ἐν τῷ Παλατινῷ πιστεύεται, ὅτι ὁ ἀνεμος ἀρπάζει ἀνθρώπους καὶ φέρεται αὐτοὺς μακρὰν, 200 ὥρων δρόμον. ¹ Ἡ Polodnie μεσημερινὸν δαιμόνιον τῶν Βοημῶν, ἀρπάζει ἐν ἀνεμοστροβίλῳ λεγῶνας, ἃν ἐξέλθωσι τῶν οἰκιῶν αὐτῶν. ² Κατὰ τι σερβικὸν περὶ ἀνθρώπων, τρεῖς δράκοντες ἀναρπάζουσιν, ὡς ἀνεμοστροβίλος, τρεῖς ὠρῆας βασιλοπούλας χορευούσας. Ὁ ἥρωας ἀδελφός των, ἱππεύων πτερωτὸν ἵππον, λυτρώνει αὐτάς, παλαίσας κατὰ τῶν δρακόντων καὶ νικήσας αὐτούς. Οἱ δράκοντες εἶναι ἀνθρωπόμορφοι, ἀλλ' ἐξερεύγονται φλόγας ἀπὸ τοῦ στόματος. ³

Ἐνδιαφέροντα λίαν φαίνεται ἡμῖν σφακιωτικὴ τις παράδοσις, ἐν ἣ προδήλως ἡ ἐν τοῖς ὄρεσι κατὰ τὴν νύκτα ἐνσκηπτούσα Θυέλλα παρίσταται ὡς νυμφικὴ πομπή. «Μία φάλα * μου ἔκαμε νύκλι ** ἕνας ἄνθρωπος, ὅπως ἦσας· παγομένοι δύο ἄνθρωποι 'ς τὰ ὑψηλότερα βουνά, ὅπου κατοικοῦσιν ἀγρίμια» καὶ ἐκεῖ ἀκούσας τραβᾷλλον *** πολὺ, καὶ ἐθαρρέψαν ὅπως νὰ ἦσαν ἄνθρωποι διὰ νὰ φορτώσῃ χλίνη, διὰ νὰ τὸ πιάγουν 'ς τὰ Χανιά. Καὶ ἀπ' ἧς ἐσιμώσας κοντήτερα γρικοῦσι βιόλιας, καὶ λύραις καὶ ρογήσιμα παιγνίδια· διὰ τοῦτο, ἐγνώρισαν καὶ αὐτοί, ὅπως δὲν ἦσαν ἄνθρωποι, ἀρρὰ ἦσαν δαιμονικὸ συνέδριον· καὶ τοὺς ὠροῦσι καὶ πέρνουσιν ἀπὸ κοντὸ διάστημα ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ ἐκάθοντο, μὲ ρογιορογῆς † φορέματα καὶ ἄρροι μὲ ψεῦδ' ἄρογα, ἄρροι μὲ ρογήσιμα, καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅπως ἦσας καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, πεζοὶ καὶ καβαλλάρη, πλῆθος πρᾶμμα· καὶ οἱ ἄνδρες ἦσαν ἄσπροι ὡς τὰ περιστέρη, καὶ αἱ γυναῖκες πορρὰ ὠρῆαις, ὡς αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου· εἶδαν καὶ ἐδαστοῦσαν ἕνα πρᾶμμα, ὡς καθὼς καὶ βρυστοῦν τὸν ἀπαθμῆνον νεκρὸν, μεταύτως ἀποφάσας· καὶ αὐτοὶ νὰ τοὺς βρέσονται κἄμμιαν μπρουτζά, ἀπ' ἧς ἐμπρὸς περᾶταν· εἶχον καὶ ἕνα τραγοῦδι ἀκουσμένα καὶ ἐλέγαντι, ὅπως

Νύφην πᾶ' νὰ πάρωμε, νύφην κύραν

ἀπὸ τὸ κρημισμένο, νύφη μαναχίν.

καὶ ἀποφασίσας καὶ τοῖς ἐπαίξας μὲ μπρουτζά· διὰ ταύτως καὶ αὐτοὶ ἐφωνάζας, οἱ προσθινοὶ, μὲ φωνή· «τί εἶναι;» καὶ οἱ ὀπισθινοὶ ἀποκριθῆκαν, «Τὸν γαμπρό μας ἐσκοτώσας, τὸν γαμπρό μας ἐσκοτώσας,» καὶ ἔκλιγαν, καὶ ἐφωνάζας καὶ ἐφύγαν. ⁴

Παρόμοιοι παραστάσεις τῆς θυέλλης ὡς γάμου ἢ νυμφικῆς πομπῆς ἀπαντῶσιν ἐν τῇ μυθολογίᾳ πολλῶν λαῶν, γερμανικῶν πρὸ πάντων καὶ σλαβι-

κῶν. Ἐν Masuren λέγουσιν ἐπὶ ἀνεμοστροβίλου, ὅτι «ὁ διάβολος ὀχεῖται πρὸς γάμον.» ¹ Ἐν Βοημίᾳ πιστεύουσιν, ὅτι ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ ἐποχεῖται ἡ νύμφη, ἣν ὁ διάβολος ἀρπάζει ἐκ τῆς γῆς. ² Οἱ Λιέσοι τῶν ῥωσικῶν μύθων ἀρπάζουσι γυναῖκας καὶ νυμφεύονται ταύτας. Ὁπόθεν δὲ ἡ θυροδῶτης πομπὴ τοῦ γάμου αὐτῶν διέρχεται, ἐγείρεται σφοδρὰ καταιγίς. Ἄνεις τὸν δρόμον τῶν ἐπιπροσθιῶν χωρίων πολλὰ οἰκίαι καταστρέφονται, ἃν δάτος πολλὰ δένδρα ἐκρίζωνται. Ἐν δὲ τῇ διοικήσει Ἀρχαγγέλου, ὁ ἀνεμοστροβίλος θεωρεῖται χορὸς τοῦ Λιέσι μετὰ τῆς νύμφης του. ³ Ἐν Γερμανίᾳ τέλος ὁ ἀνεμοστροβίλος, ὅστις προηγεῖται καταιγίδος, καλεῖται συνήθως «Ἀνέμου νύμφη» (Windsbraut Windsprüt), ἐνίοτε δὲ ἡ «ἀκουμένη γυνή» (Das fahrende Weib). ⁴ Ἰσως δ' οὐχὶ ὅλως ἀτιχτος ταῖς τοιαύταις παραστάσεσιν ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχαῖος ἀττικὸς μῦθος περὶ ἀρπαγῆς τῆς Ἀρειθίας ὑπὸ τοῦ Βορέου.

Ἡ κρητικὴ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι οἱ ἰδόντες τὴν νυμφικὴν τῶν δαιμόνων πομπὴν ἐπυροβολήσαν καὶ ἀπέκτειναν τὸν γαμπρόν. Τοιαῦτα ἐπεισόδια ἀναφέρονται συχνότατα ἐν ταῖς γερμανικαῖς καὶ σλαβικαῖς παραδόσεσιν περὶ τῆς νυκτερινῆς ἀγρίας θήρας· ὁ βλέπων ταύτην διερχομένην πυροβολεῖ καὶ φονεύει μίαν μάγισσαν, ἢ ἡ ἀναρρίπτει μάχαιραν καὶ πίπτει αὐτὴ αἱματοσταγής. Κατὰ τὰς βοημικὰς παραδόσεις, ὅταν πυροβολήσῃ τις κατὰ τῆς ἀγρίας θήρας ἀκούεται μεγάλη βοή καὶ ταραχὴ, καὶ καταπίπτει νεκρὰ μία γλαυξ. ⁵ Ἐν γένει δὲ, ἐν τοῖς μύθοις καὶ ταῖς παραδόσεσιν πολλῶν λαῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἀναφέρονται τοξεύματα ἢ πυροβολισμοὶ κατὰ τῶν νεφῶν, ἢ τοῦ οὐρανοῦ ἢ τῶν οὐρανίων σωμάτων. ⁶ Ἀλλὰ ταῦτα διάφορον ἔχουσιν ἐκαστοτε ἔννοιαν καὶ ἐκ διαφόρων ἰδεῶν πολλὰς ἀπορρέουσι.

Ἡ περὶ νυμφικῆς πομπῆς παράδοσις δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν γενικώτερον κύκλον τῶν πολυαριθμῶν, ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην διαδεδομένων, παραδόσεων περὶ τῆς *marikῆς στρατιάς* ἢ περὶ τῆς *ἀγρίας θήρας* (La mesnie furieuse; le grand veneur κλπ. γκλλ. — Das wuthende Heer; die wilde Jagd γερμ.). Ἦσαν δ' αἱ παραδόσεις αὗται ἀρχικῶς μυθικαὶ ἴσως· παραστάσεις τῆς εἰς δάση ἐνσκηπτούσης Θυέλλης, ἔκπαλαι ἀναμειγνύσας μετ' ἄλλων μυθολογικῶν στοιχείων. Ἐν Γερμανίᾳ, συνεδέοντο στενώτατα τῇ λατρείᾳ τοῦ Ὀδίνου, ⁷ ἀλλ' οὐ σμικρὰν ἔσχον πρὸς αὐτὰς ῥοπὴν αἱ χριστιανικαὶ ἰδέαι, διότι νῦν ἀντὶ θεῶν ἢ ἡρώων ἀναφέρονται ἐν ταῖς γερμανικαῖς παραδόσεσιν, ὡς ἀ-

¹ Tuppen, Aberglauben aus Masuren; ἐκδ. 2. σ. 34. Παρὰ Mannhardt, Wald-u. Feldk. τ. II σ. 96.

² Grohmann, Aberglauben aus Böhmen σ. 35. 95.

³ Mannhardt ἀττ. τ. I. σ. 113.

⁴ Grimm, D. Myth. σ. 525—526.

⁵ Mone, Anzeiger τ. IV σ. 309.

⁶ Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 78.

⁷ Βλ. ἐν ἐκτάσει Rochholz, Deutscher Glaube τ. I. σ. 44 κ. ε.

⁸ Simrock, D. Myth. 271 σ. 191 δ' ἐκδ.

¹ Schönerwerth, Aus der Oberpfalz II 112 — Mannhardt, Wald, u. Feldk. II, 93.

² Grohmann, Sagen aus Böhmen σ. 113.

³ Wuk Steph. Karadschitsch, Volksmaerchen der Serben ἀρ. 3.

* Φορέ. ** διήγησις· λ. τουρκ. *** Ὀρόδον· λ. ἰταλ. (travaglio) † Λογισμὸς λογῆς· πνευματικὸν σημεῖον ὅτι ἐν Σφακίῳ τὸ λ μεταβιβάζεται πολλάκις εἰς ρ.

⁴ Palissy, Travels in Crete τ. II σ. 232—234 Βλ. καὶ Ἀντωνιάδου, Κρητικὰ σ. 119—120.

ποτελοῦντες τὴν μηχανὴν στρατιᾶν ἢ ὡς συνθηρεῖται τοῦ ἀγρίου κυνηγοῦ δι-
άβολοι, μάχισσαι, φάσματα, νεκροί, ἀδόκιστα παιδία κλπ. ¹ Ἰσως ὁ πρῶ-
τος πυρὴν τοῦ μύθου πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν τοῖς Βεδικοῖς ὕμνοις περὶ διώ-
ξεως τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὑπὸ τοῦ Ἰνδρα συνοδευομένου ὑπὸ τῆς στρατιᾶς
τῶν Μκρούτ (ἀνέμων), ἐν ἧ καὶ πνεύματα τεθνεώτων. Βεδαιοτάτων ὅμως
ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἶχον ὅμοια μυθολογήματα. ² Τούτων κυριώτατα εἰ-
σὶ τα περὶ Ὠρίωνος διώκοντος τὰς Πλειάδας, ἢ συνθηρεύοντος μετὰ τῆς
Ἀρτέμιδος. ³ Ὁ δὲ καὶ ἡμῶς λαὸς διηγέται πολλὰς περὶ ἀνέμων ἐμμέσας
ἢ ἀμέσας σχετιζομένας ταῖς περὶ «μηχανῆς στρατιᾶς», ὧν τὰς πλείους,
ιδίως δὲ τὰς διαλαμβανούσας περὶ ἀγῶνων φατμάτων, ψυχῶν τεθνεώτων καὶ
τελωνίων πρὸς ἄλληλα, θὰ ἐξετάσωμεν ἐκτενέστερον ἐν τῇ περὶ Δημῶδους
ψυχολογίας κεφαλῇ τῆς Νεοελληνικῆς ἡμῶν μυθολογίας. Ἐνταῦθα περιο-
ριζόμεθα ν' ἀναγράψωμεν λακωνικῶς τινὰ περὶ ἀγῶνα, διότι αὕτη ἀναφέρει
καὶ περιέργον λεπτομέρειαν καταδεικνύσκει τὴν σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὰ
τοιαῦτα μυθολογήματα: Ἐν Τρινάτῳ, γέροντες, φυλάττων ἀγρὸν ἀρχαιοσί-
του, ἤκουσε περὶ τὰ μεσονύκτιον μέγαν θόρυβον καὶ εἶδε πολλοὺς ἰππεῖς· ὅτε
ἐπίσθη, ὅτι δὲν ἦσαν ἄνθρωποι, ἐτρέπη εἰς φυγὴν, ἀλλὰ κατεδιώξεν αὐτὸν
ἄσας μεγάλους κάβουρας, ὁ ὅποιος τὸν κατέφθικεν εἰς τὸ χωρίον, ἡμίσειαν
ὥραν ἀπέχον τοῦ ἀγροῦ, καὶ τὸν ἐδάγκασεν, ὅτε ἐπάτησε τὰ κατώτερα τῆς
οἰκίας αὐτοῦ ἐκ τοῦ δῆγματος· ἡθελήσεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ γέρον, προσ-
βληθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ. ⁴ Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς μύθους ὁ ἄγιος θη-
ρευτὴς Ὠρίων θνήσκει δηγθεὶς ὑπὸ σκορπίου, ὡς δ' ὁ τὰ μάλιστα διαδεδο-
μένος χιναῖος μῦθος ἀναφέρει, ἐδήχθη ὅτε ἀπεπειράθη νὰ βιάσῃ τὴν συκυ-
νηγὸν Ἀρτέμιδα. ⁵ Ἀλλὰ καὶ ἐν τισι γερμανικαῖς παραδόσεσιν ὑπεμφαίνεται
σχέσις τοῦ καρκίνου ἢ σκορπίου πρὸς τὴν ἀγρίαν θήραν. ⁶

VIII ΣΙΦΩΝΕΣ

Διάβολος προξενεὶ σίφωνα. — Ἀλμία. — Δαιτιδαίμονες τρόποι πρὸς ἀποτροπὴν
τῶν σιφῶνων. — Σύννεφα βορρῶσι νερόν.

Τὸ φαινόμενον τοῦ θαλασσοῦ σίφωνος, ⁸ φοβερώτερον μὲν ἄλλ' ἢ ττον.

¹ Αὐτ. σ. 192—193. — Ἐν γένει περὶ τῶν παραδόσεων τούτων βλ. Simrock § 71—73. —
Grimm, D. M. σ. 807—902. — F. Liebrecht, des Gervasis Otia σ. 173—211 (La mesnie
furieuse). — Kuhn ἐν Haupt's Zeitschr. f. Deutsch. Alterthum τ. VI σ. 117 κ. ε. — Groh-
mann, Sagen aus Böhmen σ. 74—86 (Βοημικαὶ παραδόσεις περὶ ἀγρίας θήρας).

² Βλ. ἐν ἐκτάσει Dillthey, Die Artemis und die wilde Jagd ἐν Rhein. Museum f. Philo-
logie N. Σ. 1870 τ. XXV. σ. 321 κ. ε.

³ Πρὸς. Preller, Gr. Myth. I. σ. 367 (351) 371—372 (355).

⁴ Παρὰ τοῦ κ. Πουλίκου Ν. Πουλικάκου, ἐκ Τρινάτου.

⁵ Κατὰ τινὰ δημῶδη πρόληψιν ὁ καρκίνος ἀφελθεὶς εἰς τὴν ξηρὰν μεταβάλλεται εἰς σκορ-
πίον· ἐν γένει δ' ἐν πολλοῖς ἀναγνορίζει ὁ λαὸς σχέσιν τοῦ καρκίνου πρὸς τὸν σκορπίον.

⁶ Βλ. Preller, Gr. Myth. II σ. 371—372 (355) καὶ τοὺς συγγραφεῖς, εἰς οὓς παραπέμπει.
— Ἰσως ὁ μῦθος εἶναι μεταγενέστερος καὶ ἀστρονομικός, ἐπινόηθεις ἐκ τῆς παρατηρήσεως,
ὅτι ὁ Σκορπίος ἐπιτελεῖ, ὅτε ὁ Ὠρίων πλησιάζει εἰς τὴν δύσιν αὐτοῦ.

⁷ Πρὸς. Simrock, D. Myth. § 73 σ. 201—202.

⁸ Κοινῶς σίφωνα λέγουσι προσέτι «σιφονικὸν» τὴν ὑπὸ σφοδρῶς συνοδευομένην ἀνέ-
μου ῥιχθίαν βροχὴν, καὶ «σιφονιάζον», ἢ «σιφονίζον» ἐπὶ ὕδατι βρασμάτων, ἅτινα ξη-
ραίνει ὁ ἀνέμος.

γνώστὸν τῶν τυφῶνων ἀποδίδουσιν ἐπίσης εἰς δαιμονικὴν ἐπήρειαν, πι-
στεύοντες ὅτι ὁ Διάβολος προξενεὶ αὐτὸ, ¹ ἐνίκαυ δὲ, ὅτι αἱ Νερπίδες, καὶ
ιδίως ἡ βασίλισσα αὐτῶν, ἡ Ἀλμία τοῦ πελάγους. Ἐν Ἠλιδι ἀναφέρουσιν
εἰς τὴν Ἀλμίν τὴν αἰτίαν τῶν σιφῶνων καὶ παντὸς ἀνεμοστρίβλου, ὑπο-
λαμβάνουσι δὲ ταύτην δυσμενῆ τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ ἐν γένει τρομεράν. ²
Ὅσας δὲ πλοῖόν τι κινδυνεύει ἐκ σίφωνος πυροβολοῦσι κατ' αὐτοῦ διὰ τη-
λεόλων, ἢ διὰ τῶν πλατυστόμων τρομπονίων, ὅπως διαρρήξωσιν αὐτόν·
καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὀρθότατον καὶ ἀπεδείχθη πολλάκις λίαν τελεσφόρον. ³
Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μετέπεσεν εἰς δεισιδαιμονίαν, καὶ πολλοὶ, ἀγνοοῦντες τὸν
φυσικὸν λόγον αὐτοῦ, διαβλέπουσιν ἐν αὐτῷ μόνον εἶδος ἀπειλῆς κατὰ
τοῦ ὑπερφυοῦς φαινομένου καὶ ἀντὶ πυροβολισμῶν ἐπίσης συντελεστικὸν
νομίζουσιν, ὅτι εἶναι, ἂν ἐμπήξωσι τὴν αἰχμὴν μαχαίρας ἐπὶ ἐνὸς τῶν
ιστῶν τοῦ πλοίου. ⁴ Οἱ δὲ παρὰ τὴν νότιον τοῦ Εὐξείνου ἀκτὴν οἰκοῦντες
Ἕλληνες, ὅταν ἴδωσι σίφωνα (κοινῶς *Σίγον*) λαμβάνουσι μάχαιραν καὶ ποι-
οῦσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, λέγοντες· ἀναστήτω ὁ Θεὸς κλπ. ἢ «ἐν
ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος κλπ.» καὶ οὕτω νομίζουσιν ὅτι τὸν κόπτουσι. ⁵

Πολλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξηγοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦ σίφωνος, λέγοντες
ὅτι εἶναι νέφη, κατερχόμενα, ὅπως ἀντλήσῃ τὸ ἀναγκασιὺν αὐτοῖς πρὸς
βροχὴν ὕδατος. — Ἐν Κύπρῳ πιστεύουσιν, ὅτι μετὰ τὴν βροχὴν τὰ σύννεφα
καταβαίνουν εἰς τὴν ἀκροθαλασσίαν, διὰ τὰς ῥομφαίας νερόν· καὶ ἐκεῖ ποῦ
σταθοῦν καταπίνουν ὅτι εὗρουν, ἢ ἄνθρωπος εἶναι ἢ ζῷον, καὶ πέτραις ἀκό-
μα. Πολλὰ καὶ γραῖαι ἀκούουσι μάλιστα εἰς ἀπόστασιν πολλῶν ὥρων, τὸν φο-
βερὸν κρότον, τὸν ὅποιον οὕτω προξενεῖται. ⁶ Αἱ ἰδέαι ὅμως αὗται προήλθον
μᾶλλον ἐξ ἀτελοῦς καὶ ἐπιπολαίου παρατηρήσεως τοῦ φαινομένου, καὶ οὐχὶ
ἐκ δεισιδαιμονίας. ⁷

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

¹ Βλ. καὶ Schmidt, Volksl. I. σ. 178.

² Wachsmuth, das alte Griechenland σ. 30—31.

³ Πρὸς. Fonvielle, Eclaircissements et tonnerres. Paris, 1874 σ. 77 κ. ε.

⁴ Pégues, Histoire du volcan de Santorin, σ. 543.

⁵ Πανδωρ. τ. II' σ. 505.

⁶ Myrianteus, Die Aegins. σ. 141.

⁷ Πρὸς. Marcollé et Zurcher, Les météores; 4η ἐκδ. σ. 124. «Les trombes font presque
toujours entendre un bruit assourdissant, un sifflement étrange, qui augmente ou diminue
suivant que le terrain au dessus duquel elles passent est plus ou moins humide.»

Σημείωσις. — Ὁ ἐν τῇ Ἑθνικῇ Πανεπιστημίῳ διαπρεπὴς καθηγητὴς κ. Κωνσταντῖνος
Κόντος, παρακληθεὶς ὑφ' ἡμῶν, ἐποίησατο, πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου τῶν ἐν τῇ πα-
ρούσῃ πραγματείᾳ δημοσιευθέντων χωρίων βυζαντινῶν συγγραφέων, κριτικὰς τινὰς παρα-
τηρήσεις, αἱ ἐθνομόμως καταχωρίζονται ὡς:

Παρνασσός σ. 583—590. Γραπτὸν ἴσως «τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος βιαζομένου (=ἀναγ-
κάζοντος) κατενεχθὲν ἐπὶ τῆς γῆς. — σ. 590 σ. 20 γρ. «ὕπεστησεν.» — σ. 22—23. Γρα-
πτὸν ἴσως: «διαίρεται: τὰ σώματα, εἴτις ψυχαί.» — σ. 25 γρ. «ἀλῶμενον.» — σ. 29 γρ.
«ἐπὶ νύκτα.» — σ. 30 γρ. «οἱ λεγόμενοι.» — σ. 31 γρ. «μανοτέραν.» — σ. 591 σ. 2.
ἀντὶ πεπονημένος γρ. «πεπονημένος» (=ποιός τις γεγινός). — σ. 5 «μηκάζον» — σ. 18
«ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 19 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 20 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 21 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 22 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 23 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 24 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 25 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 26 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 27 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 28 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 29 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 30 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 31 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 32 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 33 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 34 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 35 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 36 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 37 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 38 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 39 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 40 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 41 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 42 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 43 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 44 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 45 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 46 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 47 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 48 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 49 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 50 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 51 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 52 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 53 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 54 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 55 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 56 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 57 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 58 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 59 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 60 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 61 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 62 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 63 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 64 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 65 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 66 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 67 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 68 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 69 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 70 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 71 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 72 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 73 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 74 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 75 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 76 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 77 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 78 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 79 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 80 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 81 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 82 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 83 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 84 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 85 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 86 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 87 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 88 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 89 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 90 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 91 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 92 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 93 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 94 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 95 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 96 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 97 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 98 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 99 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 100 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 101 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 102 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 103 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 104 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 105 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 106 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 107 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 108 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 109 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 110 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 111 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 112 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 113 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 114 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 115 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 116 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 117 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 118 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 119 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 120 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 121 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 122 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 123 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 124 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 125 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 126 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 127 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 128 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 129 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 130 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 131 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 132 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 133 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 134 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 135 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 136 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 137 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 138 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 139 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 140 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 141 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 142 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 143 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 144 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 145 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 146 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 147 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 148 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 149 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 150 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 151 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 152 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 153 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 154 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 155 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 156 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 157 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 158 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 159 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 160 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 161 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 162 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 163 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 164 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 165 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 166 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 167 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 168 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 169 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 170 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 171 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 172 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 173 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 174 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 175 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 176 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 177 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 178 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 179 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 180 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 181 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 182 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 183 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 184 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 185 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 186 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 187 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 188 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 189 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 190 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 191 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 192 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 193 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 194 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 195 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 196 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 197 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 198 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 199 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 200 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 201 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 202 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 203 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 204 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 205 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 206 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 207 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 208 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 209 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 210 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 211 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 212 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 213 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 214 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 215 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 216 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 217 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 218 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 219 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 220 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 221 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 222 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 223 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 224 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 225 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 226 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 227 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 228 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 229 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 230 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 231 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 232 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 233 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 234 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 235 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 236 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 237 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 238 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 239 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 240 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 241 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 242 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 243 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 244 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 245 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 246 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 247 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 248 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 249 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 250 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 251 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 252 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 253 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 254 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 255 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 256 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 257 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 258 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 259 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 260 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 261 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 262 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 263 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 264 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 265 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 266 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 267 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 268 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 269 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 270 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 271 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 272 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 273 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 274 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 275 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 276 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 277 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 278 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 279 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 280 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 281 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 282 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 283 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 284 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 285 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 286 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 287 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 288 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 289 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 290 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 291 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 292 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 293 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 294 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 295 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 296 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 297 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 298 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 299 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 300 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 301 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 302 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 303 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 304 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 305 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 306 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 307 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 308 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 309 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 310 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 311 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 312 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 313 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 314 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 315 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 316 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 317 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 318 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 319 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 320 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 321 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 322 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 323 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 324 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 325 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 326 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 327 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 328 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 329 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 330 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 331 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 332 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 333 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 334 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 335 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 336 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 337 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 338 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 339 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 340 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 341 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 342 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 343 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 344 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 345 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 346 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 347 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 348 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 349 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 350 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 351 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 352 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 353 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 354 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 355 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 356 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 357 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 358 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 359 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 360 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 361 «ἐπὶ τῇ γῇ.» — σ. 362

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΒΕΡ ΛΥΤΤΩΝ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΤΗΣ ΛΥΩΝ.

Ὁ Ἐδουάρδος Βούλβερ Λύττων, μυθιστοριογράφος καὶ δογματικὸς Ἀγγλός, ἐγεννήθη ἐν Heydon Hall τὸ 1805. Δεκαπενταετῆς ἐδημοσίευσε διήγημα ἀνατολικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰσμαήλ», ἐσπούδαζε δ' ἔτι ἐν τῇ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας ὅτε ἐβραβεύθη τὸ περὶ «Γλυπτικῆς» ποίημά του. Ἐκτοτε ἐπεδόθη εἰς τὸ φιλολογικὸν στάδιον δημοσιεύτας κατὰ τὸ 1826 συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυτὰ ἄγρια καὶ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ» καὶ βραδύτερον τὰ ποιήματ' «Ὁ Neil καὶ Falkland» κατὰ μίμησιν τοῦ Βύρωνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐδημοσίευσε τὸ μυθιστόρημα «Pelham» δι' οὗ πολλὴν ἐκτίμησιν ὁδῶν ἐν τῷ μυθιστορήματι δὲ τούτῳ, ὅπερ εἶνε τύπος τῆς τότε ὀνομαζομένης φιλολογίας τῆς Ἀριστοκρατίας, διακωμωδοῦνται μετὰ πολλῆς εὐφυΐας τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ προλήψεις τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὸ 1829 ἐδημοσιεύθη τὸ μυθιστόρημα «Devereux» καὶ τὸ ἐπὶ οὗτος ὁ «Paul Clifford». Τὸ 1831 ἐξελέγη μέλος τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, καὶ τὸ 1852, συμμετέσχε τοῦ ὑπουργείου Δέσφου ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν. Ἡ ῥητορικὴ ἐπιτυχία τοῦ Βούλβερ, δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν φιλολογικῶν του σπουδῶν. Τὸ 1832 ἐδημοσίευσε τὸν «Εὐγένειον Ἀρχμ», μελέτην ψυχολογικὴν ἐπὶ τινος ἐγγληματίου διαπραξάντος φόνον πρὸς ἀποκτησιν πλοῦτος καὶ δαπανήσαντος εἰς αὐτὸν εἰς διάφορα εὐεργετικὰ ἔργα. Τὸ 1834 ἐδημοσιεύθησαν οἱ «Προσκυνηταὶ τοῦ Ῥήνου», καὶ αἱ «Τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Πομπηίας», ζωηρὰ εἰκὼν τῆς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας, καὶ τὸ 1835 ὁ «Ῥιένζις ἡ ὁ τελευταῖος δῆμάρχος», ὅπερ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1850 ἐδημοσιεύθησαν τὸ μυθιστόρημά του «Ernest Maltraves. Ὁ ἀκύλικός Κάλδερων», Alice «ὁ τελευταῖος τῶν Βαλρώνων» καὶ οἱ Κόζιτωνα. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μυθιστορημάτων ἐδημοσίευσε καὶ κριτικὰ δοκίμια εἰς διαφόρους ἐποχάς. Τὴν «Ἀγγλίαν καὶ τοὺς Ἀγγλοὺς τοῦ 1833, τὸν «Σπουδαστὴν» τὸ 1835, καὶ σειράν ἱστορικῶν μελετῶν διὰ τῆς «Νέας μηνιαίας ἐπιθεωρήσεως» ἧς ὑπῆρξε διευθυντὴς ἀπὸ τοῦ 1832. Συνέθετο δὲ καὶ σατυρικά καὶ κωμικὰ ποιήματα «Τοὺς διδύμους τῆς Σιζμης» τὸ 1831, τὸν «Νέον Τίμονον» τὸ 1846 καὶ τὸ ἐπικὸν ποίημα «Βασιλεὺς Ἀρθούρος τὸ 1848», πλὴν δὲ τούτων καὶ τὰς ἱστορικὰς μελέτας «Ἀρόλδον τὸν τελευταῖον βασιλέα τῶν Σαξόνων», καὶ τὰς «Ἀθήνας κατὰ τὸ 1837. Τέλος δὲ ἐπεχείρησε ὁ Βούλβερ ν' ἀνυψώσῃ τὸ παρηκμαδὸς ἀγγλικὸν θέατρον. Τὸ δράμα αὐτοῦ «Ἡ δοῦκισσα τῆς Βαλιέρης» ἀπέτυχεν παρασταθὲν τὸ 1837, ἀλλ' ἐκανοποίησαν αὐτὸν ἀρκεῖντως «Ὁ Ρισελιέ» καὶ «Ἡ Δέσποινα τῆς Λυῶν». Ἀπέθανε τὸ 1859.

